

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

**NAMUS VE BEKARET:
KUŞAKLAR ARASINDA DEĞİŞEN NE?
İKİ KUŞAKTAN KADINLARIN CİNSELLİK ALGILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Özüm Dincer

Ankara - 2007

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

**NAMUS VE BEKARET:
KUŞAKLAR ARASINDA DEĞİŞEN NE?
İKİ KUŞAKTAN KADINLARIN CİNSELLİK ALGILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Özüm Dincer

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gülay Toksöz

Ankara - 2007

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

**NAMUS VE BEKARET:
KUŞAKLAR ARASINDA DEĞİŞEN NE?
İKİ KUŞAKTAN KADINLARIN CİNSELLİK ALGILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı :

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi : .....

TEŞEKKÜR

Benim için çok önemli kadınlar onlar...

Güzin Yamaner ve Fevziye Sayılan...

Ve ne desem boş...

Canım anneme,

Canım babama,

Canımın içi kardeşim Oğulcan' a,

Teşekkür çok yetersiz...

Alaz' a... (Her zamanki gibi) Desteği için...

Ceren'e... Beni gittiği uzak yerden bile hala ve hep gülümsetebildiği için...

Salim' e... Çoğu zaman bana bu tezin aslında hangimize ait olduğunu unutturduğu için...

Gül Teyzem' e... Tüm yardımları için...

Türküler' e... Kitaplarını benimle paylaştığı için...

Musa Amca'ya ve Ümit'e... Son dakikadaki yardımları için...

Bütün aileme...

Ve katılan tüm kadınlara...

Daha fazlası Aksu Bora'ya...

Hep orda olduğu için...

ÖZET

Bu araştırma anneler ve onların kızları yaşlarındaki genç kadınlar arasında, namus ve bekaret özelinde cinselliği algılayışın dönüşen ve dönüşmeyen taraflarını içermektedir. Araştırmaya katılan farklı sosyo-kültürel düzeylerden 10 anne ve 10 genç kadınla yarı yapılandırılmış yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada tüm sınırlılıklara rağmen cinsellikle ilgili bir çok başlığa değinilmektedir.

Adetten flörite, cinsel bilgilerden deneyimlere, namus ve bekaretin algılanışından anne kız paylaşımına kadar bir çok konu, kuşaklar arasındaki değişim ya da değişmezlikleri açısından ele alınmıştır.

Elde edilen sonuçlar kuşaklar arasında cinselliğe dair olumlu ya da olumsuz yönde değişenleri göstermekle beraber, esas olarak dönüşmeyenlere dikkat çekme amacındadır. Bu iki kuşak arasında kadın cinselliği üzerindeki ataerkil baskının, hafifleyen kimi mekanizmalarının yanında, süren ve yeni eklenilen baskı mekanizmaları dikkat çekicidir. Örneğin, teknolojik gelişmelerin de yardımıyla kadınların bilinç düzeylerinin artıyor olması bir çok açıdan kadınların cinsellikle olan sorunlu ilişkileri açısından olumlu bir gelişmedir. Fakat aynı zamanda genç kadınların annelerine göre bu konuda kafalarının daha karışık olduğu da bir başka gerçektir.

Bu iki kuşaktan kadınların hayatında cinsellikle ilgili en önemli ortak nokta ise, tüm dönüşen formlarına rağmen kalıcı olan baskıdır.

SUMMARY

This study covers sexual perception within the concept of parts that transformed and that did not transform between the mothers and young women that are at the age of their daughters; in particular on the basis of the concepts of decency and virginity. Semi-structured face-to-face in depth meetings have been held with the participants that are composed of 10 mothers and 10 young women all of which are of different socio-cultural levels. In spite of all of the limitations, the study mentions a lot of topics related to sexuality.

A lot of issues varying from periods to flirting, from sexual knowledge to experiences, from the perception of decency and virginity to mother-daughter sharing has been dealt with on the basis of the alterations and inalterableness between the generations.

Although the results obtained reflect the varieties between the generations regarding the sexuality both in positive and negative directions, the study mainly aims at underlining the perceptions that do not transform. Apart from the mechanisms that are relaxed in between the two generations, the ongoing or newly integrating mechanisms of the patriarchic oppression on the women sexuality are attention-grabbing. For example, the fact that the conscious level of women has been increasing as well with the help of the technological developments is a favorable development concerning women's problematic

relationship with sexuality in various aspects. However at the same time, there lies another reality that young women are more confused regarding this issue as compared to their mothers.

The most significant common point in terms of sexuality is the oppression which exists in spite of all transforming forms.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL TARTIŞMALAR	13
- Özel Olan Politiktir.....	14
- Beden.....	16
- Cinsiyet /Toplumsal Cinsiyet.....	18
- Ataerki /Ataerkil.....	23
- İktidar.....	27
- Cinsellik.....	36
Tarihsel Açıdan Cinsellik.....	39
Cinsellik Algısında Belirleyici Bir Faktör Olarak Din	42
- Namus / Bekaret.....	50
Türkiye’de Namus ve Bekaret Çerçevesinde Kadın Cinselliğinin Durumu...	
.....	59
3. ARAŞTIRMA VE BULGULAR.....	64
3.1.YÖNTEM.....	64
3.2.SINIRLILIKLAR.....	66
3.3. DEĞERLENDİRME VE YORUM.....	68

KATILIMCI KADINLARA GENEL BİR BAKIŞ.....	68
CİNSELLİĞE DAİR İLK BİLGİLER.....	69
ADET OLMA.....	73
KARŞI CİNSELE İLİŞKİLER/AŞK/SEVGİ VE ROMANTİZM	83
İLK GECE/İLK GECE KORKUSU.....	95
CİNSEL DENEYİMLER.....	99
“DİĞER”LERİ – DİĞER KADINLAR.....	109
PARTNERLE CİNSELLİĞE DAİR PAYLAŞIM.....	112
ANNE-KIZ PAYLAŞIMI.....	115
NAMUS VE BEKARET.....	119
CİNSELLİKLE İLGİLİ DÖNÜŞENLER.....	131
DÖNÜŞ(E)MEYEN VE İÇSELLEŞTİRDİĞİMİZ BASKI	133
4. SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA.....	144

1. GİRİŞ

Henüz araştırma konumla ilgili zihnimde bir netlik oluşmamışken, çevreden aldığım tepkiler, bu araştırmanın ilerleyişini daha önceden hiç tahmin edemeyeceğim şekilde etkiledi. Araştırma konumun ne olduğunu soranların, cevabı öğrendikten sonra da devam eden soruları, sadece seçtiğim konunun ne kadar önemli olduğunu hatırlatmakla kalmayıp, esas “mesele”ye doğru gidişimde de önemli bir etken oldular. Neden böyle bir konuyu seçmişim? Bir sorunum mu vardı? Genç bir kadının böyle bir konuda aklının karışması çok da “hayra alamet” değildi. Düşündükleri şeyi görebiliyordum: Namus ve bekaret ile ilgili bir araştırma yapmanın ön koşulu; bunlara sahip olmamaktı. “Namuslu” ve “bakire” bir kadın neden bu konuda araştırma yapardı ki?

Cinsellikten, bir bilimin arınmış ve yansız bakış açısından söz etme iddiası başlı başına anlamlıdır (Foucault;2003:46). Ama açıkçası ben bu araştırmanın benden ve benim cinsellikle ilgili fikirlerimden bağımsız olamayacağını en baştan biliyordum. Hatta kendi dışıma çıkmaya çalışmak gibi bir niyetim de hiç olmadı. Fakat aldığım tepkilerin oyununa gelmiş olacağım ki, ben de sorgulamaya başladım neden bu konuyu seçtiğimi. Bir “derdim” mi vardı bu konuyla ilgili?

Sonra cevabı buldum.

Belki yanlış cevaptı ama tezimin konusunu öğrenenlerin bana verdiği tepkiyi kafa karıştırarak birkaç saniyeliğine de olsa susturabildiği kesindi.

Hangi kadının hayatının bir döneminde cinsellikle ilgili sorunu olmamıştı ki? Sonuçta kadındım ve cinsellikle ilgili kafamın karışması için bu yeterli bir sebepti.

Bu konuyu araştırdığım için bana aitmiş gibi görülen tüm soru(n)lar aslında benden çok daha “fazla” bir şeyi temsil ediyordu. Hem kadın cinselliğiyle ilgili kafası karışık olanlar sadece kadınlar da değildi zaten.

Cinselliğin, tarihin bir noktasından (ama görünen o ki; görülemeyecek kadar eski bir noktasından) itibaren baskı altına alınıp, denetlendiği bir gerçektir. Tarihin her döneminde iktidarların “sorun” u haline gelen bu olgu, -hakkında düşünmemiz bile kısıtlandığı içindir belki- biz farkında olmadan bile, çoğumuzun hayatında sorunlu bir yer teşkil etmektedir. Cinsellik; hayatımızın, hakkında en çok kural bulunan parçalarından biridir ve toplumsal normlar aracılığıyla, kadın erkek hepimizin eninde sonunda gidip çarpacağı bir duvardır.

Cinsellikle ilgili denetimlerden veya baskılardan bahsedildiğinde aklımıza hemen “bekaret” kavramı gelir. Bekaret kavramı kadınlar kadar erkekler için de geçerli olduğu halde, zihinlerimizde kadın cinselliği ile beraber algılanır. Buradan hareketle cinsellikle ilgili belirlenmiş çizgilerin sadece kadınlar için olduğu yanlışlığına düşmemeye özen göstermek gerekmektedir. Çünkü denetlenen cinsellik,

her zaman kadınınsa olsa da; erkeklerin cinselliklerinin de ataerkil yargılardan bağımsız olduğu söylenemez. Kadın cinselliğine konulmuş kurallardan farklı kurallara sahip olsa da, erkek cinselliği de bir şekilde ataerkil ideolojinin kurallarıyla çevrilidir. Erkekler de cinsel anlamda kimi kurallara uymak ve ataerkilliğin onlar için öngördüğü şeyleri (güçlü, baskın, iktidar sahibi, deneyimli, vb) olmak zorunda bırakılırlar. “Erkeklerin cinsellikleri de yönlendirilir, ama bu, onlara daha fazla kontrol hakkı tanıyan bir biçimdedir”(İmam;2003:90). Nasıl ki kızların toplumsal şöhreti cinsel kurlara direnip onları kontrol etme yeteneklerine dayalıysa, erkeklerinki de elde ettikleri cinsel zaferlere bağlıdır (Rubin;1990:8).

Kadınlar ve eşcinsellerin bu konuda erkeklere göre yenik durumda oldukları bir gerçektir. Çünkü cinsel baskılardan en çok payını alanlar eşcinseller ve kadınlardır.

Bu araştırmada cinsel baskıların sadece kadınlar için geçerli olduğu gibi bir kabul söz konusu değildir. Fakat konu, ataerkil mekanizmaların kadın cinselliği üzerinde kurduğu baskı ve denetim üzerinde özelleşmektedir.

Kadınlar küçüklüklerinden itibaren cinsel anlamda erkeklerden farklı büyütülürler. Özellikle bakirelik kavramı kadınların hayatına tahmin bile edemeyeceğimiz kadar küçük yaşlarda girer. Çünkü kadınlara, toplumsal hayata dair kimi baskı kodları, bir çok farklı kavramın yanında cinsellik üzerinden anlam bulan kavramlar aracılığıyla da öğretilir. Bekaretinin başkaları için taşıdığı “önem”i gören kadınlar, toplumsal anlamda bir çok baskıyı da bu yolla öğrenirler.

Buradan hareketle; sadece cinsellikle ilgiliymiş gibi gözüken kavramların aslında ne kadar toplumsal olduklarına dair bir yorum yapmak hiç de sıra dışı olmayacaktır. Çünkü cinselliğe ait kodlar tek başına “cinsel” değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel, dinsel vb anlamlar da içermektedir.

Kadınlar, özellikle cinsellik söz konusu olduğunda erkeklerden çok daha farklı deneyimler yaşarlar, ya da aynı deneyimleri farklı farklı yaşarlar. Cinsellikle ilgili deneyimlerin toplumsal hayatın hemen hemen her alanına etki ettiğini düşünürsek; kadınların cinsel deneyimlerinin konuşulur hale gelmesinin beraberinde birçok toplumsal meseleyi de konuşulur hale getireceğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Cinsellikle ilgili baskı ve denetim mekanizmaları; erkek iktidarının vücut bulduğu ataerkil mekanizmalardır. Yani cinselliğin çözümlenişiyle ataerkil baskı ve denetimin birçok yönü de çözümlenebilir. Cinsellik, kadınların hayatında ataerkil sistemin hem bir baskı hem de bir kontrol mekanizması olarak; çift yönlü bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla feminizm için cinsellik ve özellikle bekaret, temel tartışma konuları arasındadır.

İçinde bulunulan döneme, coğrafyaya, dine ve kültüre göre şekil alabilen cinsellikle ilgili kavramlar, esneyip daralıyor olsalar bile, cinsel baskının değişmez yönleri vardır. Bu değişmez yönler, değişip dönüşenlerin tabanında bize ataerkilliğin esas çerçevesini sunmaktadırlar.

Ataerkillik; bir yandan dönüşürken, bir yandan da çeşitli mekanizmalarla kendini yeniden üretmektedir. Ataerkil kültür; aşkı, sevgiyi, tutkuyu, hazzı da içine alarak kadınların hayatını her yönden çevrelemektedir. Yani kadınların hayatında “masum” gibi gözükken bir çok olgu, ataerkillik lehine çalışan birer araca dönüşme potansiyeline sahiptir. Aşkın arkasına saklı ataerkillik, belki de ataerkilliğin, kadınların hayatlarını en kolay ele geçirebilen formudur.

Pınar İlkaracan’a (2003:14) göre; kadın cinselliğinin ve doğurganlığının kontrolünü amaçlayan mekanizmalar, çoğu toplumda hala erkek egemen sistemin varlığını sürdürmesinin en güçlü aracıdır. Bu kontrol, dolaysız baskı ve şiddet yoluyla olduğu kadar, siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel manipülasyonlardan oluşan karmaşık bir mekanizmayla sağlanmaktadır.

Kadınların ve kadınlığa atfedilen değerlerin ikincilleştirilmesinin de cinselliğin baskı altına alınması kadar uzun bir tarihi vardır ve bu tarih, basit bir ezenler/ezilenler tarihi olmadığı gibi, kadınların kendilerini ikincilleştiren bir egemenlik sistemiyle işbirliklerinin de tarihidir. Bu işbirliğinin nedenleri üzerine farklı görüşler ileri sürülse de, tek bir nedensellik içinde açıklanması mümkün değildir. Bu nedenle, ataerkil sistemin kendini yeniden üretmesinde kritik önemde olan cinsellik deneyimleri; hem ataerkilliğin değişen ve değişmeyen formlarını, hem de kadınların ataerkillikle işbirliğinin bir boyutunu anlamamızda bize bir çok ipucu sağlayacaktır.

Kadınların cinselliğe bakışları üzerinden ilerleyen bu araştırma, kadın cinselliğine dair bir çok başlığı da içermektedir. Örneğin adet görmeye dair deneyimler bu araştırmada görüşmeler açısından önemli bir başlangıç noktasını temsil etmektedir. Çünkü toplumda adet görme, kız çocuğunun kadınlığa geçişini simgeleyen bir gelişimdir. Bu yönüyle, biyolojik olmaktan çok, toplumsal ve kültürel bir olgu olarak düşünülmelidir. Tıpkı kadınlığın “doğa” ile özdeşleştirilmesi gibi, kadınlığa geçiş de böyle bedensel bir deneyimle simgelenmektedir.¹ Bu bedensel deneyimin nasıl yaşandığı, nasıl hikaye edildiği, kadınların cinselliklerini algılama biçimlerine ilişkin iyi bir giriş noktası oluşturmaktadır.

Karşı cinsle ilişkiler ve özellikle aşk, cinsellikle ilgili edinilen ilk bilgiler, ilk gece korkusu, bekaret gibi başlıklar; kadınların kendi cinselliklerini algılamalarında kilit noktalar oldukları için araştırmanın ana başlıklarını oluşturmaktadır.

TEZİN KONUSU

Bu tezin konusu kısaca kadınların kendi cinselliklerini algılayışlarıdır. Cinselliği algılayan kadınların zihinlerinde etkili olan süreçler, toplumsal yapının cinselliğimizi anlamlandırmamızda nasıl bir rol oynadığı, kadınca deneyimlerin kadınlarca nasıl değerlendirildiği ve kadınların cinsellikle ilgili baskıları içselleştirmeleri konuları, tezin sınırları içerisine girmektedir. Tezin araştırma

---

¹ Erkekliğe geçişin Müslüman toplumlarda sünnetle, yani “doğal” değil, “kültürel” bir olayla simgelenmesi, erkekliğin ve kadınlığın nasıl kurulduğuna ilişkin önemli ipuçları verir.

kısımında ise kadınların kendi cinselliklerine ait öğeleri ve genel olarak cinselliği nasıl tanımladıkları üzerinde durulmuştur.

Cinsel deneyimin en önemli boyutu olan beden algısı, hem kız hem de erkek çocuklar için, anne ile olan deneyimleriyle şekillenmeye başlar. Annenin kendi bedenini yaşantılaması, bebeğinin bedeniyle kurduğu ilişkiye yansır. Bebeğin cinsiyeti, elbette ki bu beden algısında kritik önemdedir. Kız çocuklarının ileriki yaşlarda kendi cinselliklerini tanımaları, annenin söyledikleri, yaptıkları (ve bir o kadar da söylemedikleri ve yapmadıkları) ile biçimlenir. Bu nedenle, bu araştırmada, anneler ile kızların ilişkilerine özel bir dikkat sarf edilmiştir.

Kadınlar cinsel denetim ve baskı mekanizmalarını kabul edecek şekilde toplumsallaşırlar. Bu kabul ediş, bir yandan da kadın için bir hayatta kalma stratejisidir. Kadınların beden ve cinsellekle ilgili algıları, içinde yaşadıkları ataerkil ilişkilerden bağımsız değildir. Ataerkillik, kadınları ikincilleştirir ve ezerken, aynı zamanda, özdeğer duygularını da zedeler. Bu zedelenme, onların kendilerini ezen bir sistemle işbirliği yapmalarını, kendilerini ikincilleştiren değer sistemini içselleştirmelerini anlamaya çalışırken, önemli bir başlangıç noktasıdır.

Bu tezde, iki farklı kuşaktan kadının cinsel deneyimlerine ilişkin anlatılarına, beden ve cinsellik algılarının nasıl ifade edildiğine ve nasıl bir söylemsel çerçeve kurulduğuna bakılarak, bu çerçevenin iki kuşaktan kadın için farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Özellikle ortak noktalar aracılığıyla

ataerkilliğin, kadın cinselliği üzerinde kalıplaşmış denetim ve baskı yöntemleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

TEZİN AMACI

“Cinselliğe ilişkin sosyal ve kültürel kurgular, hem özel hem de kamusal alanda cinsler arası eşitsizliklerin damgasını vurduğu ataerkil toplumsal bağlama yerleştirilmelidir” (İlkkaracan,Seral;2003:196). Bu araştırmanın da en önemli amacı; kadınların hayat hikayelerinden yola çıkarak, özellikle kendilerinin ve diğer kadınların cinselliklerini nasıl algıladıklarını kavramak ve buradan hareketle toplumsal olana dair çıkarımlara varmaktır.

Kişisel gibi gözükep özel alana itilen cinsellik konusunun kadınların hayatlarında özel alanla sınırlı kalmayan etkiler bıraktığı bir gerçektir.

Kamusal alandaki özgürleşmeye rağmen özel alandaki kadın özgürlüğünün yetersiz kalması ve cinselliğin, ‘özel ve kişisel’ alana ait bir olgu olarak kurgulanması, cinselliği erkeklerin egemenlik alanına bırakmakta ve kadınların bu konuda sessizleştirilmesini kolaylaştırmaktadır (İlkkaracan;2003:31).

Bu tez; “Kadınlar cinselliklerinden bahsederken hangi cümleleri seçmektedirler?”, “Kendi cümlelerini kurabilmekte midirler?”, “Kadınlar “öteki” kadınların, annelerinin veya kız çocuklarının cinselliğine nasıl bakmaktadırlar?”, “Kendi cinselliklerinden yola çıkarak bedenlerini nasıl algırlar?”, “Yıllar geçse

bile kadınların cinselliklerinde “değişmez olan”lar nelerdir?”, “Değişime uğrayan öğeler nelerdir?”, “Ne yönde bir değişim söz konusudur?”, ““Namus” ve “bekaret”, kadınların kendi cinsellik algılarında nerede durmaktadır?” ve en önemlisi “Teker teker kadınların cinselliğe, kendi cinselliklerine ve “öteki” kadınların cinselliklerine bakışları; kadınların durumunu nasıl etkilemektedir?” sorularından hareketle, kadınların cinselliklerine bakışlarını kodlayarak, kadın bakışının kadın yaşayışına etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

TEZİN ÖNEMİ

Kadın ve erkekler için cinselliğin farklı şeyler ifade ediyor olduğu bir gerçektir. Aynı zamanda, bu farklılığın yalnızca biyolojik açıklamalarla anlaşılamayacağı, toplumsal sebep ve sonuçların da analiz edilmesi gereği ortadadır. Erkekler ve kadınlar için cinsel eylemin farklı kavramlar olması dışında, cinsel eylem sırasındaki tutumlar, psikolojik süreçler de tamamen farklıdır. Dolayısıyla cinsel eylem sonrasında da kadın ve erkek hayatlarına aynı şekilde devam edememektedirler. Bu yüzden cinsellik, kadınların hayatında öncesi ve sonrasıyla en etkili olan süreçlerden biridir.

Cinsellik; aynı zamanda tarihin her döneminde en gizli kalan olgulardan da biri olmuştur.

Georges Duby'e (1992:11) göre; cinselliğin tarihini yazmak hayli zordur. Çünkü ona göre cinselliğin izin verilen kadarının tarihi ortadadır ve ulaşabildiğimiz bu tarih de karışık ve belirsizdir.

Bu tez, cinsellikle ilgili bu gizli tarihin günümüz sayfalarında bir satır olmaktan öteye geçemeyecek de olsa; bu alanla ilgili oluşu nedeniyle önemlidir.

Cinsellik, insanın şekillendirilmeye en yatkın özelliklerinden biridir ve toplumlar, cinselliği kendi hedeflerine göre uyarlamak için, bazen bireylere büyük zararlar vermek pahasına, bu durumdan her zaman faydalanmışlardır (Mernissi;2003:103). Günlük pratiklerimizden devletle ilişkimize, çocukluğumuzdan yaşlılık günlerimize, isyan ettiğimiz baskılardan içselleştirdiğimiz fikirlere, kadın-erkek ilişkilerinden kadınların birbirleriyle ilişkilerine kadar hayatımızı her alanda belirlemeye devam eden bu olgu (Altınay;2002:324); özellikle kadınların durumunun tabularla en yüklü olan boyutudur (Bataille;1991:154).

Cinsellik kendi içerisinde toplumsal örüntüleri barındırırken, bir yandan da onları besleyen bir kaynaktır. Bu kilit görevi yüzünden cinsellik, bir çok toplumsal olgunun sebebi veya sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkeklerin deneyimlerinden farklı olarak kadınlar, cinselliklerini toplumsal baskılar aracılığıyla “konuşmadan yaşamak” zorunda bırakıldıkları için, kadın cinselliği erkeklerinkine oranla daha sorunlu toplumsal durumların sebebi ya da sonucu olarak karşımıza

çıkar. Bu durum elbette kadın cinselliğinin kendine ait yapısından değil, kadın cinselliğinin toplum tarafından algılanışından kaynaklanmaktadır.

Cinsellik, hem toplumsal olanı etkileyen, hem de ondan etkilenen bir olgu olarak; kadın yaşamında belirleyici bir rol oynar. Erkek egemenliğinin göstergeleri kadın cinselliğine de yansır. Bu noktada kadının kendi bedeni ve cinselliğini algılayışı, ataerkil baskı mekanizmalarına karşı duruşu, onları kabul edişi veya içselleştirmesi anlamında bir çeşit ipucu görevi görür.

İlkkaracan (2003:20), “Cinsellik üzerindeki tabulara açık, belirgin veya ‘radikal’ bir biçimde değinme cüretinde bulunduğumuzda, toplumdaki statümüzün ya da ‘siyasi’ veya ‘akademik’ ünümüzün etkilenebileceği korkusu”ndan bahsetmektedir. Cinsel özgürlükten bahseden kadınların toplumda karşılaştıkları tepki çok açıktır. Belki de bu yüzden kadınlar cinsel denetimi içselleştirip, diğer hemcinsleri üzerinde de bu denetimi etkili şekilde kullanırlar. Cinsel özgürlükten bahseden ya da cinselliğini özgürce yaşayan kadınların üzerine yapıştırılan etiketin arkasında erkeklerin yanı sıra kadınların da yer almalarının sebebi budur.

Cinsel anlamda denetimin içselleştirilmesinde kadın kadına süreçlerin de önemli bir rolü vardır. Ataerki, kadınlara karşı kadınları örgütlemeyi namus gibi bekaret gibi kavramlarla başarmıştır. Bu anlamda anne kız ilişkisi, cinsel denetimin içselleştirilmesinde aktarıcı rol oynayan faktörlerden biridir ve bu yüzden bu tezde anne ve kızlar araştırma kapsamına alınmıştır.

Cinselliğin algılanışına dair bir çözümleme yapmak; ataerkilliğin, farkında olmadan içimize sindirdiğimiz yönlerini görmek açısından önemlidir. Buradan hareketle toplumsal cinsiyeti kurgulayan faktörlere de ulaşmak mümkün olacaktır.

Bir toplumda cinsel davranışların düzenlenmesi konusunda en çok ipucu sunabilecek cinsel davranışlara ilişkin tabular ve bu konuda oluşturulmuş toplumsal sessizlik kontratlarının yarattığı çeşitli pazarlık alanları nerdeyse hiç araştırılmamış bir konudur (İlkkaracan;2003:17). Bu yüzden bu konunun tartışılır hale gelmesi açısından bu tez küçük de olsa bir katkı sunma çabasındadır.

2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL TARTIŞMALAR

Kadın cinselliği, ataerkil mekanizmalara dair izler bulabileceğimiz bir konudur. “*Özel olan politiktir*” sloganından hareketle, cinselliğin de toplumsal olduğu çıkarımına varılabilir.

Bu araştırma da, kadınların kendi cinselliklerine bakışlarını ve cinsel baskıların kadınlar tarafından içselleştirilmesini konu edinmektedir.

Kadınların kendi cinselliklerine bakışlarının temelinde öncelikle kendi *beden*lerini nasıl algıladıkları yatmaktadır. Bu yüzden anlaşılır kılmamız gereken ilk kavram “beden”dir. Beden algısının *cinsiyet*ler arasında farklılık gösteriyor oluşunun temelinde ise *toplumsal cinsiyet* kavramı bulunmaktadır. Bu yüzden “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” kavramları bizim için önemlidir. Toplumsal cinsiyetin sürekliliğinin altında *cinsiyetçilik* ve *ataerkil ideoloji* yattığı için, “cinsiyetçilik” ve “ataerkil ideoloji” kavramlarını da anlamamız gerekmektedir.

Kadın cinselliği; sistem tarafından denetlenmekte ve *baskı* altına alınmaya çalışılmaktadır. Bu baskı giderek kadınların içselleştirdiği bir olgu haline geldiği için, kadınların kendileri de kendi cinselliklerinin *denetim*ini sağlar hale getirilmektedirler. “Baskı” ve “denetim” kavramları bu yüzden araştırma için önemli kavramlardır. Kadınların kendilerine uyguladıkları denetim, ataerkil ideoloji tarafından anlamlandırılan kimi değerlerin ve inançların kadınlar tarafından

işelleştirilmesi aracılığıyla oluşmaktadır. Bizim araştırmamızda bu “toplumsal (yani ataerkil) değer”lerden özellikle *namus* ve *bekaret* üzerinde durulmaktadır.

“Özel Olan Politikdir”

Kadın cinselliğinin toplumsal olana dair ipuçlarına varmak amacıyla araştırma konusu edilmesi, özel olanda politik olanın sorgulanmasının bir yansımasıdır.

Erkek egemenliği, bütün toplumsal egemenlik çocuklara kimlerle birlikte baktığımız, nasıl işlerde çalıştığımız gibi konularla yakından ilgilidir (Savran;2004:164).

“Cinsel ilişkinin bir boşlukta yer aldığı söylenemez. Kendi başına biyolojik ve fiziksel bir olgu gibi görünen cinsel ilişki, insan yaşantısının, insan ilişkilerinin geniş ortamında öylesine köklü bir yere oturmuştur ki biçimlerinden çok daha ağırlıklı olarak kişiliğimizin derinliklerinde kök salmış, psikolojik yapımızı, duygusal ve cinsel yaşantımızı tümüyle biçimlendirmiştir. Dolayısıyla erkek egemenliğine karşı isyanı ifade eden feminizm, kiminle aynı evi paylaştığımız, kiminle nasıl seviştiğimiz, çocuk yapıp yapmadığımız ve o, kültürü meydana getiren davranış ve değerlerin yüklü olduğu bir mikrokozmos gibidir” (Millet;1973:44). Özel alanda yaşanan ve kişisel olarak nitelendirilen sorunlar, aslında bütünlüklü bir toplumsal egemenlik sisteminin çeşitli yüzleridir (Savran;2004:97). İşte bu yüzden kadınların hayatlarının özel alana itilmiş

kısımlarını sorgulamaları ve hatta belki de “özel” kavramının kullanımına kimi zaman şüpheyle bakmaları gerekmektedir. Özel alana bu şekilde bakmak, salt ‘kişisel’, ‘duygusal’ ve ‘psikolojik’, giderek ‘doğal’ gibi görünen şeylerin yeniden adlandırılması, erkek egemenliği ve erkek baskısı ile bir arada yeniden kavramlaştırılarak doğallıktan arındırılması anlamına gelir (Savran;2004:97).

“Özel alanın içinde yaşanan deneyimler, cinsiyetçi bakıştan farklı bakışla, feminizmin eleştirel çerçevesi içinde yeniden kavramlaştırıldıklarında bütüncül bir toplumsal egemenlik sistemi içine oturtulmuş olurlar. Sevgi, aşk, cinsellik, annelik, ev işi vb. toplumsal bir sistemin parçası olarak kavrandığında, özel alanda bürünmüş oldukları doğallık peçesinden sıyrılır, gizemsizleşir... özel alanda olanların bu eleştirel süzgeçten geçirilmeleri onları, özel alanın ‘doğal’ evreninden kamusal alanın ‘politik’ evrenine doğru çeker. Bu aynı zamanda, öznel deneyimler olarak yaşanan şeylerin kavramsal biçime bürünmeleri, bir soyutlama ve nesnelleştirme sürecinden geçmeleri anlamına gelir” (Savran;2004:146).

Hayatın olağan, sakin ve huzurlu yönleri de politiktir. Egemenlik ve iktidar sadece sınır durumlarda kendini göstermez (Savran;2004:154). Belki de baskının en gizli ve sinsî hali bu “huzurlu” köşelerde saklıdır. Tecavüz ve fiziksel şiddet baskının gözle görülen haliyken; sessiz huzurun içinde görünmezleşen baskı en gözden kaçandır. Bu yüzden hayatın huzurlu gibi gözükken yönlerini de politik sınırlar içine sokmak ve onlara eleştirel gözle bakmak şarttır.

Kadınların toplumsal konumuyla ilgili açıklamalara ve oradan da değişimlere varmak istenildiğinde, özel ve kamusal alanları birbirinden bağımsız açıklama yanlışına düşülmemesi gerekmektedir. Çünkü özel alanı kamusal alandan bağımsız olarak açıklamaya çalıştığımızda –tıpkı tersi gibi- bazı noktalar açıkta kalır. ‘Özel’ olarak yaşadığını sandığı kimi gündelik olayların kamusal yansımalarını gören kadın, kendi hayatına daha müdahaleci olabilir.

Cinsellik, kadınların ve erkeklerin gündelik yaşamlarını ve beden algılarını güçlü bir biçimde etkilemesinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet rejiminin de kurucu bir ögesidir. Yani, bireylerin toplumsal konumlarının, birbirleriyle ilişkilerinin, toplumsal yapıların kuruluşunun ve işleyişinin cinsiyetlendirilmiş olduğunu söylerken, cinselliğin özel alanda yaşanıp biten bir deneyim olmadığını, tersine, kadınların ve erkeklerin toplumsal konumlarının kurucu bir bileşeni olduğunu söylemiş oluyoruz. Aynı zamanda, ataerkil sistemin yeniden üretimini sağlayan şeyin, kadınların denetiminin de onların bedenleri ve cinselliklerinin denetimiyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu hatırlatıyoruz.

Beden

Cinselliği tartışıyor olduğumuza göre; başlangıçta duran kavramımız “beden”dir. Genel olarak “beden”i, daha sonra “bedenimiz”i ve en son olarak da “başkalarının bedenleri”ni nasıl algıladığımızı ve bu algılamada nelerin rol oynadığını kavramadan, bu tartışmanın yürümesi imkansız hale gelebilir. Çünkü bu araştırma, kadınların cinselliği algılayışlarını çözümlenmeye çalışırken;

“Başkalarının bizim bedenimizi nasıl algıladığı, bizim bedenimizi algılamamızı nasıl etkiler?” sorusunun üstünden ilerleyecektir.

Tüm sosyal bilimler, gün geçtikçe bedeni tartışmadan kabul edilen bir şey saymaya daha gönülsüz oldukları gibi, bedenin toplumsal anlamının tarih içinde değiştiğini de kabul eder. Bu araştırmadaki ön kabulümüz de, bedenin biyolojik anlamından çok daha ötesinde bir anlamının olduğudur. Delaney’ in (2001:44), “bedenin anlamını doğal ve evrensel özelliklerimiz belirlemez; kültür, bedene ilişkin anlamları büyük oranda etkiler. Her kültür insan bedeninin belirli olanaklarını seçip öne çıkarır, bazılarını görmezden gelir ve bazılarını baskı altına alarak etrafında tabular yaratır” fikrinden hareketle, kadın gözünden kadın bedeninin nasıl anlamlandırıldığı sorusu, bu araştırmanın sorularından biridir.

Beden, her zaman kadın mücadelesinin ana başlıklarından biri olmuştur. Çünkü kadın bedeni biyolojik çağrışımlarından çok daha fazla neslin devamının, namusun, ırkçılığın, mülkiyetin ve cinselliğin nesnesi olmuştur.

Tarih boyunca, kadınların bedeniyle ilgili düşünceler, kadın ve erkek arasındaki güç ilişkilerini de önemli şekillerde etkilemiştir. Erken yazılı yasa kitaplarından neredeyse günümüze dek, hukuk; kadın bedenini erkeğin malı olarak tanımlamıştır. Eski topluluklarda kadın -eğer köle değilse- evlenmeden önce babasına sonra da kocasına ait görülürdü. Bundan dolayı Babil Yasaları tecavüzü mal mülke verilen zararlar kapsamına alır ve tecavüz edeni baba ya da kocaya para cezası ödemekle cezalandırırdı (Weitz;1998:3).

Tarihte birçok örnekte de; kadının bedeninin o kadına “sahip” olan erkek için bir “değer” olarak görüldüğüne tanık olabiliriz. Bu durumda kadınlar kendi bedenlerinin gerçek sahipleri olarak görülmezken; emanet bir eşya gibi taşıdıkları bedenleri ve bedenlerinin “sahip”leri olan erkeklerin o bedenlere attıkları değerlerin de bir taşıyıcısı olarak görülmüşlerdir.

Kadınların mücadele verdikleri bir çok konuda dönüp dolaşıp “beden” kavramının karşımıza çıkması da bundandır.

Cinsiyet /Toplumsal Cinsiyet

Kadınların cinselliklerini açıklarken toplumsal süreçlere odaklanan bir çalışmada, toplumsal cinsiyet kavramı büyük önem taşımaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet anlayışı, cinsel eylemin kendi doğasındaki devinime bile etki etmektedir (Caner;2004:14).

“...Ann Oakley’e göre “cinsiyet” (sex) biyolojik erkek kadın ayrımını anlatırken, “toplumsal cinsiyet” (gender) erkeklik ve kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Dolayısıyla “toplumsal cinsiyet”, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkat çekmektedir. Fakat bu terimin kapsamı, ilk ortaya çıkışından beri, yalnızca bireysel kimliği ve kişiliği değil, ayrıca sembolik düzeyde erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ile stereotiplerini,

yapısal düzeyde ise kurumlar ve örgütlerdeki cinsel iş bölümünü içine alacak kadar genişlemiştir”(Sosyoloji Sözlüğü)

Toplumsal cinsiyet kavramı, bireysel cinsiyet farklılıklarının, öznel kimlik karşıtlıklarının ötesinde toplumsal bir düzeni ve toplumsal ilişkileri işaret eder (Savran;2004:234-235). Fakat günümüzde bu kavram gittikçe daha çok şeyin adı olmaktadır. “Hem ayrımcı, eşitsiz, baskıya dayalı bir toplumsal düzenin adıdır toplumsal cinsiyet, hem bu ilişkinin taraflarını oluşturan toplumsal grupları dile getiren bir kategori; ama hem de bu gurupların mensuplarının psikolojik ve davranışsal özelliklerine göndermede bulunur. Ayrıca, kavramın kapsamını, kültürel-ideolojik sembollere, temsil biçimlerine ve toplumsal kurumların tümüne doğru genişletmek de mümkündür” (Savran;2004:235).

Doğanın cinsiyetler konusunda değer yargıları yoktur; cinselliğe çeşitli anlamlar yüklemek insanlığa özgüdür(Caner;2004:14). Tabii ki doğada da farklar yok sayılmaz. Fakat benzerliklerimizi değil farklarımızı temel almak ve farklarımızın üstüne yargılarda bulunmak toplumsal bir süreci ifade eder.

Toplumsal cinsiyet kavramı; dişi ve eril olmayı belirleyen cinsiyetten farklı ve onunla karşıtlık içinde tanımlanmakla birlikte, cinsiyet rollerinin yani kadın(sı)lık ve erkek(si)liğin toplumsal dönüşüme açık davranış ve varoluş biçimleri olduğunu ortaya koymaktadır (Savran;2004:233-234). Toplumsal cinsiyete dair roller hayatın tüm alanlarını olduğu gibi cinselliği de etkilemektedir. Hem sosyal hayatta hem de yatakta dişi olmak gibi biyolojik bir durumu, kadın

olmak gibi sosyal bir duruma dönüştüren ve ona edilgen olmayı öğreten yine toplumdur (Akal;1994:95).

İnsanlar doğumlarından itibaren, her gün biraz daha toplumun içine karışmanın bir bedeli olarak, toplumun ideali olan kadın ya da erkekler olma gerekliliğini içlerine sindirirler. Çünkü toplum, cinsiyetin doğal farkına rıza göstermez ve her bireye kültürel bir cinsiyet farkı eklemekte ısrar eder. Bu yüzden basit fiziksel olgular her zaman karmaşık psikolojik niteliklerle iç içedir. “Bir erkeğin erkek olması yeterli değildir; aynı zamanda erkeksi görünmesi de gerekir. Aynı biçimde, kadın olmak da yeterli değildir, kadın da kadınsı olmalıdır”(Haeberle;1993:373).

“Kadınsı” ya da “erkeksi” olmayan kadın ve erkekleri dışlamak da erkeklik ya da kadınlığımızı pekiştirmemizin bir başka yoludur. Erkeklerin “erkek” olmaları yeterli iken; kadınlar için çizilen sınırlar daha farklıdır. Kadınlar hem “kadınsı” olmak, hem de “fazla” kadınsı olmamak durumunda bırakılırlar. Bu çelişkinin kaynağı, “ideal” kadın formunun bir erkek hayali olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla tam olarak ne olması beklendiğini anlayamadan; etiketlenmekle ezilmek arasında yaşayanlar genellikle kadınlar olmaktadır. Kadınlar farklı farklı taraflara koşuştururken, erkeklerin hedefi bellidir... Erkeklik...

Genellikle “erkeklik”in beklentisi her yerde aynıdır. Erkeklik, her koşulda erkeklerden güç, etkenlik ve iktidar bekler. Bu cinsel ilişki sırasında da geçerlidir. Ama “kadınlık”ın kafası karışıktır. Çünkü “kadınlık”ın yanı sıra “erkeklik” de

kadınlardan bir şeyler beklemektedir. “Kadınlık”, kadınlardan erkeğe karşı sürekli edilgenlik beklerken, “erkeklik” kadınlardan hayatın diğer yönlerine oranla cinsel ilişki sırasında -ölçüsü “fahişeliğe” varmayacak şekilde- biraz daha fazla etkenlik bekler.

Her toplum, biyolojik cinsiyeti kimlik için birinci kriter olarak kabul etse de, hiçbir toplum bu iki türü birbirinden ayıran etkenler hakkında tam bir anlaşma içinde değildir. Ann Oakley’e göre; “Her toplum kendi inanışlarının iki türü tam olarak açıklamaya yeterli olduğuna inanır” (akt. Selkirk, Rosenblatt;1994:30). Bu inanışlarda toplumsal çıkarların, ideolojinin, dinin ya da kültürün etkisinin olmadığını savunmak imkansızdır.

Toplumdan topluma farklılık gösterebilir olmasına rağmen, toplumsal cinsiyet kavramı büyük kitleler tarafından kabul edildiği için güçlü etkisinden bir şey kaybetmez (Selkirk, Rosenblatt;1994:35).

Yüzyıllardır kadınlık ve erkeklığe dair fikirlerimizde de değişiklikler olmaktadır ama değişmeyen o genel çerçeve işte tam da bu durumun ürünüdür. Çocukluğumuzdan itibaren, sosyalizasyon sürecinin her etabında, toplumun bize yüklediği birçok kavram arasında, “kadınlık” ve “erkeklik” ile ilgili kavramlar da vardır. “Dört yaşındaki çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada çocuklardan çoğunun iki cinsiyet için yapılmış oyuncakları doğru bir şekilde ayırabildikleri görülmüştür” (Selkirk, Rosenblatt;1994:36).

Çoğunlukla toplumun cinsel kimlik hakkındaki hükümleri kafamızdaki “kadın” ve “erkek” imgesini yaratır. Oysa “kadınlık ve erkeklik hakkındaki hiçbir düşünce kesin, kutsal ve genel değildir” (Selkirk, Rosenblatt;1994:30-31). Kadınların zihinlerini bu konuda özgürleştirebilmeleri için yani cinsiyetler üzerinde doğanın hakimiyetinin bitip toplumun hakimiyetinin başladığı noktaları görebilmeleri için “normal” teriminin kadınlara yakıştırıldığını gördükleri zaman kendilerine bu sıfatın istatistik olarak doğru bir olayı mı yoksa bir ideali mi tanımladığını sormaları gerekmektedir (Faust;1986:9). Çünkü tüm diğer “normal”ler gibi, kadınların “normal”lerini de erkekler belirlemektedirler.

Bu durumda ‘Cinsiyetler arası farklar biyolojiden mi yoksa kültürden mi kaynaklanıyor?’ diye bir soru sormamız yanlış olur. Cinsiyetler arasındaki farklar biyoloji veya kültür seçimi değildir(Faust;1986:118). Biyoloji eril ve dişiye, kültür ise kadın ve erkeği belirler. Cinsiyet değil, cinsel kimlik arayışı sonunda kadınlık ve erkeklik ortaya çıkar (Selkirk, Rosenblatt;1994:29).

“Cinsiyet rolleri” kavramı ise, erkeklerin ve kadınların nasıl davranmaları gerektiğini ve onlardan gerçekleştirmeleri beklenen farklı görevleri ortaya koyar. “Feministler, cinsiyet rollerinin, esas olarak kadınları erkeklerin hizmetine sokmanın bir yolunu yansıttığını ve erkeklerin bu statükonun devamını sağlayarak kendi öz çıkarlarını korudukları ataeril toplumdan kaynaklandığını ileri sürerler” (Sosyoloji Sözlüğü).

Cinsiyetlerin zihnimizdeki algısını toplumsal, geleneksel, dini, kültürel öğelerden ayıklamak imkansızdır. Ama cinsiyetlere yapııştırılan etiketlerin tümünün kadınların aleyhine işlediğini düşünürsek; kadınlar olarak halihazırda yaşadığımız hayata, kuşkulu gözlerle bakmamız hiç de şaşılacak bir durum değildir.

Ataerki /Ataerkil

Ataerkilliği daha iyi kavramamız için cinsiyetçilik kavramı üzerinde kısaca durmamız yerinde olacaktır.

Cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyeti besleyen bir kavram olarak bu araştırma açısından önemli bir kavramdır ve araştırmanın ön kabullerinden biridir. Dolayısıyla cinsiyetçiliğin varlığı tartışma konusu edilmemiştir.

Cinsiyetçilik, cinsiyet temelinde uygulanan haksız bir ayrımcılıktır (Sosyoloji Sözlüğü). Bu ayrım gerçektir, doğal fiziksel verilere bağlıdır. Fakat yalnızca doğallığı içinde anlamsızdır. Kültür içinde bir anlamı vardır (Agacinski;1998:17-18).

Bataille'e göre (1991:95) bu kavram 'ırkçılık' la açık benzerlik üzerine kurulmuştur ve bir cinsin (tutumları açısından ve fiili olarak) öteki cins tarafından aşağılanması anlamına gelmektedir. Bir toplumun bölücü bir anlayışla cinsiyet temeli üzerinde bölünmesini ifade eder. Fakat Bataille'nin açıklaması kadar genel bir açıklama cinsiyetçiliği kavramamıza yeterli değildir. Cinsiyetçilik, açık şekilde

yönü belli bir olgudur, kısaca; ‘kadın cinsine karşı uygulanan ayrımcı bir tutumdur’ (Michel;1993:9). Shulamith Firestone gibi kimi düşünörlere göre ırkçılık, cinsiyetçiliğin ancak bir yan ürünüdür (Mitchell;1985:32).

“Cinsiyet ayrımının kurumsallaştırılmasının tarihine bakıldığında, ailenin her zaman, içinde kadının bağımlılığının yer aldığı bir yapı olduğu görülür” (Agacinski;1998:35). “...sadece kadınlara mahsus ya da erkeklere mahsus bir görüşün varolduğı herhangi bir çevre bulunmadığı gibi, hiçbir yerde de sadece kadınları vuran bir felaketten, babaları etkilemeden kızları yaralayan, ya da oğulları etkilemeden anneleri yaralayan bir aşağılanmadan söz edilemez. Nihayet, kadının rolündeki ve bir insan olarak değerindeki genel kötüleşme, bireysel ağların ötesinde, çocukluk aracılığıyla toplumun bütününe aktarılmakta ve toplum üzerinde bir fren etkisi yapmaktadır”(Tillion;2006:43-44).

Cinsiyetçilik kavramının zihnimizdeki görünürlüğünün sağlanması da ataerki kavramına bağlıdır.

Kadınların cinsellik algılarını, toplumsal cinsiyet bağlamında tartışacağımız bu araştırmada; ataerkillik, kadınların cinsellik algılarını etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak, temel kavramlardan biridir. Ataerkillik, her şeyden önce, uygarlığın doğmasından bugüne kadar geçen binlerce sene içerisinde değişen onca şeyin arasında (diller, mimari, sanat, metafizik inançlar) neredeyse tek değişmeyen temeldir. Bu yüzden de “uygarlık tarihinden bağımsız olan, daha doğrusu onu kapsayan bir gerçekliktir”(Caner;2004:7).

Ataerkillik(Patriarchy); tam anlamıyla “babanın hakimiyeti” anlamına gelir. Terim, başlangıçta erkek aile reislerinin otoritesi üzerine kurulu toplumsal sistemleri tanımlamak için kullanılmıştır. Bugün ise, genel olarak erkek tahakkümünü yansıtan daha genel bir anlamla yüküdür. Sosyolojik ve feminist araştırmalarda, ataerki tahakkümü gösteren son derece çeşitli örneklere yer verilmiştir” (Sosyoloji Sözlüğü).

Ataerki, sadece kadın bedeni ve kadın cinselliği üzerinden tartışılabilir bir kavram değildir. Fakat bu çalışma ataerkiyi bu bağlamda tartışmaktadır.

Kadın cinselliğinin çok sıkı bir biçimde denetlenmesi ataerki toplumların ayırt edici özelliğidir. Arkeolojik araştırmalar ataerkinin belirtilerine Ortadoğu'nun her yerinde Tunç Çağı'nda rastlandığını ortaya koymaktadır. Eski Mezopotamya'da ataerki toplum düzenine geçiş neolitik düzende kent devletlerinin ortaya çıkışıyla birlikte gerçekleşirken, kurumsallaşması, devlet güvencesine kavuşması, kadınların tüm toplumsal kurumlara katılımını sınırlayıcı bir nitelik kazanması, savaşlar, üretim ilişkileri, sınıfsal yapı gibi faktörlere bağlı olarak farklı topluluklarda farklı hız ve biçimlerde olmuştur (Berktaş;1996:80-93).

Ataerkillik kavramından bahsederken Kandiyoti (1997:110); terimi oldukça özgür bir kullanımla, erkek egemenliğinin neredeyse her biçim ve örneğine uygulayanların ilkin radikal feministler olduklarını ve bu şekilde tanımlanan ataerkinin her yere yayıldığı ve hemen hemen zaman dışı bir olgu olduğu için, tezahürlerinin her yerde görülebileceğini belirtmiştir.

“Türkiye’de toplumsal cinsiyet rejiminin “ataerkil” olduğu yaygın bir kabuldür” (Bora,Üstün;2005:41). Bu araştırmada da ataerkilliğin tarihsel boyutundan çok, ataerkil bir toplum olan Türkiye’de ataerkilliğin kadın cinselliği üzerindeki etkileri önemsenmektedir.

Erkeklerin değerlerini belirlediği bir alan olsa da ataerkil ağda, kadınların da büyük rollerinin olduğu (Dermen;2003:34), cinsel baskıların ve denetimin kadınlarca nasıl sürdürüldüğünden hareketle ortaya konmaya çalışılmaktadır.

“Ataerkil ağ, içerisinde çeşitli çatışmaların, pazarlıkların olduğu bir alandır. Kadın ve erkekler arasında kimi zaman uzlaşılan, kimi zaman da karşı koyulan, zamanla yeniden gözden geçirilip değiştirilebilen bir pazarlık süreci söz konusudur” (Kandiyoti;1997:114).

Bu araştırma, kadınların belki de hayatta kalma stratejisi olarak ataerkiyle işbirliklerinin cinsellik boyutunu içermektedir.

Kimi kadınlar cinsel denetimi kendi içlerinde sürdürmekte ve hatta diğer kadınlar üstünde bu denetimi uygulamaktadırlar. Bir anlamda ataerkillikle işbirliği yapmaktadırlar. Kimi kadınlar ise cinsel denetime karşı koymakta, fakat bu karşı koyuşla birlikte toplum tarafından damgalanmaktadırlar. Asıl sorun işte tam da budur. Ataerkillik; kadınların iş birliğini de karşı koyuşunu da onların aleyhine çevirmektedir.

Sonuçta her iki koşulda da zamanla bu çatışmalar dönüşmektedir. Tezin araştırma kısmı ataerkinin kadın cinselliği üzerindeki dönüşen denetim mekanizmalarını ortaya koymak açısından farklı kuşakları kapsamına almıştır. Görünen o ki; tüm değişimlere rağmen “ataerkil” yapı, dönüşen formlarıyla beraber hayatımızda kalmaya devam etmektedir. Dönüştükçe, görünmezleşmekte, yarattığı baskının şekli yumuşasa da etkisi sürmektedir. Ataerkinin dönüşen bu formu; araştırma bulgularıyla beraber daha detaylı olarak incelenecektir.

Kadınlar her gün kendi durumlarının gelişim gösterdiğini düşünürken, yaşanan durum gelişim değil, aslında sadece dönüşümdür.

İktidar

İktidar kavramı, hem genel olarak cinsiyetçiliği hem de ataerkiyi ve aldığı çeşitli biçimleri kavramaya çalışırken, önemli bir araçtır. Bu çalışmada iktidar kavramı, denetim ve baskı kavramlarını da içeren bir biçimde kullanılmıştır. İktidar kavramı, çeşitli disiplinler tarafından farklı biçimlerde ve boyutlarıyla tartışılmıştır. Örneğin Weber’e göre, iktidar genel anlamda, kişilerin ya da grupların, başkaları karşı çıktığında bile kendi istedikleri şeyleri gerçekleştirebilecek olmalarıdır. Yani, iktidar toplumsal bir ilişkidir. Dolayısıyla Weber, iktidarın farklılaşmış biçimde bölüşümünün, yaşam şanslarının da farklılaşmış biçimde bölüşüldüğü bir duruma yol açtığını; yani, iktisadi, toplumsal ve siyasal kaynakları elde etme becerisinin eşit olmayan bir şekilde bölüştürüldüğünü öngörmektedir” (Sosyoloji Sözlüğü).

Weber'in tanımı kimi iktidar ilişkilerini açıklıyor olsa da kimileri için yetersiz kalabilmektedir. İktidar mutlaka farkında olarak mı kullanılır? İktidar, mutlaka birinin bir diğeri üzerinde kurduğu, üzerinde kurulmaya çalışanın direniş gösterdiği, direnişi yetersiz kalırsa çıkarlarını iktidar kurana devrettiği bir ilişki midir? “Weber açık biçimde, esas olarak çatışan çıkarların olduğu durumlardaki iktidarla ilgilidir... Peki bu, iktidarın hiçbir zaman konsensüse dayalı bir bağlamda; yani, iktidara tabi olanların, onu meşru biçimde kullanıldığını kabul ettiği bir bağlamda uygulanamayacağı anlamına mı gelir?”(Sosyoloji Sözlüğü).

Cinselliği tartışırken iktidar kavramını çözümleyen Foucault'nun da iktidarla ilgili söylediklerine kulak vermek gerekir. Foucault *Cinselliğin Tarihi* (2003)'nde iktidar kavramından şöyle bahseder;

“İktidar derken, belli bir devlet içinde vatandaşların bağımlılığını garanti eden kurum ve aygıtlar bütünü olan -büyük “i” ile yazılan- İktidar’dan söz etmek istemiyorum. İktidardan anladığım, şiddetin tersine kural biçimini taşıyan bir uyruklaştırma kipi de değil. Bir öge ya da bir grup tarafından bir başka grup üzerinde kullanılan ve etkileri birbirini izleyen türemelerle toplumsal bünyenin bütünüünün içinden geçen bir egemenlik sistemi de değil iktidardan anladığım... Bana göre iktidardan ilk önce uygulandıkları alana içkin olan ve kendi örgütlenmelerini kuran güç ilişkileri çokluğunu anlamak gerekir; yani, mücadeleler ve karşı karşıya gelmeler yoluyla bu ilişkileri dönüştüren, güçlendiren, tersine çeviren hareketi anlamak; bu güç ilişkilerinin, bir zincir ya da sistem, ya da tersine onları birbirinden tecrit eden farklılıklar ve karşıtlıklar oluşturacak biçimde birbirinde buldukları dayanakları anlamak; ve nihayet, genel çizgisi ya da kurumsal saydamlaşması devlet aygıtlarında, yasanın formüle edilmesinde ve toplumsal hegemonyada gelişen stratejileri –söz konusu güç ilişkileri bu stratejilerin içinde etkili olurlar- anlamak... İktidar her yerde hazır ve nazırdır. Ama bu, her şeyi yenilmez birliğinin çatısı altında kümeleştirme ayrıcalığına sahip olmasından değil, her an, her noktada, daha doğrusu bir noktayla bir başka nokta arasında arasındaki her bağıntıda ürüyor olmasından kaynaklanır. İktidar her yerededir; her şeyi

kapsadığından değil, her yerden geldiğinden dolayı her yeredir. Ve iktidar, sürekli, tekrara dayalı, cansız, kendi kendini yeniden üreten her şeyiyle, tüm bu hareketliliklerden yola çıkarak beliren, bunların her birini destek alan ve geri dönerek onları sabitleştirmeye çalışan genel bir sonuçtur... iktidar bir kurum, bir yapı değildir; bazılarının baştan sahip olduğu belirli bir güç değil, belli bir toplumda karmaşık bir stratejik duruma verilen addır”(71,72).

İktidarın görünmeyen bir şekilde bireyin hayatının tüm kesitlerine yerleştiğini ifade eden Foucault, bu yerleşmenin ve iktidarın kullanılmasının toplum içerisinde var olan çeşitli kurumlar sayesinde yapıldığını savunur.

“Alvin Goldner’ın *The Coming Crisis of Western Sociology*’de (1970) belirttiği gibi, ‘iktidar, başka şeylerin yanı sıra, insanların ahlaki taleplerini uygulamaya koyma becerisidir. Dolayısıyla iktidar sahibi olan kişi, kendi ahlaki kusurlarını gelenekselleştirebilir’ ” (Sosyoloji Sözlüğü).

İktidar kavramı bu kullanımlarıyla bağlantılı olarak, “cinsel iktidar” bağlamında da önemli bir yer tutar. Bu araştırmada, iktidarı hem cinsel hem de toplumsal/kültürel iktidar anlamında kullanacak ve bunların birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermeye çalışacağım. Yani, cinsellikle ilgili algılarımızdan başlayarak, cinsel tutum ve davranışlarımızın, değerlerimizin iktidar tarafından belirlendiğini, aynı zamanda, cinsel ilişkinin de bir iktidar ilişkisi olduğunu ileri süreceğim.

Hayvanlarla yapılan çalışmalar, toplum içinde edinilen yer ile cinsel dürtü arasında doğru orantı olduğunu göstermektedir. A.H. Maslow maymunlarla gerçekleştirdiği bir çalışmasının sonucundan bahsederken; “Grup içinde fiziksel

egemenlik kuran maymunlar cinsel egemenliği de ele geçirdiler” demektedir (Selkirk, Rosenblatt;1994:54).

Kadın erkek ilişkilerinde öncelikle fiziksel alanlarda, ve gitgide bir çok alanda daha kendini gösteren erkek egemenliği, böylelikle cinselliği de sınırlarına dahil etmiştir. Çünkü egemenlik ve iktidar sınırları sevmez. Giderek etki alanını genişletmeye yöneliktir. Ve giderek her yerde erkeklik ve erkeklerle özdeşleştirilmeye başlanmıştır. Tarihsel süreçte de iktidar olgusu, en az penis kadar eril bir özelliğe bürünmüştür. Hatta birbirleriyle o kadar özdeşleşmişlerdir ki; erkeklik vasfını yerine getiremeyen biri, iktidarsız olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Caner;2004:40).

Cinsellikle ilgili bir araştırmada iktidarı “baskı” ile görünür hale getirebiliriz. “Baskı” kavramına kısaca eğilerek iktidarın bu aracını kavrayabiliriz.

Cinsellik gibi toplumsal konularda baskıdan en çok yakın bireylerdir. Oysa bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu toplum, cinsel baskının bizzat uygulayıcısıdır. Fakat bu baskının sadece toplum tarafından uygulandığını düşünmek de yanlış olacaktır. Baskı uygulanan bireyler, diğer bireylere baskı uygulayanlar olarak; baskının yansıtılması görevini de üstlenirler. Freud ve Reich cinsel baskının ilk hissedildiği yerin aile olduğu konusunda hem fikir olmuştur (Selkirk, Rosenblatt;1994:153).

Cinsellik bağlamında kadınlara uygulanan baskı söz konusu olduğunda aile dışında çeşitli özneler karşımıza çıkabilmektedir ve bu özneler çeşitli yöntemler kullanabilmektedir. Fakat kimi zaman yeni bir yönteme gerek kalmadan baskı varlığını sürdürür. Bedenle başlayan baskı, giderek beyinleri hedef alır ve beyinlere eriştikten sonra, sürdürülür hale gelir. Tıpkı toplumsal baskının aracısı olarak ailenin gördüğü görev gibi, giderek bu görevi bireyler birbirlerine karşı üstlenir ve en son da birey araçılara gerek kalmadan baskıyı kendi kendine uygular.

“Baskı hem yok olmaya mahkum etme işlevi görür, hem de bir susma emri, varolmayışın olumlanması ve dolayısıyla da tüm bu konularda söylenecek, görülecek ya da bilinecek hiçbir şey olmadığının tespit edilmesini sağlayacak biçimde işler” (Foucault;2003:12). Önce sözler sonra bedenler ve daha sonra da zihinler baskı altına alınır.

Bir şeyi yok etmenin en iyi yolu ondan bahsetmemektir. “Yasak olandan söz etmemek gerekir, ta ki kendisi gerçek içinde yok olana değin;... var olmayanın, kendi var olmamasını dile getiren kelam içinde bile hiçbir biçimde dışa vurulmaya hakkı yoktur ve susturulması gereken, tam da yasaklanan bir şey gibi gerçekten uzaklaştırılır” (Foucault;2003:66).

Kadın cinselliği ancak belli sınırlar içinde ve belli ağızlarca rahatlıkla konuşulmaktadır. Ama kadın cinselliğinden rahatça bahsedenenlerin daha çok bilim ağzıyla konuşan erkekler olduğu ya da çarpıtılmış bir kadın cinselliğinin sergilenip

durulduğuna dikkat edilmeli ve kadın cinselliğinin özgürce konuşulduğu yanılmasına düşülmemelidir.

Cinsel baskı, cinsel şiddet görülmeden anlaşılabilir. Çünkü şiddet, bu baskının en güçlü aracıdır. Cinsel şiddetin görünüşlerinden biri, tecavüzdür. Kadına karşı cinsel şiddetin kadın bedeninde bıraktığı fiziksel izlerin yanında; bu şiddete maruz kalmış ya da kalmamış tüm kadınların zihinlerinde tecavüzün bıraktığı izler de önemlidir. Bu izler kadınların zihninde görünmez halde baskının en etkili formunu oluştururlar.

Erkeğin cinsel organını korku salmak için araç yerine kullanılabileceğini bulgulaması, ilk kaba taş balta ile ateşin kullanımının yanı sıra tarih öncesi dönemin önemli buluşları arasındadır. Brownmiller'a (1984:15) göre tarih öncesi dönemden günümüze dek ırza geçme önemli bir işlevi yerine getirmiştir. "Tüm erkeklerin tüm kadınları korku içinde bıraktıkları bilinçli bir sindirme sürecinden başka bir şey değildir bu".

Kadınlar hayatlarının her anında, erkek olarak dünyaya gelmemenin bir bedeli olarak, tecavüze uğrama riskiyle karşı karşıyadırlar. Tam karşılarında da onlara tecavüz etme "inisiyatifi"ni elinde bulundurduğunu bilen; kimileri bu "inisiyatifi" kullanmayan, kimi kullanan, kimisi de bu "inisiyatifi" kullanmakla kadınları sürekli tehdit eden erkekler topluluğu olduğunu bilirler. "Eğer tecavüz yaralayıcıysa, tecavüz korkusu da sakatlayıcıdır (Faust;1986:154).

“Irza geçmenin akıldışı, dürtüsel, denetlenemeyen bir şehvet suçu değil, yenen taraf açısından bilinçli, düşmanca ve şiddete dayanan bir ele geçirme ve aşağılama eylemi olduğu, sindirme ve korku salma amacıyla tasarlandığı yolundaki temel gerçeği kabul etmeliyiz” (Brownmiller;1984:510). Çünkü tecavüzün, sadece bir cinsin tek elinde bulundurduğu bir eylem olması, zaten baştan erkek egemenliğinin bir organı olduğunun göstergesidir. Tecavüzün bir şehvet suçu olmadığına belki de en önemli göstergesi, heteroseksüel cinsel yönelimli erkekler tarafından hemcinsleri olan erkekler üzerinde uygulanabilir olmasıdır. Buradan hareketle, tecavüzün bir “güç” gösterisi olduğunu söylerken, erkeklerin diğer erkekler üzerinde gücünü göstermesinin bir aracı olduğunu da vurgulamalıyız.

Baskının belki de en ileri boyutu olsa da tecavüz, erkeklerin kadın cinselliği üzerlerinde iddia ettikleri denetim hakkının bir göstergesidir.“Bu ataerkil sindirme, kadının kendisine saygısını ve toplumsal başarısını zayıflatmakta ve toplumsal davranış biçimine dönüştürülen geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini güçlendirmektedirler” (Shalhoub-Kevorkian;2003:209).

Nadera Shalhoub-Kevorkian; Filistin’de kadınlara ve tecavüze yönelik egemen tavırları incelediği araştırmasında, tecavüze uğrayanların en büyük endişelerinin bekaret olduğu ve tecavüze uğrayanların derin bir suçluluk duygusu hissettikleri sonucuna varmıştır” (Shalhoub-Kevorkian;2003:219-223).

Bunun yanı sıra ataerkil zihniyetlerin tecavüz vakalarını nasıl yorumladığına dikkat ettiğimizde; ne olursa olsun kadının hiçbir şekilde tam anlamıyla mağdur

olarak kabul edilmediğini fark ederiz. Ataerkil zihniyete göre, kadın tecavüz sonucunda mağdur edilmiş olsa bile, suçun sebebini de kendisinde barındırır. Kadın tecavüzde erkekle suçu paylaşır gibi görülür. Bir şekilde erkeği kıskırtmış olması gerekliliği düşünüldüğü için de kadının suça “mahal verecek” davranışı araştırılır. Aslında tecavüz sonrasında bile kadınlara mağdur olarak bakamayan gözlerin arkasındaki mantık, tam da çözmek istenilen mantıktır. Kadınlar bu mantığın egemen olduğu bir toplumda tecavüze “uğramaktan” değil, “sebepten” korkar hale getirilirler. Bu yüzden en büyük “sebepten” olan bedenlerini gizler durur ya da denetimini güvendikleri bir başka erkeğe teslim ederler. İşte kadın bedeni üzerinde tecavüz aracılığıyla sağlanmaya çalışılan cinsel baskı bu noktadan itibaren başlamaktadır. Irza geçme korkusunun önünde duran bazı erkekler koruyucu görevi üstlenerek tehlikeli pazarlığın belki de başlangıcı olmuşlardır. Kadının erkeklerce başka erkeklere karşı tarihsel korunmasının bedeli bekaretin yerleştirilmesi olmuştur (Brownmiller;1984:17).

Sadece tecavüzün varlığını bilen kadın üzerinde bile bu baskı oluşmaktadır. “Yalnızca irza geçme sözcüğünü öğrenmek, kadınlarla erkekler arasındaki güç ilişkileri hakkında bir ders almak demektir... Irza tecavüzün bizim cinsiyetimizle bir ilişkisi vardır” (Brownmiller;1984:401). Bu olgu çocukluk bilincimize görülmez biçimde sızmaktadır. Okumayı öğrenmeden bile, kurbanın düşünce biçimini öğrenmiş oluruz. Masallar yalnızca küçük kızların başına gelen bir felaketin belli belirsiz bir ürküntünün izleriyle doludur(Brownmiller;1984:401).

“Tatlı, hanım hanımcık Kırmızı Başlıklı Kız çok sevdiği anneannesini görmeye ormana gider. Kurt gölgelerde gezinerek, körpe bir parça düşlemektedir. Kırmızı Başlıklı Kız ile anneannesinin erkek kurdun gücü ve kurnazlığı karşısında eşit ölçüde savunmasız kaldıklarını görürüz. Büyük gözleri, büyük elleri, büyük dişleriyle ‘Seni görüp yakalamak, yemek ne iyi tatlım’ diyen kurt iki kadını da hiçbir çatışma belirtisi olmadan yutar. Ama sahneye avcı girer, bu çok kötü yanlışı düzelterektir. İyi kalpli avcının gücü ve kurnazlığı kurdunkinden üstündür. Bir bıçak darbesiyle Kırmızı Başlıklı Kız ve anneanesi kurdun midesinde kurtarılır. Kırmızı Başlıklı Kız ‘Oh, içerisi öylesine karanlıktı ki’ diye sızıldanır. ‘Yaşadığım sürece hiçbir zaman ormanda yalnız gezinmeyeceğim’... Kırmızı Başlıklı Kız bir ırza geçme meselesidir... en iyisi patriarkadan ayrılmamak, serüvene kalkışmamaktır. Şansınız varsa iyi ve yardımsever bir erkek sizi belirli felaketlerden kurtarabilir” (Brownmiller;1984:401-402).

İşte masallarda kadına yüklenen sorumluluk budur. Brownmiller’in bu duruma verdiği isim “güzel edilgenlik” tir. Kısaca güzel edilgenliğin genç kızlara öğüdü şudur: Prensinin seni öpmesi için yüzyıllarca uyu. Fakat unutma! Seni yoksulluktan kurtaracak olan da yine bir prenstir. Kapında duran bir erkek kurtsa yine edilgen ol. Ama korkma devriye avcılar imdadına yetişebilir.

Bekaretini kaybetme korkusunu edinen kadın, kendi rızasıyla oluşabilecek cinsel ilişkiden uzak dururken, rızası dışında gerçekleşebilecek cinsel temasları da engellemek için bedeni üzerindeki denetimi bir erkekle paylaşır ya da kendisi üstlenir. Böylelikle hem kadın bedeni, hem de kadın cinselliği denetlenmiş olur.

Baskı ister görünür ister görünmez olsun kadın zihnine girmek için her yolu dener. Birçok kurum, bir çok gelenek bu baskıyı destekler şekilde işler. Sonunda bütün araçlardan daha fazla olarak kadının zihni, bedeninin baskı aracı haline getirilir. Bu da baskıyı ölümsüz kılar ve kuşaklar arasında aktarımını sağlar. Bu

sebeple kadınlar üzerinde kurulmak istenen cinsel baskıların kuşaklar arasındaki aktarıcılığında kadın kadına ilişkiler çok büyük yer tutmaktadır. Anneler ve kızları, kadın kadına ilişkilerin en temelinde durduğu için bu araştırmada önemsenmiştir.

En önemlisi baskının varlığını kabul etmek, mücadelenin başlangıç aşamasıdır, bir karşı duruştur en azından. “Eğer cinsellik bastırılıyor, yani yasak, yok sayılma ve suskunluğa itiliyorsa, salt onun ve bastırılmasının sözünü etmek bile kararlı bir karşı çıkma havası taşır” (Foucault;2003:14). Fakat baskı altında olduğunu bile bile baskıyı yaşamak travmatiktir. Bu yüzden baskının farkına varıp boyun eğen, yok sayan ya da baskının yansıtıcısı olarak başka bireylere baskı uygulayan insanların ruh sağlıklarını kurtarmak için böyle bir savunma mekanizması geliştirdiğini de düşünebiliriz.

Cinsellik

Araştırma; beden algısı üzerinden cinsiyetlere ve toplumsal cinsiyete, cinsiyetçilik ön kabulünden de cinselliğin algılanışına uzanmaktadır.

Eğer kadınlar temel olarak yalnızca kendi deneyimlerinden değil, bu deneyimleri kendi bakışlarıyla gözlemlene imkandan da yoksun bırakıldıysa, kadının durumunu değiştirebilmek için onu anlamaya çalışan bir feminist cinsellik kuramının, öncelikle kurgulanmış “cinselliği” tanımlayıp eleştirebilmesi gerekir; çünkü kurgulanmış “cinsellik”, kuram kadar deneyimleri de kısıtlamaktadır (MacKinnon;2003:152).

Cinselliğin tanımlarını erkekler denetlediği için, kadınların payına yetersiz seçme olasılıkları düşmektedir (Brownmiller;1984:420). Yaygın eğilim cinsellikle erkeği beraber düşünmek iken, kadın ancak cinsel yaşamın pasif katılımcısı, ya da gözü gönül süsleyen, pornografi ve argoda yerini alan baş tacı olarak görülmektedir (Kayır;1993:31). Bu durumdan kurtulmak için cinsellikle ilgili kavramların erkek bakışından bağımsız açıklanmasına gayret edilmesi şarttır. Aksi takdirde kadın cinselliği özgürlüğüne kavuşturulamaz. Bu yüzden, kadınların cinselliklerini tanımlarken zihinlerini arındırmaları gerekmektedir. Çünkü cinsellik, yalın haliyle yaşayan beden ve yaşandığı ortamlarla sınırlı kalan bir olgu değildir. Yaşandığı bedenle sınırlı kalmayarak, o bedenin hayatı, o hayattaki diğer aktörlerle ilişkiler ve yaşandığı ortamlarla sınırlı kalmayarak da içinde bulunulan ev ve sonra evin içinde bulunduğu toplumla etkileşim içinde olan bir süreçtir.

Cinsellik konusunda çocukluğumuzdan itibaren “ağzularımıza biber sürülmüştür”. Zaten ezilmenin ilk belirtisi sözlerin baskı altına alınmasıdır (Mitchell:1985:91). Çekilen acı o kadar derindir ve öylesine içselleştirilmiştir ki, varlığı söz konusu edilmez. Belki de cinsellik söz konusu olduğunda ezilenlerin, her zaman yaşadıkları ezilmeyi “doğal” gibi görüp, bu konuda konuşmamaları sağlanmaktadır. Sebebi her ne olursa olsun, toplumun cinsellik karşısında takındığı bu dilsiz tutum, aslında onun bu konudaki duyarsızlığının değil, aşırı hassasiyetinin bir sonucudur (Caner;2004:18).

“Cinselliğimizin kendimizden kaynaklandığını ve kişisel olduğunu hissetsek de, cinsellik bir çok farklı yöntemle kamusal olarak inşa edilir ve denetlenir” (İmam;2003:82). Erkekler ve kadınlar, anneler ve kızlar, hatta aynı yaşta statüsel farklılıkları olan kadınlar arasında bile cinselliğin algılanışının farklı oluşu bundan kaynaklanmaktadır.

“Cinselliğin kurgulanması ve cinsel davranışların düzenlenmesi, her toplumda, belirli siyasi, sosyo-ekonomik, kültürel ve dini koşullara göre değişiklik gösterir” (İlkkaracan;2003:7). Değişik kültürlerde ve alt kültürlerde cinsellik, o kültürün tanımladığı şeydir (MacKinnon;2003:154) ve kültür diktası yalnızca erkeklerin görüşünü yansıtacak biçimde, erkekler tarafından kurulduğundan; kadınların kendi gerçekliklerini kendilerine sadık kalarak algılayabilmeleri engellenmektedir (Firestone;1993:168).

Cinselliğin algılanışında da en etkili aracın en genel anlamıyla kültür olduğunu görürüz.

“Feminizmin ışığı altında cinsellik, daha önceden var olan toplumsal bölünmelerin ortaya çıkarıldığı veya çıkarılmadığı, gizli bir karşılıklı ilişki, duygu, his veya davranış ortamı değildir. Toplumsal yaşamın bütünü etkileyen yaygın bir boyuttur, ona paralel olarak toplumsal cinsiyet ortaya çıkar ve oluşturulur”(MacKinnon;2003:153). Kadınların cinsellikle ilgili deneyimleri, bu yüzden önemlidir. Çünkü kadınların cinselliklerini yaşayışlarının içinde toplumsal cinsiyete dair kodlar bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyeti olduğu kadar cinselliği de toplumsallaşma s¼recinde ¼ğrendiđimiz bir gerçektir (Altınay;2002:323). Bu y¼zden toplumsallaşmamızda etkili olan t¼m s¼reçler ve akt¼rler cinselliği algılayışımızın belirleyicileridir.

“Cinsellikle ilgili, doğal, kaçınılmaz ya da kalıcı hiçbir şey yoktur. Tarihçi Kathy Peiss ile Christina Simmons’ tan aktarırsak; cinsellik “değişmeyen biyolojik bir gerçeklik ya da evrensel bir doğal g¼ç” değil, aksine “siyasal, sosyal, ekonomik ve k¼lt¼rel s¼recin bir ¼r¼n¼”d¼r” (Walkowitz;2005:347). Aslında “cinsellik, baskıcı bir iktidarın altında ¼zg¼rleřme m¼cadelesi veren doğal bir g¼d¼ değil, yeni bir iktidarın biçiminin işleyişinde merkezi konumda bulunan bir tertibattır” (Foucault;2003).

Cinselliği tarihsel s¼reçlerden, k¼lt¼rlerden veya dinlerden bağımsız açıklamamız m¼mk¼n değildir.

Tarihsel Açıdan Cinsellik

Kadınlar, uygarlık tarihi boyunca en doğal haklarından bile mahrum bırakılmışlardır. Bunların başlıcaları; toplumsal ¼retimde etkin olma, kamusal y¼netime katılma, kendi m¼lk¼ ¼zerinde s¼z sahibi olma, yeteneklerini geliştirmek i¼in eğitim g¼rme ve bedensel hazlardan kendi iradesi doğrultusunda yararlanma haklarıydı (Caner;2004:111).

Tabii ki kadınlar tarihin başından beri bu haklarından mahrum değildiler. Cinsellik de tarihin başından beri günümüzdeki şekliyle algılanmıyordu.

Cinsellik söz konusu olduğunda belki de değişmeyen tek şey, iktidarların bu olguyu denetleme arzularıdır. İktidarlar için cinsellik konusu her zaman önemli olmuş, dini ya da hukuki yasalar cinselliği çeşitli dönemlerde konu edinmiştir.

Cinselliğin günümüzdeki algılanışına baktığımızda, tarihi kalıntıları görmezden gelmek mümkün değildir. Tarih, daima cinselliğin üzerine kalıntılar bırakarak ilerlemiştir.

Yazılı tarihe bakıldığında cinselliğe ilişkin bilgilerin çok sınırlı olduğu fark edilebilir. Cinsellikle ilgili ilk yazılı metinlere milattan önce 1000'li yıllarda rastlanmaktadır. Bu metinlerden, o dönem için de ensest olgusunun tabu olduğu anlaşılmaktadır Erkeklerin pek çok kişiyle cinsel ilişkiye girdikleri ve eşcinsel edimin kabul edilir olduğunu yine bu metinlerden anlayabiliriz(Ekşi;1993:9).

Fakat uygarlık tarihi boyunca aşama aşama birbirlerinin üzerine inşa edilen tarım, sanayi ve bilgi toplumları, kendilerine has üretim biçimleriyle kültürün tüm renklerini belirledikleri gibi, 'cinsel baskı'nın toplumsal doğasını da şekillendirmişlerdir (Caner;2004:7).

Cinsel baskıdan söz edildiğinde dinlerin doğuşu ayrı bir önem taşımaktadır. Kutsal kitaplar cinsellikle ilgili birçok sınırlamadan söz etmektedir.

Fakat cinsel baskı denildiğinde üzerinde önemle durulması gereken dönem; İngiltere’de özellikle kadın cinselliği açısından tarihte çok önemli bir dönem olan Viktorya dönemidir. Çünkü Viktorya dönemi, modern toplumun kuruluşunda etkili olan kişisel ve toplumsal ahlakın da kurulduğu dönemdir.²

Cinsel perhizin özellikle de kadınlar için bir erdemlilik göstergesi olarak kabul edilmesi yeni bir buluş değildir. Ama Viktorya döneminde yaygınlaşan ahlak anlayışı işi daha da ileri götürüp, kadınların cinsel arzulara sahip olmadığını iddia etmiştir. Bu nedenle o dönemin kadınları içgüdülerini yok sayma ustası olmakla yükümlü olmuşlardır. Kısaca cinsellik, Viktorya dönemi kadını için hayatın bir rengi değil, daha çok kocasına karşı yerine getirilmesi zorunlu bir görevdir. Bu nedenle saygıdeğer bir kadının cinsel eylem sırasında zevk alması bile yadırganan bir davranış olarak kabul edilmiştir (Caner;2004:101-102). “Victorya döneminde İngiliz tıp dünyası, arkasına hükümeti ve kiliseyi alarak, kadınları, seksten aldıkları zevki pahalıyla ödeyecekleri konusunda uyarıyordu. Doktorlar, cinsel ilişki sırasında hareket ederse kadının çocuğu olmayacağını, kuvvetli cinsel tahriğin hayatı kısalttığını, kadınların masturbasyon yapmasının sağlıksız olduğunu ve oral seksin ağızda kansere neden olduğunu iddia ediyorlardı” (Selkirk, Rosenblatt;1994:47).

Bu dönemde cinsellik aile içine sıkıştırılmıştı ve üreme işleviyle özdeşleşmişti. Foucault (2003:12) bu dönemden bahsederken şunları

² Protestan ahlakı ile kapitalizm arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Weber’in “Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu”nda(1997) belirttiği gibi, sermaye birikimi ile cinsel denetimin modern biçimi arasında yakın bir ilişki vardır.

söyler:“Üremeye yönelik olarak düzenlenmeyen ya da onun tarafından çehresi değiştirilemeyen hiçbir şeyin ne yeri vardır ne de yasası. Ne de söz hakkı...”

Sadece 100 yıl kadar önce ünlü bazı Amerikalı ve İngiliz tıp uzmanları sürekli sperm savurganlığının neden olduğunu iddia ettikleri ve tamamen hayal ürünü olan ‘Spermatorhea’ adlı bir hastalık hakkında korkunç şeyler öne sürmüşlerdi. Islak rüyalardan kurtulmaları için bazı şanssız erkek çocuklarının elleri gece yatarken bağlanırdı. Hatta bazılarının erkeklik organlarının etrafına insanlık dışı aletler takılırdı. Yine aynı dönem insanlar banyoda örtünmeye özendirilir, doktorlar muayene sırasında hastaları soymazlardı. Hatta hastalar ağrıyan yerlerini kuklalar üstünde gösterirlerdi. Cinsel çağrışımlar yapmasından çekinilerek masaların bacakları bile örtülürdü (Selkirk, Rosenblatt;1994:141-142).

1880’li yıllarda psikoseksüel gelişim kuramının geliştirilmesiyle; Freud dünyayı altüst etmiştir. Tabi ki Freud’un çalışmalarının bu baskıcı dönemi izleyen bir tarihe denk gelmesi rastlantı değildir. Ardından Kinsey’in çalışmaları gelmiştir ve I. Dünya Savaşı sonrasındaki değişim her alana yansımıştır.

Cinsellik Algısında Belirleyici Bir Faktör Olarak Din

“Kültür, giysileri ve protezleriyle doğal ayrımları işleme sanatıdır” (Agacinski;1998:18). Doğa ayrımı verir ve bu ayrımın okunması, her kültürün “tümceler oluşturduğu” erkek/dişi çifti olan evrensel simgesel alfabeyi üretir. Bir başka deyişle her toplum erkek ve dişiyi farklı biçimde birleştiren kültürel yapılar

ve toplumsal örgütlenmeler icat eder” (Agacinski; 1998:19). Fakat kültür denilen olgu, ancak diğer bir çok olguyla ilişki halinde anlamlandırılabilir. Kültürel öğeler belli bir coğrafyadaki insanların tümüne aynı şekilde etki etmez. Burada devreye cinsiyet, yaş, eğitim durumu, köy kökenlilik-kent kökenlilik, sosyal statü, alım gücü vb. etkenler de girer. Fakat kültürün bütün öğelerinin cinselliğe olan etkisini (ki kuşkusuz her şeyin hatta kişisel hayatlarımızdaki her bir öğenin bile cinselliğimize etkisi söz konusu olabilir) bu tez sınırları içinde incelemek mümkün olmayacağından, dinlerin cinselliğe etkileri irdelenmeye çalışılacaktır.

Din, çoğu kez kadınların cinselliğini kontrol etmek ve cinsel ilişkilerdeki güç dengesizliğini sürdürmek için araç olarak kullanılır (İlkkaracan;2003:133) ve kadın bedeninin denetlenmesinde en etkili ideolojik ve kurumsal araçlardan biridir”(Berktay;2000:16).

Tarihte dinlerin sadece cinselliği baskı altına alma işlevinin olduğu söylenemez. Kimi dönemlerde din, cinselliği kışkırtan bir öğe olarak da karşımıza çıkmaktadır. Fakat buradan hareketle kimi dönemlerde dinlerin kadın cinselliğine bakış açılarının özgürlükçü olduğu yanılığına düşülmemelidir. Dinler kadın cinselliği kışkırtsalar da, baskı altına alsalar da; kadını cinselliğin nesnesi olarak görmüşlerdir. Kadın cinselliğinin kışkırtıldığı dönemlerde de bu durum, erkekleri cinselliğin öznesi olarak görmenin bir yansıması olmuştur.

Mitlerin toplumların bilinç altlarına ışık tuttıkları düşüncesiyle tarihe bakıldığında kadın erkek çiftinin ilk halkası olarak sunulan Adem ile Havva'nın -ki tarihte bu mite inanmayanların yakıldıkları dahi görülmüştür- çocuklarından bu

yana, temel günahın insanoğluna cinsel ilişki yoluyla miras kaldığına inanıldığını görebiliriz. Bu inanışlara göre; insanlık, çiftleşme sırasında zorunlu olarak ortaya çıkan şehvet nedeniyle, her çiftleşmeye eşlik eden günahın sinesinde doğmaktadır (Le Goff;1992:162).

(İnanılan değil de bilinen tarihe göre ise) Cinselliğin ilk kez günahkar bir edim olarak kabulü İbranilerde görülmektedir. Daha sonraki dönemlerde de ‘ilk günahın’ işlenmesinden itibaren erkeği kışkırtanın kadın olduğu görüşü hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. İlk büyük tek tanrılı din de; tüm toplumsal süreçlerle paralellik göstererek katı bir ataerkil anlayışın üzerine kurulmuştur (Caner;2004:73). Yani Adem ve Havva mitine inanmak; beraberinde “artık kemik” hikayesini de getirmiştir (Bottéro;1992:135-136).

Kısacası M.S. 300’lü yıllardan itibaren cinsellik her zaman günah ve yasak olmuştur. Geçen yüzyıllar ya da farklı coğrafyalar cinselliğe bir çok farklı anlam yüklediyse de; cinselliğin günah olduğu düşüncesi ve yasaklanıp denetlenmeye çalışılması çoğu dönem için geçerli olmuştur. Yüklenen anlamların en geçerli ve değişmez sonucu ise cinsellik söz konusu olduğunda kadınlara uygulanan baskı ve denetimdir.

Rosalina Miles (1988:95), tek tanrılı ve tanrısı erkek olan dinlerde kadının yerinin, erkeğin altına konduğunu ve asırlarca insanların kadının erkekten aşağı konumda bulunduğuna inandıklarını söyler. Miles’in bahsettiği dinlerin çoğu, erkeklere seslenerek kadınları ikincil konuma düşürmeye başlamaktadır fakat konu

cinselliğe gelince tüm bu dinler bütün yasaklarını kadınlar üzerinden kurarlar. Bu yüzden dini inanışları olan kadınlar için bedenleri, gitgide ruhsal özlerinden ayrı bir yabancıya dönüşür. Çünkü dinsel yasaklar toplumun kolektif bilincinin en derinlerine kolayca sızabilmektedirler ve içselleştirmeye çok uygun bir yaptırım gücüne sahip oldukları için de psikolojik bir baskı aracına dönüşmeleri oldukça kolaydır (Caner;2004.80).

Kadın cinselliği birçok kurum tarafından dört bir yandan denetlenirken bu denetime bir destek de din kurumundan gelmektedir. Recm ve kadın sünneti gibi dine ait olmadığı halde sonradan ona eklenmiş gibi gözüken uygulamalar da söz konusu olduğu halde, hala erkek egemen bir toplumsal düzen hayalinin aracı olarak din, kadınların cinselliklerinin denetimini kendi elleriyle erkeklere bırakmalarının belki de en önemli sebebidir.

Öncelikle tüm dinlerin -sadece İslam'ın değil; Hıristiyanlığın, Museviliğin, Budizmin ya da Hinduizmin- kadınlarının insan haklarını hiçe sayan uygulamalarla karşı karşıya kaldıkları (İlkkaracan;2003:22) bilinmelidir.

Araştırma çerçevesinde tek tanrılı ve tanrısı erkek olan iki dinden kısaca söz edilecektir. Fakat bu araştırmanın çoğunluğu Müslüman bir ülke olan Türkiye sınırlarında gerçekleştiği düşünüldüğünde Müslümanlık dini bu araştırmanın verilerine daha çok ışık tutacaktır.

Önceden de belirtildiği gibi; sadece Müslümanlık değil diğer bir çok din de kadın cinselliğine karşı baskıcı bir tavır sergilemektedir. Uygulamalar değişse bile temel anlayış aynıdır. Araştırmanın içinde irdelemeye çalışılacak olan Hıristiyanlığa çok kısaca bakacak olursak öncelikle Hıristiyanlığın, insanın kendisini algılayışına yaptığı en büyük etkinin, günah algısı temelinde benliği beden ve ruh diye ikiye bölmesi olduğunu görürüz. “Hıristiyanlıkla birlikte beden ile günah arasında kurulan ilişki, gerçekten de ilk yeniliklerden biridir” (Le Goff;1992:158).

Hıristiyanlıkta cinsel zevk bedensel bir günah olarak görülmektedir ve bu durumun ruhun kirlenmesine neden olduğuna inanılır. Dine göre; cinsel eylemden sonra pişmanlık duyulması, hatta kendinden tikslenme gibi yoğun duyguların hissedilmesi veya yıkanma ihtiyacı gibi fiziksel dönüşüm istekleri hep bedensel günah paradigmasının kişinin benliğinde oluşturduğu etkilerin sonucudur (Caner;2004:79).

Hıristiyanlık kadınlık durumuyla dinsel düşüncenin ilk karşılaştıkları zemin olmamasına rağmen her şeyden önce cinsel eylemin ‘lanetli bir günah’ olduğu fikrini çok geniş bir alana yaymayı başaran ilk din olması açısından (Caner;2004:65) önemlidir.

Ortak inanişaya göre, geç Antik Çağ, Batı’da cinsellikle ilgili kavram ve uygulamalarda çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. Cinselliğin, bedensel zevkin olumlu değerler olarak görüldüğü, büyük bir cinsel özgürlüğün yaşandığı Yunan-Latin Antik döneminden sonra, cinsellik genel olarak mahkum edilmiş ve

uygulaması da çok sıkı kurallara bağlanmıştır. Bu dönüşümün de başlıca sorumlusu Hıristiyanlıktır”(Le Goff;1992:156). Hıristiyanlığın yaygınlaşmasıyla beraber bakirelik, insanlık tarihinde hiç olmadığı kadar evlenmemiş kadınlar için zorunlu bir durum haline gelmiştir (Caner;2004:78).

Cinsellik söz konusu olduğunda Hıristiyanlığı İslamiyet’ten ayıran belki de en büyük fark; Hıristiyanlığın evliliğe bakışıdır. Çünkü evlilik ne kadar az kötü olursa olsun, cinsel eyleme eşlik eden şehvetle, günahla damgalanmıştır. “Evli olma konumu, tıpkı tüccarların konumu gibi ortaçağ boyunca, tanrıyı memnun etmeyi zorlaştıran konumlardan biridir”(Le Goff;1992:165). Bu yüzden evli çiftler üzerinde bile cinsel yaşamı denetleyen sıkı kurallar söz konusudur. Anal ilişki, adet zamanında ilişki, gebeliğin herhangi bir döneminde ilişki, Pazar günü ilişki, büyük perhizde ve oruç günlerinde, havarilerin doğum günlerinde, halka açık yerlerde, ve bunun gibi birçok durumda ilişki gerçekleşmesi halinde Hıristiyanları cezalar beklemektedir. Bu denetim kadınların ve erkeklerin çoğunluğunun günlük yaşamını etkilemiş, cinselliği bir ritme bağlamıştır. Örneğin; “VIII. yüzyılda yasaklar, “dindar çiftleri” yılda 91 ile 93 günden fazla cinsel ilişki kurmamaya zorluyordu, bu rakamın içinde kadının “kirli” dönemleri (adet dönemleri, gebelik, loğusalık) yoktu”(Le Goff;1992:166-167).

Cinsellikle ilgili olarak kısaca İslamiyet’e bakacak olursak; İslam ile modernleşme arasındaki çelişkilerin en görünür şekilde kadın kimliği ve cinselliği üzerinde yoğunlaştığını görebiliriz (İlkaracan;2003:21). Her şeyden önce İslam’a göre erkekler rasyoneldir. Oysa kadınlar duygusaldırlar. Duygularını kontrol

edemezler. İşte bu çıkarım, kadın cinselliğinin kontrol altına alınmasının temelinde bulunmaktadır (İlkkaracan;2003:17-18).

Kadınların regl oluşu İslamiyet açısından çeşitli açıklamalara maruz kalmıştır. “Bazı İslami yayınlar, İslam hukukundaki erkeğe tanınan dört kadınla evlenme iznini meşrulaştırmak için kadınların ayda bir yaşadıkları adet kanamasını da kullanmaktadırlar. Bu dönemde kadına yaklaşmanın haram olması, erkeği zina yapmaya yöneltebileceği endişesi nedeniyle birden fazla kadınla evlilik gerekli görülmektedir” (Demir;1998:36).

Kadın cinselliğinin kontrolü kadın bedeniyle başlar. “...peçe, Müslüman cemaatin kolektif fantezisini ortaya koyan bir simge olarak yorumlanabilir: Kadınları ortadan yok etmek, toplumsal hayattan çıkarmak, kolayca kontrol edilebilir bir alan olan eve sürmek, ortalıkta dolanmalarını engellemek ve erkeklere ait alanda bulunmalarının gayrı meşru olduğunu bir maske aracılığıyla belirginleştirmek. Toplumun kadınlara karşı, neredeyse fobi içeren yaklaşımının mantıksal sonucu budur” (Mernissi;2003:109).

Cinselliğin kendisi ise İslamiyet’in açıkça “etkin bir tehlike odağı ve toplum için potansiyel bir kargaşa unsuru”dur; bu nedenle cinsellik yönlendirilmeye, denetlenmeye, meşrulaştırmaya ve evcilleştirilmeye çalışılır. Cinselliğin tehlike olarak algılanması, cinsel davranışın İslam’da neden en küçük ayrıntısına kadar, belki başka hiçbir dinde benzeri olmayan biçimde düzenlenmiş olduğunun açıklamalarından biridir (Kandiyoti;1997:135). Cinsel davranışlara incelikleriyle

kutsal kitabında yer veren Müslümanlık, bu dini benimseyen toplumlarda, kadınların cinsel arzuları ve duydukları haz konusundaki anlatıların son derece kısıtlı sayıda olması konusunda ise çelişkilidir. “Bu, kadınların kendi arzularını ve haz alma kapasitelerini keşfetmek ya da ifade etmek konusunda maruz kaldıkları yoğun baskı ve kısıtlamaların bir göstergesi olduğu kadar, kadınların, cinselliği daha çok tehlikelerle dolu bir alan olarak yaşamaya koşullandırılmış olmalarının da bir sonucu” (İlkkaracan;2003:28).

Müslüman toplumların, yakın tarihte Batı’da gerçekleşen türden bir cinsel devrimden çok uzak oldukları, ayrıca, son on yıllarda yükselişe geçen İslami sağıın, cinselliği özellikle kadın cinselliğini kontrol etmeyi, ideolojisinin temelini yerleştirdiği ve bu amaca ulaşmak için yeni yöntemler geliştirdiği gerçektir (İlkkaracan;2003:7). “Evlilik öncesi bekarete verilen önem, çoğu Müslüman toplumda, hatta yoğun bir modernizasyon sürecinden geçmiş olanlarda dahi, erkek egemen namus anlayışının temelini oluşturmaktadır” (İlkkaracan;2003:26).

İslamiyet’in kadına ve kadın cinselliğine bakışını çerçevelemek çok da kolay değildir. Öncelikle bu din, kutsal kitabıyla sınırlı kalmayıp sözlü bir çok kaynakla beslenmektedir. Ayrıca her ne kadar İslamiyet her bağlamda cinsiyet ilişkileriyle ilgili kendi kurallarını getiriyorsa da; karşılaştığı çeşitli kültürel yapılarla farklı uzlaşmalara varmaktadır (Kandiyoti;1997:131). Mezhepler içinde kadın cinselliğine bakışta değişiklikler olduğu unutulmamalıdır. Burada bahsettiğimiz kısa bilgiler en yaygın haliyle Sünni inanının kadın cinselliğine bakışını ortaya koymaktadır. Fakat yine de Ortadoğu’dan Güneydoğu Asya’ya,

Kafkaslar' dan Güney Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyaya dağılmış Müslüman toplumların, idari ve siyasi yapıları ve ekonomik gelişmişlik dereceleri açısından büyük farklılıklarına rağmen ortak eğilimleri, kadın bedeni ve cinselliği konusundadır. Türkiye de dahil olmak üzere, Müslüman toplumların büyük bir çoğunluğunda, kadınların bedenlerini ve cinselliklerini, kadınların kendilerine değil, aileye, aşirete ya da topluma ait gören erkek egemen bir anlayış ve tutum hakimdir (İlkkaracan;2003:11).

Sonuçta bu iki dine baktığımızda cinsellikle ilgili ortak duruşları görmemiz zor değildir.

Dinlerin üremeyi denetim altına alma isteği anlaşılır bir durumdur. Yayılmak isteyen her düşünce gibi, din de; üremenin kontrolüyle kuşaklar arasındaki geçişini garantilemek amacındadır. Fakat din için cinselliğin bir “sorun” oluşu sadece üreme ile açıklanamaz. Din, cinselliğin içinde barındırdığı kimi duyguları da tehlike olarak görmektedir.

Kısaca tek tanrılı ve tanrısı erkek olan dinler farklı şekillerde de olsa cinselliği her zaman kontrol altında tutmak istemişlerdir. Bu yüzden kutsal kitaplar, bedenler üzerinden kendini göstermeye başlayan bir baskının yasalarıyla doludur.

Namus / Bekaret

Tüm baskı alanları, zincirin halkaları gibi tek bir amaca hizmet etmektedirler (Caner;2004:109). Namus ve bekaret kavramları da aynı amaca hizmet etmektedirler.

Dayak, tecavüz, taciz... Kadına yönelik şiddetin en görünür türleridir. Bunların yanı sıra kadınların bedenlerindeki iktidar haritasında belli belirsiz ama onları ve kimliklerini derinden etkileyen çok sayıda çizgi bulunmaktadır (Altınay,2002,:325). Bu çizgilerin en derin olanları, namus ve bekaretle ilgili baskılardır. Kadınların bedenleri üzerindeki ataerkil kontrol, namus ve utanç kodlarıyla yeniden üretilmektedir (Cindoğlu;2003:116). Bu yüzden bekaret ve onun bir uzantısı gibi görülen namus-her ne kadar çağrıştırdığı anlamlar değişebilir olsa da ana çerçevede- kadınlar üzerindeki ataerkil kontrolün dönüşmeyen formları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Namus, kültürden kültüre değişmekle birlikte genellikle kadınlar üzerinden geliştirilen toplumsal cinsiyet örüntüleriyle iç içe geçmiş, bir mülkiyet biçimidir (Sosyoloji Sözlüğü).

Bekaret ise genel anlamda ‘henüz cinsel ilişkiye girmemiş olma’yı temsil eder. Fakat dilimizde “bakir” ve “bakire” gibi ‘bekaret’ten türemiş sözcükler temizlik, el değmemişlik ve saflık gibi anlamları da taşırlar. Dolayısıyla bakir veya bakire olmamak da, bunların tam tersini çağrıştırır.

Kadınların bekaretinde öncelikli gösterge himendir. “Tıpta ‘himen’ olarak adlandırılan bu zar, günlük dilde ‘kızlık zarı’ adlandırılması ile cinsiyetçi bir anlam

da kazanmış ve böylece içeriğinde toplumsal değer yargısını da yüklenmiştir”(Şahinoğlu, Örs;2003:224).

“Kızlık zarı, bazı memelilerin dişilerinde de görülen önemsiz bir fizyolojik parçadır. Cinsel organı, adet çağı gelene kadar mikroorganizmalara karşı korumakla görevlidir” (Caner;2004:91). Ve aslında bu zarın yitirilişi, kadın fizyolojisinde hiç önemsenmeyecek kadar küçük bir değişikliği temsil etmektedir. Oysa toplumlar, bu etkisiz değişikliğe çok derin anlamlar yüklerler. Bazen bu zar o kadar önemli hale gelir ki, namusun tek göstergesi kabul edilir. Bu konuda yapılmış araştırmalar da bunu desteklemektedir:

“Namus kavramıyla ilişkili yaptığımız konuşmaların çok büyük bir kısmı cinsellik ve cinsel ilişkilerle ilgiliydi, bunların büyük bölümü de evlilik dışı cinsel ilişki ve bekarlık konusundaydı. Namusun kadınların bekarlığıyla hemen hemen aynı anlama geliyor oluşu, yaptığımız görüşmelerin bazılarında karşımıza çıkan bekarlığa zarar vermeden yaşanan cinsel ilişkilerin namusa hanel getirmediğini düşünmemize neden oldu” (Bora, Üstün;2005:69).

Ataerkil toplumlarda namusu tamamlayan kavram bekarlık olmasının en büyük sebebi, bekarlığın göstergesi olan kızlık zarının, namusun ölçülebilir tek göstergesi olmasından kaynaklanır. Namusun bekarlıkla neredeyse aynı şey olarak görülmesi, bu konudaki değerlerin, algıların, düşüncelerin ve uygulamaların, kadın bedeninin ve cinselliğinin denetlenmesine yönelik olarak değerlendirilebileceğini gösterir (Bora, Üstün; 2005: 71).

Bekarlıktan bahsedildiğinde erkek cinselliğinden çok, kadın cinselliği akla gelir. Bekarlık her ne kadar iki cinsi de kapsıyor olsa da; ataerkil ideolojiye göre

bekaretin esas(!) sahipleri kadınlar olmalıdır. Bekaret kadın hareketi için de çok önemli bir konudur.

“Diyebilirim ki biz bekareti konuşarak feminist olduk... Bekaretimiz yalnızca doktora götürüldüğümüzde değil, her an kontrol ediliyordu. Hatta en etkin kontrolü biz kendimiz uyguluyorduk... Bekaret baskısı diye bir şey varsa, dışımızda değil içimizdeydi ve biz onun üzerine gitmek istiyorduk” (Altınay;2002:327).

Genç kızların bekareti, aileler, okul müdürleri, mahallenin erkekleri, polis ve yasalar tarafından sıkı sıkıya denetim altında tutulurken; erkekler için bekaret bir eksiklik veya utanç ifade etmektedir (Altınay;2002:324).

Evliliği öncesinde başka bir genç kadının bekaretini bozduktan sonra, evlenmek için bakire arayan bir erkeğin zihninde cinselliğin nerde durduğu tartışmalıdır. Evlenmeden önce yaşadığı ilişki “kirli” bir şey değilse; erkek neden gelecekteki eşinden bakirelik talep etmektedir? Yaşadığı şey “kirli” bir şey ise; neden evlenmemiş bir genç kadının bekaretini bozmaktadır? Bu ikilik çözümlenemez fakat bir gerçek vardır ki; o da erkekler için cinsel ilişki, kirletme ya da kirlenmedir; cinsel birleşme, hem kadını hem de akraba ve hısımları olan erkekleri alçaltan, onur kırıcı bir deneyimdir” (Mernissi:2003:102). Bir topluluğun kadınlarıyla isteyerek veya zorla cinsel ilişkiye girerek, o topluluktan intikam alma düşüncesi, tarihte bir çok kez örneklenmiştir.

Devrimci siyah örgütü Kara Panterler üyesi Eldridge Cleaver şöyle diyor: “İrza geçmek benim için isyankar bir olaydı. Kadınlarını kirleterek beyazlara

meydan okumak, onların kanunlarını ayaklar altına almak, değer yargılarını çiğnemek bana zevk veriyordu” (akt. Selkirk, Rosenblatt;1994:96).

Aslına bakılırsa tüm bunları da içine alarak düşündüğümüzde bekaretin, erkekler arasında bir mesele olduğunu söyleyebiliriz. Kadınlar ise bu meselede sadece sessiz birer aracı rolünü üstlenirler. “Namus gibi bekaret de sadece erkeklere özgü bir saplantının tezahürüdür. Eşitsizliğin, kılığın damgasını vurduğu, bazı insanların onur kırıcı bir biçimde başkalarının tahakkümü altında olması yüzünden bütün bir toplumun, tek gerçek insan gücü olan özgüvenden mahrum kaldığı toplumsal yapılarda görülür. Namus ve bekaret kavramları, erkeğin itibarını kadının iki bacağı arasına yerleştirmektedir. Erkek, doğayı hakimiyeti altına alarak ya da dağları ve nehirleri fethederek değil, akraba ya da hısımları olan kadınların hareketlerini kontrol ederek ve yabancı erkeklerle herhangi bir temas kurmalarını yasaklayarak statü elde edebilmektedir” (Mernissi;2003:99-100).

“Kuzey ve Güney Akdeniz’in her yanında kızların bekareti-çok tuhaf şekilde-öncelikle erkek kardeşlerini ve bütün kardeşlerden en fazla, en büyük erkek kardeşi ilgilendiren bir meseledir. Yedi yaşındaki küçük bir erkek çocuk bile, güzel bir genç kıza bekçilik yapmak üzere yetiştirilir ve onu ne tür tehlikelerin beklediğini çok iyi bilir. İşte bu tehlike çocuğa, namuslu bir ailenin tümünü yerin dibine sokacak, hatta şerefli ataların bile mezarlarında dönmelerine yol açacak kadar korkunç bir utanç kaynağı olarak anlatılmıştır. Ve o burnunu bile silmekten aciz oğlan, aile efradına karşı, biraz hizmetçisi, biraz annesi, sevgisinin, tiranlığının, kıskançlığının nesnesi-kısacası kız kardeşi-olan güzel genç kızın küçük ve mahrem

sermayesini korumaktan kişisel olarak sorumludur... Küçük adamın böyle “koşullandırılmasının”, bütün Akdeniz havzasında belirli suç tiplerine yol açması hiç de şaşırtıcı değildir” (Tillion;2006:129).

Son dönemde yeni olan ise, bekaretin bazen suni olmasıdır. “Kadınlar, erkekleri şoktan korumak için, yanlısamalarının sürmesi için, çok rahatsız edici buldukları gerçeğe yüzleşmelerini önlemek için görünüşü korumanın hala gerekli olduğunu fark etmişlerdir”(Mernissi;2003:100). Kızlık zarı operasyonlarının gün geçtikçe artması, namus kavramının kadınlardan daha çok erkekler için var olduğunun ve kadınların suni bekareti keşfettiklerinde kızlık zarlarını önemsemediklerinin bir göstergesidir.

Kızlık zarı operasyonu doğası gereği ataerkildir ve erkeklerin namuslarını geri kazanma ihtiyacını yansıtır (Shalhoub;2003:234). Kadınlar, evlenecekleri erkeklerin gözünde “namussuz” olmak korkusuyla bu operasyona yönelmektedirler. Tıpkı genç kızların, evlenecekleri erkeğin gözünde “namussuz” olmamak için, evlenmeden önce anal ilişkiyi tercih etmeleri gibi...

Her iki partneri de cinsel ilişki için sorumlu sayan hukukun mantığı ile bekaretin bozulmasının sorumluluğunu bencilce sadece kadının üzerine yıkan erkek zihniyetinin irrasyonelliği arasındaki tezat, sahte bekaret aldatmacasını açıklamaya yeterli olmalıdır(Mernissi;2003:102).

Kısacası kızlık zarı onarımı; kadınların cinselliklerinin ve bedenlerinin; geçmişlerini, bugünlerini ve geleceklerini nasıl etkilediğinin ve kontrol ettiğinin bir başka örneğidir (Shalhoub;2003:232).

Yapılan bir çok araştırmada da namus kavramının evlilik dışında cinselliğin yaşanmamasıyla eş tutulduğu görülmüştür. Kadınları “namuslu” yapan, evlilik dışında cinselliği yaşamamalarıdır. İlknur Üstün ve Aksu Bora(2005) yaptıkları araştırmanın da verilerine dayanarak şunu ortaya koymaktadırlar: “...namus asıl ve neredeyse mutlak olarak, evlilik dışı cinsel ilişkinin gerçekleşmemesi anlamında kullanılıyor” (syf:67).

Ama evlilik dışında cinsellik yaşamayan her kadın da namuslu olarak düşünülmez. Öncelikle kadınların bekaretleri (ve bekaretleriyle birlikte “saf” lıkları, “temiz” likleri, vb.), ister evlilik içi ister evlilik dışı olsun, ilk cinsel ilişki sonrasında yitip gitmektedir. Bu yüzden evlenmeden önce cinsel bir birliktelik yaşamasa bile, bir kez evlenmiş olan kadın; eşinden boşanması ya da eşini yitirmesi durumlarında bile, hiç bir zaman bakire bir kızla aynı statüde görülmez. Bu kadınlar bekaretlerini kaybetmiş oldukları için, potansiyel “namussuz”lar olarak görülürler.

Bora ve Üstün yine aynı araştırmalarında namustan söz ederken; kadınların cinselliğine karşı tutunulan ikiyüzlü tutumdan da söz ederler. Cinsel yaşamlarından söz eden kadınların neredeyse tamamının, bir soruna işaret ettiklerini vurgularlar. “Cinselliklerinin çocuklukları ve genç kızlıkları boyunca baskı altına alınması, yok

sayılması, hem kendileri hem de aileleri için tehlike olarak görülmesi ve evlendikten sonra “serbestleşmesi”(Bora,Üstün;2005:64).

Bu durum da namus ve bekaret gibi kavramların ikiliğine ışık tutmaktadır. Daha ötesi, genç kızlıkları boyunca bu öğretilerle büyüyen genç kızlar içselleştirdikleri baskı ve denetimi, kolay kolay içlerinde çözümleyememekte ve bu yüzden kadınların cinsel ilişkiye karşı tutumları beklenildiği gibi bir gecede değişmemektedir.

“... bekaret, kadının evlenmeden önce de kocasına karşı göstereceği sadakat sayesinde gerçekleşir”(Caner;2004:89). Bekaret sayesinde koca, fiziksel varlığından çok daha önce, bir imge olarak, genç kızın cinselliğini baskı altına alan eril bir güç haline gelir. Kadınlar küçük yaşlarından itibaren henüz tanımadıkları kocalarına karşı sadık kalırlar. Kadınlar evlenmek ve hayatları boyunca sadece evlendikleri erkekle birlikte olmak konusunda, doğdukları ilk günden beri yükümlü olduklarını bilerek büyürler. Bu arada evlenecekleri erkeğin “himaye”si gerçekleşmeden önce, kadınların bekaretlerinin ve namuslarının devren himayesini baba, erkek kardeşler ve tüm diğer erkek akrabalar üstlenirler.

Kadın cinselliği bir tür “uyuyan yılan” gibi görülmektedir. Bu da bekaret tabusuna güç kazandıran önemli bir etmendir. Kadınların kendi bedenlerinin, arzularının ve hazlarının sahibi olduklarında denetlenemeyecekleri korkusu erkekleri sarmaktadır. Bu yüzden ancak “zorla” girilmiş ilişkiler kabul edilebilir,

onun dışında, cinselliğini yaşamayı seçen bir kadın, zaten sevilmeye layık görülmez (Bora,Üstün;2005:68).

Bunun dışında namussuzluğun sınırları çok geniştir. Namus kavramı içinde yaşanan döneme, yere, kültüre ve dine göre esneyip daralabilir. Kimi zaman kadın bedeni üzerinde tek “kanıt”ı olarak gördüğü kırlık zarına indirgenirken, kimi zaman kırlık kıyafetlere yayılıp, bedenlerin dışına süzülebilir. “Kadın bedeni, çeşitli yöntemlerle ve çeşitli özneler tarafından denetlenebiliyor. Bunların en iyi bilineni ve üzerinde durulana, özel alanda, ailenin, kadınların namusunu korumaya yönelik denetimleri. Bu denetimin önemli bir bileşeni ise, kadınların giyim kuşamlarının dikkatle seçilmesi” (Bora,Üstün;2005:72).

“Toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmiş cinsellik anlayışları, Türkiye’de çocuklara çok erken yaşlarda aşılanır. Erkek çocuklardan, akrabalara ve komşulara penislerini göstermelerinin istenmesi ve bununla gurur duymalarının beklenmesi çok sık rastlanan bir uygulamayken, kız çocuklar, oyun oynarken külotlarının, kazara bile olsa, bir an için görünmesinin utanılacak bir şey olduğu konusunda uyarılır. Kadınların cinsellikle ilgili olumsuz çağrışımları, bekaretin evliliğe dek korunmasına verilen önem ve bazı yörelerde, “gerdek gecesinde” gelinin bekaretinin kanıtı olarak kan lekeli çarşafın sergilenmesi gibi geleneklerin sürdürülmesiyle pekiştirilmektedir. Bir kadın, evlendiğinde bakire olduğunu kanıtlayamazsa, rezil edilme, aşağılanma ve hor görülmenin yanı sıra bazı yörelerde “namus cinayeti” geleneğine de maruz kalabilmektedir” (İlkkaracan,Seral; 2003:195).

Bekarete verilen değer, dini kurallarla da paralellik göstermektedir. “Evlilik öncesi bekarete verilen önem, çoğu Müslüman toplumda, hatta yoğun bir modernizasyon sürecinden geçmiş olanlarda dahi, erkek egemen namus anlayışının temelini oluşturmaktadır” (İlkkaracan;2003:26). Fakat bu durumun sadece Müslümanlıkta böyle olduğunu düşünmek yanlıştır. Çünkü başka bir çok dinde de bu durum aynıdır. Örneğin; Hristiyanlıkta kadınlar için bakirelik ibadet sayılmakta ve on binlerce kadın İsa'nın gelini olabilmek için manastırlara kapanmaya teşvik edilmektedir (Selkirk, Rosenblatt;1994:132).

Türkiye’de Namus ve Bekaret Çerçevesinde Kadın Cinselliğinin Durumu

Toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmiş cinsellik anlayışları, Türkiye’de çocuklara çok erken yaşlarda aşılanır. Erkek çocuklardan, akrabalara ve komşulara penislerini göstermelerinin istenmesi ve bununla gurur duymalarının beklenmesi çok sık rastlanan bir uygulamayken, kız çocuklar, oyun oynarken külotlarının, kazara bile olsa, bir an için görünmesinin utanılacak bir şey olduğu konusunda uyarılır (İlkkaracan,Seral;2003:195). Kadın bedenine yönelik baskılar bu şekilde görünürlülüğünü arttırır ve genç kızın hayatında belirleyici olmaya başlar. Kız çocuklar ve erkek çocuklar cinsel organlarına verilen tepkileri gördükçe, cinselliklerini bu yoldan algırlar. Dolayısıyla erkekler cinselliği; gurur duyma temelinde algırlar. Bu temele eklenen diğer toplumsal öğeler de, erkek cinselliğini ve erkeklerin cinsel davranışlarını belirler.

Kadınlar için de durum aynı şekilde ilerler. Utanma ile beraber anılan cinsel organ; kadının, cinselliği de utanma temelinde algılamasına sebep olur. Yine bu temele eklenen toplumsal öğeler, kadın cinselliği ve kadınların cinsel davranışlarını belirler.

“Türkiye’de genç erkekler cinsel sorunlarına çözümü büyük ölçüde genelevlerde aradıkları için cinsel deneyim ve cinsellikle ilgili yaşantı doğal olarak onlarda daha yüksek oranlardadır” (Ekşi;1993:22). Toplum tarafından da erkeklerin cinselliklerinin desteklenmesi, hatta belli bir yaşa kadar cinsel deneyim sahibi olmamanın erkekler arasında utanç kaynağı olması gibi pekiştireçlerle erkekler cinselliği istedikleri zaman yaşamaktadırlar. “Bu durumda genç kızların karşısındaki tek seçenek erken evlilik haline gelmektedir” (Ekşi;1993:22).

“Kadınların cinsellikle ilgili olumsuz çağrışımları, bekaretin evliliğe dek korunmasına verilen önem ve bazı yörelerde, “gerdek gecesinde” gelinin bekaretinin kanıtı olarak kan lekeli çarşafın sergilenmesi gibi geleneklerin sürdürülmesiyle pekiştirilmektedir. Bir kadın, evlendiğinde bakire olduğunu kanıtlayamazsa, rezil edilme, aşağılanma ve hor görülmenin yanı sıra bazı yörelerde “namus cinayeti” geleneğine de maruz kalabilmektedir” (İlkkaracan, Seral;2003:195). “Türkiye’de töreye bağlı cinayetlerde bu olaya neden olan konuları incelediğimizde, özellikle genç kızların, kadının aile namusuna zarar verdiği düşünülen hareketlerinin bazen radyodan, ‘sevip de kavuşamayanlara’ diye ilan edilen bir şarkıyı isteyenler arasında adının okunması, ya da bir arkadaşı ile kent merkezindeki sinemaya gitmek kadar masum olduğunu görürüz. Bütün bunlar,

kadın cinselliği üzerindeki kontrolün ne denli sıkı olduğunu gösterir” (Kardam;2003:252). Çok yakın bir geçmişe kadar yasalar bile “töre” sonucu işlenen cinayetlere indirim uygulayarak destek veriyorken, yeni yasal düzenlemelerle töre cinayetlerine uygulanan indirimler kaldırılmıştır. Fakat yasadaki bu düzenleme “namus” cinayetlerini kapsamamakta ve bu yasa açığı ile töre cinayetleri isim değiştirerek yine karşımıza çıkmaktadır.

Ataerkil namus ve şeref anlayışına ait değerler, zaman içinde maddi koşulların değişmesine ve kadının cinselliğini denetlemeyi zorlaştıran bazı gelişmelere rağmen direnç göstermektedirler. Bunun nedenlerinden biri, namus ve şeref kavramlarının sosyalizasyon süreci içinde kadınlar tarafından da içselleştirilip, çocukların yetiştirilmesinde yeniden üretilerek diğer nesillere taşınmalarıdır (Kardam;2003:252).

Türkiye’de cinsellikleriyle ilgili olumsuz mesajların içselleştirilmesi, bir çok kadının cinsel deneyimleri konusunda özgür ve bilgiye dayalı kararlar almasını güçleştirmiş, dolayısıyla kendilerine sağlıklı bir cinsel yaşam kurabilme olanaklarını sınırlamıştır. Bir çok kadın, cinselliği, kesinlikle hazla değil, kontrol edememe, şiddet ve suiistimalle birlikte anmaktadır (İlkkaracan,Seral; 2003:198). Yıllarca öcü hikayeleriyle büyüyen genç kadınların ilk cinsel ilişkide yoğun olarak korku hissediyor oluşu da beklenmedik bir sonuç değildir.

Türkiye’de toplam 17 kentte, 2908 kişiyle yüz yüze görüşmelerle yapılan bir araştırmanın sonuçları; kadınların 1/3’ünün cinsel açıdan isteksiz olduğunu,

1/4'ünün cinsel ilişkilerinde tatmin olamadığını ortaya koymaktadır (Armutçu;2006:13). Kadınların %34'ü tahrik olmadan cinsel ilişkide bulunduğunu, %27'si ise hiç orgazm olmadığını belirtmektedir(Armutçu;2006:123). Yine aynı araştırmada erkeklerin 4/5'inin cinsel gücü konusunda kendinden emin olduğunu ortaya konmuş olması, kadın ve erkeklerin kendi cinselliklerini nasıl farklı algıladıklarının bir göstergesidir. Cinsel ilişkiyi her zaman ya da çoğu zaman başlatanların %83.7'si yine erkeklerdir. “Kadın ve erkeğin cinsel isteğini belli etmede takındığı farklı tutumu belirleyen asıl neden, toplumun binlerce yıldır organize biçimde sürdürdüğü cinsiyet ayrımcılığıdır” (Caner;2007:13). Bu durumda cinsel gelişimin iki taraf için farklı olması önemli bir etkidir.

Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) Başkanı Nesrin Yetkin bu durumu şöyle açıklar:

“Bir çok kadın, kendi bedenini, cinsel hazzını tanımıyor. Cinsel gelişimi bir merdiven gibi düşünürsek, önce mastürbasyon yapar, bedenimizin cinsel yanıtlarını tanırız, sonra başka bir bedenle seks yaşarız. Erkeklerin cinselliği genellikle böyle gelişir. Kadınlarsa cinsel yaşama son basamaktan başlarlar”(Armutçu;2006:38).

Cinsel bir davranışa ne kadar az bir üreme niyeti atfedilirse bu davranış o kadar güçlü bir biçimde ‘sapkınlık’ olarak görülür. Mastürbasyon da aynı hükme kurbandır(Reiche;2006:64). Özellikle kadınların cinselliklerini tanımaya çalışmaları asla hoş karşılanmaz. Bu şekilde yetiştirilen kadın ve erkekler cinselle ilgili farklı tecrübeler yaşarlar.

Psikiyatr Doç. Dr. Cem İncesu:“Erkeklerin heyecan dediği, performans anksiyetesi. İlk cinsel birleşmede bunu yaşarlar. Bütün yetiştirilme yıllarını düşünün, her şey erkeğın yapabilmesi ya da yapamaması üzerine kurulur. Kadınlar ise tabi ki korku duyar, çünkü sürekli bir suçluluk, kötü kız olmama düşüncesiyle yetiştirilirler”(Armutçu;2006:47).

Türkiye’de kadınların cinselliklerini bu kadar kısa bir şekilde açıklamak mümkün değildir. Yöresel olarak değışiklik gösteren kimi olgular bulunmaktadır. Yine araştırma kapsamı içinde incelenen Müslümanlığın kadın cinselliğı ile olan ilişkisi Türkiye içindeki kadın cinselliğinin durumunu açıklamaya yardımcı olabilir (bkz “**Cinsellik Algısında Belirleyici Bir Faktör Olarak Din**”). Ayrıca araştırmanın “**Araştırma ve Bulgular**” kısmı da yine Türkiye’den örnekler taşımaktadır.

3. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

3.1.YÖNTEM

Dil, bu araştırma gibi nitel araştırmalarda özel bir öneme sahiptir. “Çünkü anlamlar ve anlam içeren olaylara verilen önem nedeniyle, dil hem bir veri toplama tekniği hem de çözümleme nesnesi olarak ortaya çıkar” (Geray;2004:149).

Bu araştırmada da dil ön plandadır. Çünkü toplumsal araştırmalarda en çok kullanılan tekniklerden biri olan görüşme(mülakat) tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğinin çıkış noktası, “insanların ne düşündüğünü öğrenmek istiyorsan onlara sor” ilkesidir (Geray:2004:150).

Dilin kullanımının toplumsal bir eylem olduğu unutulmamalıdır. Görüşmelerdeki cümlelerin tamamı, yanlış veya doğru olarak değerlendirilmemelidir. Onların her biri bir toplumsal etkinlik, bir öznenin eylemi olarak değerlendirilmelidir (Geray:2004:150).

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde başlıklar önceden belirlenmiş olsa da, görüşme sırasında her türlü değişiklik söz konusu olabilmektedir. En azından başlıkların sırası kesin çizgilerle belli değildir. Her soru görüşülen kişinin yorumlarına açık şekilde sorulmuştur ve koşullar uygun olduğu sürece açık açık soru sorulmadan cevap almak amaçlanmıştır.

Bir görüşmenin derinliği ise; önceden tasarlanmamış yanıtlarla karşılaşmakla düz orantılı şekilde ölçülür. Söylenmesi zor olan yanıtlara ulaşabilmek için ilk yanıtların ele alınması ve gerçek yanıtın dile getirilmesine olanak sağlanmasına göre bir görüşmenin derinliğinden bahsedilebilir (Geray:2004:153). Bu araştırmada da sorular bu şekilde sorulmuştur.

Görüşmelerin başında detaylarıyla bu araştırmanın amacı ve kapsamı açıklanmıştır. İsimlerin ve kişisel bilgilerin saklı tutulacağına dair bir konuşmanın ardından görüşme başlatılmıştır. Görüşmelerde en çok dikkat edilen nokta; görüşmelerin baş başa yapılması olmuştur. Özellikle anneler ve kızlarıyla görüşülürken; annenin de kızın da çekinmeden konuşabilecekleri ortamlar seçilmesine özen gösterilmiştir. Tüm görüşmeler bir evin ya da bir iş yerinin boş bir odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bölünmeden tamamlanmasına da özen gösterilmiş fakat istem dışı birkaç görüşmede bölünmeler yaşanmıştır.

Görüşülen toplam 10 anne ve 10 genç kadın, rasgele seçilmiş, seçilen kadınların yakın çevreyle ilişkili olmamasına özen gösterilmiştir.

Görüşme uzunlukları; görüşülen kadınlara göre değişmiştir. 20 dakika ile 50 dakika arasında değişiklik gösteren görüşme sürelerinde anne ya da genç kadın olmak da etkili olmuştur. Çünkü kimi sorular gruplara göre değişkenlik göstermektedir.

Görüşmelerin tamamında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Cihazın sadece deşifre edilmek üzere kullanıldığı görüşmenin başında belirtilmiştir. Daha sonra hiçbir kesinti yapılmadan görüşmeler birebir olarak deşifre edilmiştir.

3.2. SINIRLILIKLAR

Cinsellik gibi bir konuda insanın kendisini bile açık bir biçimde dışarıdan görüp anlayabilmesi çok zordur. Duby(1992:11-12), insanın kendisine karşı bile kurmayı başaramadığı bu nesnellığe “yadsınamaz öznellik” demektedir. Bu araştırmanın nesnellliğini sınırlı kılan ilk etken, araştırmacısının zihninden silip atamayacağı tarihidir belki de. Fakat araştırmayı sınırlı kılan tek öznellik araştırmacının yadsınamaz öznelliği değildir kuşkusuz. Cinselliği algılamamızda yardımcı olması açısından ulaşabileceğimiz bütün kaynaklar, daha genel anlamıyla cinselliğe ait tarihin kendisi de; içinde bir çok öznelliği barındırır. Bu yüzden araştırmada yararlanılan her kaynak, kendi öznelliği ile birlikte araştırmada yer almaktadır.

Cinsellik konusu sınırlarının çizilmesi çok güç olan bir konudur. Etkiledikleri ve etkileyenlerini hesaba kattığımızda bir çok kavrama temas edebilmektedir. Fakat cinselliğin temas ettiği tüm bu olguların kavramsal düzeyde açıklanması imkansızdır. Bu yüzden belki de bu araştırma içerisinde değinilmesi gereken bir çok nokta açıkta kalmak durumundadır.

Araştırmada fiziksel sınırlılıklar da söz konusudur. Öncelikle araştırma kapsamına giren kadın sayısı, genellemelere varmamız açısından çok yetersizdir. Bu kadınlar sayılarının azlığının yanı sıra, herhangi bir şekilde statüsel anlamda kadınların tamamını temsil edecek çeşitliliğe sahip değildir. Örneğin bütün kadınlar Ankara’da yaşamaktadır ve hepsi heteroseksüeldir.

Cinsellik algısında etkili olabilecek bir çok faktör bulunmasına karşın, bu faktörleri ne eşitlemek ne de bütünü kapsayacak şekilde çeşitlendirmek mümkün olmamıştır. Zaten görünür olmayan bir çok faktörü de düşündüğümüzde, kadınların cinselliğe bakışlarını ölçen bir araştırmada tam anlamıyla homojen ya da heterojen bir gruba erişmek nerdeyse imkansızdır.

Derinlemesine görüşme tekniğinin uzun süreli olması, fakat araştırma süresinin kısıtlı olması, görüşülen kadınların sayısının yetersiz kalmasına en büyük etkendir.

Görüşülen kadınların -kimilerinin doğdukları şehirler farklı farklı olsa da- sadece Ankara’da yaşayan kadınlar oldukları da unutulmamalıdır.

Konuşulan konunun kadınlar için “özel” oluşu, araştırmayı en çok sınırlandıran etken olmuştur.

Her kadının hikayesi kendi içinde farklı anlamlara sahiptir. Fakat hikayeler, kadınlarla ilgili cinsellik dışı çok farklı bir çok konuyla ilişkilendirilebilecek

öğelere sahip olduğu için kadınların hayatlarına ait kişisel özellikler, göz ardı edilmek zorunda kalmıştır.

Kadınlar kimi cevapları yüz ifadeleriyle verirken, kimi cevaplar “olması gereken” cevaplar olarak verilmiştir. Fakat daha da önemlisi, kadınların cinselliklerini sadece kendi yaşantıları içinde dahi değerlendirebilmek için bir çok veriye ihtiyaç vardır. Araştırmanın tüm sınırlılıkları bu konuda da kendini göstermiştir. Bir çok soru(n), araştırma kapsamı dışında bırakılmak zorunda kalmıştır.

3.3. DEĞERLENDİRME VE YORUM

KATILIMCI KADINLARA GENEL BİR BAKIŞ

Daha önceden de belirtildiği gibi araştırmanın kapsamını; anneler ve onların kızları yaşında olabilecek yaştaki genç kadınlar olmak üzere iki kuşaktan kadınlar oluşturmaktadır. Bu kadınlara rastlantısal bir şekilde ulaşılmıştır. Kadın çalışmaları ile ilgilenen bir vakıf ve bir dernek çıkış noktası olmuştur. Buralarda görüşülen kadınların (2 kadın) kızları ve arkadaş çevreleri ile görüşülmüştür. Aynı şekilde üniversitede öğrenim gören bir genç kadın aracılığıyla, o üniversitede öğrenim gören diğer genç kadınlara ulaşılmıştır. Çeşitlilikten ödün vermemek için kimi görüşmeler iptal edilmiş ya da araştırma kapsamına alınmamıştır.

Görüşülen toplam 20 kadından 8'i anne kızdır. Diğer kadınların herhangi bir akrabalık bağı yoktur.

Köy ve kent kökenlilikleri, eğitim durumları, eğitim düzeyleri, yaşadıkları semtler ve yaşları değişkenlik gösterse de, bütün kadınlar en azından bir süredir Ankara'da ikamet eden (bir kısmı Ankara doğumlu) kadınlardır.

Anne ve kızların yaşları çeşitlilik göstermektedir. Genç kadınların en küçüğü 18, en büyüğü ise 27 yaşındadır. Annelerin yaş aralığı ise genç kadınlara göre daha geniştir. Annelerin yaşları 37 ile 55 yaş arasında değişkenlik göstermektedir.

Anneler ve genç kadınların köy-kent kökenlilikleri açısından da çeşitlilikleri sağlanmaya çalışılmıştır. Genç kadınların 2'si kır kökenlidir. Aralarında küçük kentte büyümüş olana rastlanılmamaktadır. Annelerin ise 5'i kır kökenli, 4'ü kent kökenli, 1'i ise küçük kent kökenlidir.

Eğitim durumlarına bakacak olursak; annelerin 6'sı ilk veya ortaokul mezunudur. Anneler arasında 1 lise, 3 de üniversite mezunu bulunmaktadır. Genç kadınların ise 1'i lise mezunudur. Diğer 9 genç kadın ya üniversite öğrencisidir ya da üniversite mezunudur.

Annelerin 4'ü çalışmaktadır. Geri kalan 6 anne ev hanımıdır. Genç kadınların ise 2'si çalışmaktadır.

Genç kadınların hiç biri evli değildir. Annelerin ise tamamı ya evlidir ya da hayatlarında en az bir kere evlenmiş kadınlardır. Bu kadınlar arasında 1 tane eşini kaybetmiş ve 1 tane de boşanmış anne bulunmaktadır.

Annelerin evlilik şekilleri de değişkenlik göstermektedir. Annelerin 2'si isteyerek(flört ederek) evlenmiş, geri kalan 8'i ise görücü usulü evlenmiştir. Fakat bu 8 kadından 5'i evliliklerini isteyerek gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

CİNSELLİĞE DAİR İLK BİLGİLER

Katılımcılara bu konuda doğrudan soru sorulmamıştır. Fakat kızlara anneleriyle ve annelere de kızlarıyla bu konuyu konuşup konuşmadıkları sorulmuştur. Evli kadınların ilk gecedan önce ne kadar bilgi sahibi oldukları gibi sorularla bu konuda fikirler edinilmeye çalışılmıştır.

Cinselliğe dair bilgilendirme konusunda Türkiye'de ebeveynler sınıfta kalmaktadırlar. Bu araştırma da, bu durumu destekleyen sonuçlara sahiptir. Ebeveynler aile içinde cinsellik yokmuş gibi davranarak bir cinsel eğitim taktiği izlemektedirler. Aslında bu taktik çocukların ilerde yaşayacağı zorlukların ilk kaynağıdır (Kayır;1993:33).

“Kadın ve cinsellik” konusu Türkiye'de güçlü bir tabudur. Konuya, örgün eğitim sisteminde ya da aile veya cemaat gibi gayri resmi sistemlerde de değinilmediğinden, çoğu kadının bilgiye ulaşma şansı çok azdır ya da yoktur

(İlkkaracan, Seral;2003:195-196). Oysa formel cinsel eğitim İran’da bile başlamıştır (Armutçu;2006:35).

Artan iletişim teknolojilerinin bu konuda olumlu etkisi, anneler ve kızlar arasındaki farklılıklardan anlaşılmaktadır. Özellikle kırsal kesimde büyüyen anneler ve kentte büyüyen genç kadınlar arasındaki fark çok belirgindir.

“İlk gece” den bahsederken daha önce bu konuyla ilgili hiçbir bilgisi olmadığını anlatan bir anne; *“Size bu konulardan bahseden bir büyüğünüz olmamış mıydı? Hani yakın görülen ablalar olur ya da televizyonda falan da görmemiş miydiniz?”* diye sorulduğunda şu cevabı veriyor:

“Yok yavrum nerde. Televizyon mu izliyorduk biz sanki. Yani benim çok küçük yaşlarımda televizyonumuz da yoktu zaten. Olunca da bize sıra gelmiyordu ki. Hem öyle şeyleri gösteren film falan da ben sanmıyorum bizim dönemimizde olsun.”

Kırsal kesimde büyüyen kadın için, iletişim teknolojilerini kullanmak da sınırlandığı için cinsel bilgi düzeyi o kesimde daha düşüktür. Kır ve kentte büyüyen kadınlar arasındaki ortak nokta ise cinsellikle ilgili bilgilerin aile tarafından verilmediğidir. Kentte büyümüş anne ya da kızların da ailelerinden tam anlamıyla cinsel eğitim aldıkları söylenemez. Fakat kadınlar cinsellikle ilgili bilgileri başka yollardan edinme fırsatına kentte daha çok sahiptirler. Farklı farklı konularda farklı yaşlardaki bir çok kadının; filmlerden, ansiklopedilerden, arkadaş sohbetlerinden,

hekimlerden bu konuda bilgi aldıklarına dair veriler elde edilmiştir. Kırsal kesimde ise böyle bir bilgiye erişme fırsatından söz edilmemiştir.

Araştırma kapsamında anneler ve kızlar olmasından hareketle, anne kız ilişkisinde cinselliğin yok sayıldığı veya başka özneleri merkez alarak konuşulduğu ortaya çıkmıştır. Cinsellik sanki “başka” kadınların meselesidir.

Bir anne, kızıyla cinsel konuları konuşup konuşmadığı sorulduğunda şöyle cevap veriyor:

“Bana soruyor işte ben de fikirlerimi söylüyorum annecim böyle yaparsan böyle olur, ama duyguların hangisi ağır basıyorsa karar verecek olan sensin. Ona iyiyi doğruyu göstermeye çalışıyorum. Benim isteğim zarar görmesin başına bir işler gelmesin. Yani kendisi de üzülür diye. İnsanları duyuyoruz görüyoruz. Evlenmeden hamile kalanlar, bebek aldırانlar... Allah korusun yani çok üzücü şeyler.”

Bir çok annenin daha örneklerinde “kötü” hikayeler yaşayan genç kızları örnek verdikleri görülmüştür. “Kötü” hikayeler yaşayan “zavallı” (kimi zaman da “kötü”) kızlar gibi olmamaları için anneler kızlarına bu örnekleri anlattıklarından bahsetmişlerdir.

Çok sınırlı sayıda genç kadın annesiyle cinselliği konuştuğunu söylemiştir. Fakat görüşmelerin ilerleyen kısımlarında bu konuşmaların, doğum ve cinsel sağlıkla özellikle de regl olunan dönemdeki vajinal temizlikle ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. “Başka” kadınların “örnek” (ya da “ibret”) olması gereken hikayeleri

dışında, anneler kızlarıyla sırtını bilime yaslamış cinsellik sohbetleri dışına çıkamamaktadırlar.

Üniversite mezunu, kent kökenli bir genç kadın, yine üniversite mezunu ve kent kökenli annesi ile yaptığı sohbetlerden şöyle bahsediyor:

“...bana ansiklopedileri açıp bebek nasıl oluyor falan onları anlatmıştı mesela onu hatırlıyorum”

Bu konuda bazı anneler sohbetlerin sınırlarını kızların belirlediğinden bahsetmişti.

“Valla kızım izin verdiği ölçüde oluyor o... Ben deşiyorum tabi, ama o istediği kadarını anlatıyor, ama haklıdır da”

Aynı annenin kızı ise çok fazla konuşmadıklarından bahsetmekteydi. Ama çoğu kız için sohbetlerin sınırlı kalmasının sebebi annelerdir. Kızlar anneleriyle bu konuları konuştuklarında annelerinin hayal kırıklığına uğrayacağından bahsetmişlerdir. Bu konuya daha derin olarak “Anne-Kız Paylaşımı”nda devam edilecektir.

Cinselliğe dair ilk bilgiler konusunda kadınların olumlu bir gelişme yaşadıkları kesindir. Annelerden çoğu, cinsel birleşmenin bile anlamını bilmeden evlendiklerinden söz etmiştir. Bu konuda ailenin pasif bir rol oynadığı açıktır. Fakat babalara göre annelerin rolünün daha aktif olduğu da bir gerçektir. Anneler kendi

deneyimsizlikleri sonucunda yaşadıklarını kızlarına yaşatmamak için “belli bir ölçü”de cinsellikle ilgili bilgilerini paylaşabilmektedirler.

Bilgilendirme konusunda gözlemlenen bu olumlu gelişme, kendini en çok “adet olma” konusunda göstermektedir. Adet olma kadın cinselliğinin belki de en az “cinsel” görülen kısmı olduğu için, “özgürleşme” bu noktadan başlamaktadır.

ADET OLMA

Günümüzde kadınların cinsellikle olan sorunlu ilişkileri, büyük çoğunlukla ilk adet oldukları günle başlamaktadır. Bu yüzden araştırmada “regl olunan ilk gün”, “ regl ile ilgili bilgilendirilip bilgilendirilmemiş olma” gibi konularda sorular yöneltilmiştir.

Kız çocuklarının kadınlığa adım attıkları gün olarak görülmesi nedeniyle ilk adet olunan gün, toplumsal açıdan da kadınlara uygulanan baskıların kız çocukları üzerinde uygulanmaya başlamasının ilk günüdür. Kent kökenli, üniversite öğrencisi olan bir genç kadın regl olduğu günün ertesi gününden bahsederken:

“Ertesi gün de babamın bana bakışları değişti. Annem gitmiş hemen yetiştirmiş” diyor.

Gerçekten de regl olmaları, genç kızlar için -çocuk yaşta dahi olsalar- “kadın” olduklarının göstergesi olarak kabul ediliyor. Doğurganlıklarının

başlamasından çok, bazı “tehlikeler” e açık olduklarının göstergesiymişçesine, o günden sonra baskılar kendini göstermeye başlıyor.

Hatta bu yüzden genç kızların babalarıyla çocukluktaki ilişkilerinin arasına bir mesafe girmiş oluyor. Genç kadınlardan biri regl olma hikayesini anlatırken şunu ekliyor:

“...nedense babamın yanında regl oldum değil de hasta oldum derdim. Sanki ne oluyorsa...”

“Çocukluktan ergenliğe geçiş döneminde kültürel farklılıklar, belki de en keskin biçimi ile karşımıza çıkmaktadır. Menarş (ilk adet kanaması) kız çocuklarının ergenliğe geçişinin fizyolojik ve biyolojik işaretidir. İlk kanamayla birlikte kız çocuklarının toplum içindeki statüleri değişmektedir. Erkek çocuklarının ergenliğe ulaştıklarını gösteren bu kadar açık bir işaret yoktur. Oysa kız çocukları için ilk adet kanaması keskin bir dönemeçtir. Menarşla birlikte çocukluktan çıkarak kadınlığa adım atmakta ve artık doğurganlık yetisini kazanmaktadır” (Özarslan;2003:139-140).

Erkek egemen görüş, kadınların cinselliği üzerinde kurmak istediği baskıyı genç kızların o yaşlarında, adet görme üzerinden de sergiler. Bu yüzden adet görmeye başlayan genç kızlar utanç duyup bunu gizlemeye çalışmaktadırlar. Aynı yaş döneminde erkeklerin cinsellikleri de kısıktılmaya başlanmıştır. Erkekler için yedi düvele duyurulan sünnet törenleri yapılır (Altınay;2002:324). Kız ve erkek çocukların cinsel gelişimleri karşısında sergilenen bu iki yüzlü tutum, gelecekte bu bireylerin cinsel hayatlarına karşı sergilenecek tutumların temelini oluşturmaktadır.

Adet kanaması -günümüzden farklı olarak- tarihin her döneminde gizlenmesi gereken, utanılacak bir şey olarak görülmemiştir. Adet dönemindeki kadının olağanüstü güçlerle ilişkide olduğuna, etrafının ruhlar tarafından çevrildiğine inanılan tarihsel dönemler de söz konusu olmuştur. Sözü geçen dönemlerde adet kanı, kutsallık ve verimlilik ile; kadının içindeki doğurganlık döngüsü ise ayın döngüsü ve yer kürenin ritmik üretkenliği ile ilişkilendirilmiştir. İlk kez adet görmenin zamanının; sihrin, kutsal olanın zamanı olduğuna inanılmış ve ayinlerle kutlanmıştır. Fakat ataerki güçlendikçe adet kanaması sahip olduğu kutsallığı kaybetmeye, olumsuz sıfatlarla birlikte anılmaya başlamıştır. Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık adet kanamasına olumsuz bir çerçevede yaklaşmış, adet gören kadının kirliliği olduğu, ondan uzak durulması gerektiği ifade edilmiş, özellikle Katolik inancı kadınların adet dönemlerinde kiliseye girmesinin günah olduğunu ileri sürmüştür(Çabuklu;2006:45-46). Gazali'ye göre Allah'ın yasakladığı meyveyi ilk Havva yediği için Allah onu 18 şeyle cezalandırmıştır. Havva'yla beraber bütün kadınlara verilen bu cezalardan bir tanesi de kadınların her ay adet görmeleridir (Ekşi;1993:18).

Adet olmaları kadınların karşısına kimi dönemlerde iş yaşamından soyutlanmalarının bir bahanesi olarak da çıkmıştır. Fakat bu söylemler kadın iş gücüne ihtiyaç duyulan dönemlerde tersine dönmüştür (Çabuklu;2006:50). Yani adet kanaması da tarihte kadınlarla ilgili tüm diğer konular gibi iktidarların çıkarlarına göre anlam bulmuştur.

Adet görme; kadın cinselliği ile ilgili diğer konular gibi, genellikle kadınlar tarafından konuşulmadan yaşanan bir olgu olması sonucunda; genellikle ataerkinin açıklamalarıyla algılanmaya mahkum edilmiştir. Adet, kadınlar tarafından konuşulmadıkça, ataerkin söylemlerle açıklanır olmuştur. Bunun yanında bir de cinsellik ve kadınlarla ilgili çoğu konuda olduğu gibi, adet kanaması konusunda da dönemin egemen ideolojisinden çok da sıyrılamamış bilimsel(!) kaynakların fikir beyan etmesi olağan karşılanmaktadır. Örneğin bugün prestiji çok yüksek bir tıp dergisi olan British Medical Journal, 1878’ de, aybaşı görmekte olan kadınların dokunduğu etlerin bozulduğunu destekleyen çok sayıda doktor mektubu yayınlamıştır (Masters, Johnson, Kolodyn; 1986:17). Hatta bazı doktorlar erken gerçekleşen ilk adet kanamasının ahlaksızlık göstergesi olduğunu söylemişlerdir (Çabuklu; 2006:47).

Günümüzde de hala kız çocuklarının bir çoğu menstürasyon konusunda yeterince bilgilendirilmemekte, bu nedenle ilk adet kanaması, toplumsal açıdan zorlu bir dönem olarak yaşanmaktadır. Sonuç olarak pek çok kız çocuğu, ilk adetlerinde korku ve panik yaşamaktadır (Özarlan;2003:148). Yapılan araştırmada da kadınların yaşadığı bu korku ve paniğe birçok örnek bulunmaktadır. Bu korku ve panik daha çok annelerde yaygındır. Katılımcı 10 annenin 6’sı ilk regl oldukları günü anlatırken; korku, panik ve utanç gibi hislerden bahsetmişlerdir. Korktuğundan söz eden genç kadın sayısı ise 2’dir.

Bir anne regl olduğu günü anlatırken şöyle diyor:

“Valla böyle çok heyecan ve panik içindeydim anneme bile göstermeyi istemedim yani anneme söyleyemedim utandım”

Regl olduğu gün korktuğundan bahseden genç kadınlardan biri ise şunları söylüyor:

“Hatırlıyorum. Orta birinci sınıftaydım, banyoya ellerimi yıkamaya gittiğimde pembemsi bir kan gördüm kendimde. Çok korktum ama annem şey yaptı hani çok alışıl gelmiş bir şeydi. Çok fazla bir şey anlatmaksızın bunun normal olduğunu söylemişti”

Yukarıda bir anne ve genç kadının ilk adet oldukları günlere ait anlattıklarından yapılan alıntılarda; yaşanan korku ortak bir nokta gibi görünse de; anne ve genç kadın arasında bir fark bulunmaktadır. Anne adet kanaması sırasında yaşadığı korkuya ek olarak utanç hissetmektedir. Bu durumu kendi annesiyle dahi paylaşamamaktadır. Bu da bize “bilgisizlik”ten başka bir şeyin varlığını kanıtlar. Anne regl olmakla ilgili bir bilgiye sahip olmamanın ötesinde, bu durumla ilgili “kötü” önyargılara sahiptir. Oysa genç kadın bilinmezliğin verdiği korkuyu yaşamaktadır. Genç kadının bu durumu annesiyle paylaşabilmesi ve annenin geç kalmış da olsa rahatlatıcı açıklamalarıyla; adet olma durumu bu kadının hayatında daha az travmatik bir etki yapacağına benzemektedir.

Araştırmaya katılan kadınlar incelendiğinde; regl olunan ilk gün korku duymanın sebeplerinin çeşitli olabileceği görülmektedir. Kadınlar daha çok önceden bilgilendirilmedikleri, daha önceden bu konuda korkutucu hikayeler duydukları ya da kanamanın yaşandığı “organ”larıyla ilgili öğretilenler yüzünden korku duymaktadırlar. Genç kadınlardan birisi regl olduğu günkü korkusundan bahsederken şunları söylüyor:

“Toplumda bu bir tabuydu. Anne için de bir ayıp gibi yani. Biz hep şey gibi gördük yani kadınlık rollerimizi, günah bölgemiz gibi göründü. Yani korunmasız, sakınılması gereken sanki vücudumuzdaki ayrı bir bölgeymiş gibi. O şekilde öğretildi o şekilde kavradık”

Buradan hareketle sadece kanamanın ya da bilemezliğin değil; aynı zamanda “kadınlık” simgesi olarak görülen organla ilgili bir olay olduğu için regl olmanın kadınlar için korkutucu olduğunu söyleyebiliriz.

Bu cevabı veren genç kadın, 10 genç kadın arasında kırsal kesim kökenli 2 kadından biriydi. Genç kadınlar arasında, adet olduğu gün korktuğundan bahseden ikinci kadın da kırsal kesim kökenliydi. Kır ve kent arasındaki farkların kuşaklar arasında da değişmediği buradan çıkartılabilmektedir. Tüm gelişmelere ve hatta annelerine göre daha bilinçli olmalarına rağmen, kırsal kesimdeki kadınların kentlerdeki yaşlılarıyla aralarındaki fark değişmemektedir.

Adet olmadan önce adet olmakla ilgili hiçbir bilgisi olmayan bir çok kadın, adet kanını gördüklerinde bekaretlerini yitirdiklerini veya hamile kaldıklarını düşündüklerinden söz etmişlerdir. Bu durum da şunu göstermektedir: Küçük yaşında adet görmeye ilgili kadının yaşamını kolaylaştıracak bilgiler kadınların dimağlarına sızamazken; bekaretle ilgili “bilgi”ler sızabilmektedir.

Araştırmanın en dikkat çekici sonuçlarından birisi adet görülen ilk günle ilgilidir. Çok çeşitli gruplardan katılmalarına rağmen, anneler de kızlar da ilk adet gördükleri günleri detaylarıyla hatırlamaktadırlar. Bu da bize adet olmaya başlamanın kadınlar için ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Önceden bilgi

sahibi olsun ya da olmasın bütün kadınlar adet görmeye başladıkları günü ve onlarda bıraktıkları etkileri hatırlamaktadırlar. Buradan hareketle; adet görülen gün yaşanan travmanın azalmasının, kadınların hayatlarını etkileyecek önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Görüşülen anneler ve kızlar arasındaki belki de en büyük fark bu konuda göze çarpmaktadır. Annelerin büyük bir kısmı, ilk adet gördükleri gün korku ve panik yaşadıklarından bahsetmişlerdir. Korku ve panik yaşadığından bahsetmeyen az sayıdaki anne ise genellikle şehir kökenli ailelere sahip annelerdir.

İlk kez adet gören kızlara sebebini kadınların farklı şekillerde açıkladıkları tokat atma geleneği de kadınların unutamadıkları anlar arasında. Köyde büyümüş orta okul mezunu bir anne ilk regl olduğu günden bahsederken şunları söylüyor:

“...ödüm koptu korktum bu ne diye, koşarak anneme gittim, bu bana bir tokat çarptı. Meğer o adettenmiş, o anı hiç unutma diyeymiş. Hani kadın oldun ya artık. Ben oturdum ağladım. Dedim ben ne yaptım da kötü bir şey mi yaptım yani. Bu bana niye patlattı. Annem dedi o olur sen artık genç kız oldun”

Kent kökenli, üniversite mezunu genç kadınlardan biri ise ilk regl olduğu günü şöyle anlatıyor:

“...arkadaşımın evindeydik. Daha Barbie oynuyorduk biz. Orta birin yazıydı sanırım. Yazın sonu böyle okulların açılmasına yakındı. O gün tuvalete gittiğimde çamaşırmımda bir pembelik gördüm. Annem anlatmıştı bana ama kafamda canlandırmadığım için nasıl bir şey olduğuna dair çok da fikrim yoktu. Aldırmadım hani. Öyle oynamaya devam ettim. Sonra akşam eve gittiğimde anneme söyledim. Yanında teyzem vardı. Teyzem bana bir tane tokat attı. Korkmayayım diyeymiş”

Şehir ya da köy kökenli ailelere sahip olsun, tüm kızlar ise; adet oldukları günden daha önce, anneleri ya da daha büyük bir kadın tarafından bu konuda bilgilendirildiklerini ya da en azından regl ile ilgili duyumları olduğunu belirtmişlerdir. Hatta genç kadınların bazıları, adet olmanın arkadaşlar arasında beklenen veya olunmadığı zaman üzülen bir durum olduğundan söz etmişlerdir.

Kentte büyümüş, üniversite mezunu bir genç kadın regl olduğunda arkadaşları arasında nasıl gururlandığını şöyle anlatıyor:

“...Hatta hatırlıyorum senenin sonunda kızlar kendi aralarında konuşurdu okulda. Regl oldun mu olmadın mı falan. O kadar gururla söylüyordu ki regl olanlar. Olmayanları teselli ederlerdi merak etme olursun olursun diye. Olmayanlar da o kadar eziklerdi ki. Gurur kaynağıymış gibi hissetmişim”

Çok az sayıda genç kadın, bu konunun okulda verilen eğitimlerde işlendiğinden bahsetmiştir. Bu eğitimi alan kadınlar için regl olmanın çok beklenen bir olay olduğu görülmüştür.

“...ortaokulda da böyle seminer gibi şeyler vermişlerdi o dönemdeki kızlara, oradan biliyorum neyin ne olduğunu. Hiç yadırgamadım...”

Yine okulda bu konularla ilgili eğitim alan genç kadın;

“...okula falan bu işleri anlatmak için eğitimci insanlar falan gelirlerdi, o zamanlar da konuşurduk” diyor ve ilk regl olduğu günden bahsederken;

“...hiç korkmamıştım, hatta sanki marifetmiş gibi böyle havalara girdim işte herkes olmuş ben de oldum falan gibilerinden. Yani korku falan gibi bir şey hatırlamıyorum” diyor.

Anneler kızlarını bu konuda bilgilendirip bilgilendirmedikleri sorulduğunda “kendi yaşadıklarını yaşamasını istemediği için” kız çocuklarına bu konuda bilgiler verdiklerinden söz etmişlerdir. Kent kökenli ve üniversite mezunu bir anne regl olduğu günle ilgili şunları söylüyor:

“...ilk regl olduğum günü anlatayım sana ama hiç unutamıyorum o günü; orta ikideyim, okuldan geldim, tuvalete girdim, baktım ki külotum kan içinde... Ayıp mı nedense annem bana hiçbir şey anlatmamıştı bu konuda. Herhalde cahillikten olsa gerek, arkadaşlarla da hiç konuşmamıştık. Hiçbir şey bilmiyordum. Tuvalette külottaki o kanı gördüğüm anda bas bas bağırdım “Kanıyor! Kanıyor!” diye. Annem babam ağabeyim hep beraber tuvalete geldiler... Annem dedi ki; bütün kadınlar olur, kızlar olur bilmem ne dedi, sesini çıkartma geçer o üç dört gün sonra dedi. Fazla detaya giremiyorsun ki, öyle bir ortamda yetişmedik yani... ama şuanda her şeyi konuşabiliyorlar. Bizim ailede o yoktu... ben bağırınca babamlar da bilinçsizce geldi fakat annem sus sus diyor, o zaman uyandı tabi. Sus bağıрма falan derken tabi babamları hemen çıkarttı bana şöyle bir bez verdi, tabi eskiden bezler hazırlanırdı özel olarak, getirdi koy bunu kapa çeneni dedi ne olacak bu falan dedim sus koy dedi. İlk reglim böyle yani. Hiç unutamıyorum yani. Şimdi kim o çağlardaysa annesine hemen söylüyorum, kızınla konuştun mu diye.”

Sanki adet görmenin alt kuşağa aktarılması, kadınların cinsel anlamda küçük çaplı modernizasyonunu simgelemektedir. Annelerin çoğu, kızlarını bu konuda bilgilendirmelerinden gururla söz etmişlerdir. Fakat regl olmanın konuşulmasında medyanın da etkisi olduğu belirtilmiştir. Bir anne katılımcı, reklamlarda bile pedlerin nasıl kullanılacağına gösterildiğinden bahsetmiştir. Dolayısıyla bu konudaki gelişmeleri sadece kadınların bilincinin yükselmesi ile açıklamanın eksik olacağı düşünülebilir.

Adet olmanın ne anlama geldiğini, regl olmadan önce bilen kadınlar için, regl olunan ilk gün çok büyük bir şok etkisi yaratmamaktadır. Hatta kimi genç

kadınlar bu konuda heyecanlandıklarından bahsetmişlerdir. Fakat daha önceden adetle ilgili bir bilgisi olmayan kadınlar korku yaşadıklarını anlatmışlardır. Bu konuda en büyük travmayı korkutucu hikayeler yaşayan kadınlar yaşamıştır.

İlkokul mezunu köyde büyümüş bir anne duyduğu korkutucu hikayenin onu nasıl etkilediğini şöyle anlatıyor:

“...ilk regl olduğum gün benim için bir acı gündü ama ben sonra bunun acısını kızlarıma yaşatmamaya çalıştım. Hiç bir şey bilmiyordum. 13 yaşındaydım hastalandığım zaman. Tuvalete gittim ay bir baktım bende bir leke var. Ne olduğunu, ne anlamı olduğunu bilmiyorsun buradaki gibi değilsin. Televizyonun yok, radyon yok. Çok uzun bir dönem oldu. Hatta benim annem bir Osmanlı kadınıydı. Asla konuşmak değil, onun karşısında hiç bir şey yapamazsın. Öyle biriydi. Yani öyle bir şeye sahipti. Söylemem mümkün değildi. Başkasına söyledim. Yani bana yardım etsin diye sordum bu ne diye. Ve oradan aldığım farklı bir tepki şimdi söyleyemeyeceğim bir şeydi. Benim de korkum o kadının bana yaklaşımından oldu yenge dediğim birisiydi. Ve ben 3 yıl hastalanmadım 17 yaşında tekrar başladı. Yani bir şey mi vardı bir şey mi oldu o böyle alaycı yahutta şeyli bir tavırla güldü. Kelimeleri şimdi söyleyemeyeceğim... Yani çok ayıp çok cahilce. Sanki böyle sen genç kız değil de şey olmuşsun gibi bir tavır. Sanki sen böyle artık evlenme çağına gelmişsin de ondan kanaman oldu gibi. Oysa ben daha 12 yaşında gencecik çocuğum ya. Ve ben herhalde o anda irkildim mi yani bir şeye anlam veremiyorsun zaten bilmiyorsun ne olduğunu çıkaramıyorsun korku mu üzüntü mü. Hani 12 yaşındasın cinsellik desen öyle bir şey zaten hiç duymamışsın. Neden oldu yani anlam veremiyorsun çok farklı bir şey o. Ben 3 yıl hastalanmadım. 3 yıldan sonra hastalandım. Yani bir kez oldu herhalde o anda verilen tepkiden veyahutta ben çok mu etkilendim. Sonra tekrar 17 yaşında. O zamana kadar artık kendi çağımdaki arkadaşlarım hasta olmaya başlamıştı ya, bazı şeyleri öğrenmiş oldum”

‘Adet görme’ye verilen isim bile bu durumun kültürel anlamlarının olduğunu kanıtlamaya yetmektedir. Adet, regl, aybaşı gibi isimlerin yanında renklenme, kirlenme veya hastalanma gibi kelimeler de bu olgu için kullanılabilir.

KARŞI CİNSLE İLİŞKİLER/AŞK/SEVGİ VE ROMANTİZM

Aşk, sevgi, romantizm ve karşı cinsle ilişkiler; cinselliği anlamamız için alt yapı oluştururlar. Bu olgular toplumsal olarak cinsellikle ilgili olgular olarak kodlandığından önemlidirler.

Genç kadınlar ve annelere ilk aşık oldukları dönem, ilişkileri, ayrıca evli kadınlara ise evliliklerinin nasıl gerçekleştiği ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların söylemlerinden hareketle; aşkın, aşkı dile getirmenin ve flört etmenin ne kadar kültürel olaylar olduklarını görebiliriz.

Kimi kadınların söylemlerinde aşkın “lüks” bir olgu olarak görülmesi söz konusudur. Özellikle kırsal kesimde büyüyen kadınlar, hayatın getirdiği koşturmaca arasında “aşk” ın imkansızlığından bahsetmektedirler. Özellikle erken yaşta evlendirilen kadınlar için aşkla ilgili sorular her zaman gülümseme ile cevaplanmıştır. “Evlenmeden önce hiç aşık oldunuz mu?” sorusuna verilen bazı cevaplar bu konuda kırsal kesimde büyüyen kadınların tutumunu örnekleyebilir:

“Ne bileyim bakarlardı bazen öyle hoşuma gider gibi olurdu ama bilmiyorum yani tam aşk meşk nedir... Olmadı herhalde benim. Yani zaten annemle hep iş yapıyorduk. Sorun oluyordu biraz da...”

“Yok olmadım. Annemin korkusundan olamazdım zaten öyle bir şey de, zaten hiç de başıma gelmedi, hayalim bile olmadı yani. Yani şöyle bir şey; annemin adı var babamın adı var, o terbiyeyle büyütüldük biz, eskiden öyleydi. O yüzden hiç yaşamadım yani o şeyi. İlk eşime aşık oldum onunla da evlendim”

Görüldüğü gibi aşk da bazen “terbiye” sınırları içinde “yasak” olabilmektedir. Kadınların karşı cinse karşı duyguları dahi “terbiyesiz” liğin başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Görücü usulü evlilik yapan, özellikle de daha önceden aşk yaşamadığını belirten kadınların, ilk ve tek aşklarının eşlerini olduğunu belirtmeden geçmedikleri dikkati çekmektedir. Bu durum, aşkı “terbiyesizlik”le eş tutan görüşün kadınların hayatındaki etkisini çağrıştırmaktadır. Kadınlar, kadınların tek eşli olması ve namus arasında sıkı bağlar kurmaktadır. Tek eşli olmak, hayatı boyunca tek bir erkeğe aşık olmak, tek bir erkeğin elini tutmuş olmak, tek bir erkekle öpüşmüş olmak, tek bir erkekle cinselliği paylaşmış olmak ve sonunda da tek bir erkekle evlenmiş olmak anlamına gelmektedir.

Kent kökenli kadınlara ve özellikle de genç kadınlara bakıldığında, görüşmelerin aşkla ilgili kısımlarının uzadığı fark edilmektedir. Genç kadınlar sırasıyla çocukluk yaşlarından itibaren aşık oldukları kişileri anlamaktadırlar. Genç kadınlar arasında “ilk aşık olduğunuz zamanı hatırlıyor musunuz?” sorusuna cevap olarak hatırlamadığını belirten kadın hiç yoktur. Oysa anneler arasında hatırlamadığını söyleyen, aşık olup olmadığını bilmediğini, ilk kez eşine bir şeyler hissettiğini ve onunla da zaten evlendiğini söyleyen ya da hiç aşık olmadığını belirtenler vardır.

Aşağıda bu soruya genç kadınların ve annelerin verdikleri cevaplara birkaç örnek sunulmuştur:

Genç kadınların verdikleri cevaplar:

“Hatırlamaz mıyım? Tabi ki hatırlıyorum. Ben ilk aşık olduğumda ana okulundaydım. Adı .....’dı çocuğun. Hatta o kadar aşık olmuştum ki çocuğa, annemle babama zorla resimlerini çekirtmişim yıl sonu gösterimizde. 36 poz fotoğrafı oldu bizde. Söylemişim çekin onu diye. Sonra gerisi geldi tabi...”

“Hatırlıyorum. Ana okulunda. Sanırım beğeni gibi bir şey, çocukluğun vermiş olduğu hafif duygular. Hormonel bir şey galiba o. Gerçi ileriki dönemlerde daha da netleşti. O dönem öyle bir şey hissetmiyorsun aşık oluyorsun işte.”

“Yaaa! Çok komik. Benim çok aşkım var. Ben herkese hemen hemen aşık olurum platonik olarak. İlk okulda mesela bizim sınıfta bir çocuk vardı, yakışıklıydı falan ben ona aşık olmuştum. Beş yıl boyunca aşık kalmıştım. Sonra orta okulda bir tane olmuştu sonra lisede oldu...”

Annelerin verdikleri cevaplar:

“Yani eşim var işte. Önceden yok. Eşime olan da aşk mıydı bilmiyorum. 75 kasım ayıydı. Yani nasıl diyeyim. Onu nasıl gördüğümü falan mı soruyorsun?”

“Ne bileyim bakarlardı bazen öyle hoşuma gider gibi olurdu ama bilmiyorum yani tam aşk meşk nedir... olmadı herhalde benim. Yani zaten annemle hep iş yapıyorduk. Sorun oluyordu biraz da, kendime gelince spora çok yöneldim.”

“Ben eşimle aşık olarak evlendim hayatım. Daha önce aşık olduğum kimsem yoktu. Bir iki hoşlandığım insan vardı açık konuşmak gerekirse. Mahallede hoşlandığım insan vardı ama eşimi gördükten sonra asla.”

“Yok olmadım. Annemin korkusundan olamazdım zaten öyle bir şey de zaten hiç başıma gelmedi hayalim bile olmadı yani. Yani şöyle bir şey ; annemin adı var babamın adı var o terbiyeyle büyütüldük biz eskiden öyleydi. O yüzden hiç yaşamadım yani o şeyi. İlk eşime aşık oldum onunla da evlendim.”

10 anne arasında küçükken aşık olduğundan bahseden anneler de vardı. Ama çoğu anne görücü usulü evlendirildikleri eşlerini gördüklerinde hissettiklerinin aşk

olduğunu söylüyorlardı. Genç kadınlar ve annelerin aşk konusundaki deneyimleri arasında gözle görülür farklar vardı. Özellikle kırsal kesimde aşklar genellikle beğenilerden ibaretti ve çoğu karşılık görmemiş, hatta karşı tarafın bilmediği hikayelerdi. Kırsal kesimden bir annenin hikayesi diğerlerinden farklıydı:

Bu anne evlenmeden önce aşık olmuş ve hatta 5 sene karşılıklı bir aşk yaşamıştı. Fakat birbirine düşman ailelerin çocukları oldukları için bu aşk bitmek zorunda kalmıştı. Bu anneye bu aşkla ilgili sorular sorulduğunda verdiği cevaplar şöyleydi:

“Büyük bir aşk yaşadım aslında. 5 yıl sürdü... O zaman ben 17 yaşındaydım. Kendi köyümdendi ama tabi ki olmadı. Aşkın nereye gideceği hiç belli olmuyor. Ve köyler arasında kabileler olur. Ve eskiden gelen bazı şeyler olur ve ben de aşık olmuştum, film gibi biraz ama anlayınca ben ayrıldım. Ben istedim ayrılmayı çünkü olmayacağını biliyordum... Aynı anda aslında birbirimizi görmüştük. Sonraki görüşmelerde anladık. Tabi ilk şey karşı taraftan geldi. Herhalde bakışlardan ya da bir şeylerden seziliyor demek ki. Tam olgunlaşınca da ondan geldi tabi ve 5 yıl konuştuk... Bir yerler oluyordu buluşuyorduk. Tabi köy olduğu için tarlalarda oluyordu ya da bir yerlerde bir selamla bir şeyle. Yani oturup bir seviyoruz diye açıkladığımız gün uzun uzadıya konuşabildik, bir de yani tamamıyla ayrılık kararı aldığımızda uzun konuşmuştuk... Ne bir şey verdim ne bir şey aldım sadece sözlü oldu. Çünkü ileride anladım ki düşman olunca, belki ben de çok seviyordum karşı taraf da çok seviyordu ama ailelerin etkisiyle belki farklı yöne gider diye hiç bir zaman ne bir şey verdim ne aldım ne de elinden tuttum. Sadece söz”

Kırda kadınların dikkate almaları gereken şeylerden biri de budur. “Söz”ün ilerisi kadının kendisinin ve ailesinin “adı”nı riske atması demek olabilir. Bu yüzden annelerin kırda yaşadıkları flörtler kendi akranları olan kentteki annelere göre büyük farklar taşımaktadır.

Aşkını yaşama ve flört etmenin kültürel olgular oluşunun diğer ayağında ise aşkın karşılıklı hale gelişi ve fiziksel temaslar yer almaktadır. Araştırmaya katılan kent kökenli kadınlar; evlenmeden ya da nişanlanmadan önce karşı cinsle flört etmeyi normal karşılamaktadırlar ve bazıları hayatlarında böyle şeyleri yaşadıklarından bahsetmektedirler.

Anneler ve kızlar arasında flörtün yaşanışına dair bulunan farklılıkları, annelerin ve kızların kişilik farklılıklarıyla değil, yaşadıkları mekanlar ve dönemlerin farklılığıyla açıklamanın daha gerçekçi olacağı kesindir. Yani “bozulan” kızlar değildir. Yaşanılan çevre, ilişkilerin “sınırları”nda en büyük belirleyici faktördür. Genç kadınların tamamının kentte büyüdüklerini düşündüğümüzde, bu farkın ana sebebi daha da anlaşılır hale gelmektedir.

Hayatının bir dönemini küçük bir kentte geçiren anne, orada yaşadığı ilişkilerden bahsederken şöyle diyor:

“Sinemaya gidilip el ele tutuşuluyordu yani dışarıda da değil... Sinemalarda oluyordu ancak”

Daha sonra üniversite eğitimi almak için Ankara’ya gelen aynı anne; Ankara’da yaşadığı ilişkilerden bahsederken ise:

“Onda dışarıda da tutuyorduk el ele, e artık yani çünkü Ankara’daydık”

Aşkî yaşayışımızda çevrenin ne denli etkili olduğunun bir örneği olan bu anneye bakarak; kadınların kendi “sınır”larının, onlara koyulan sınırlarla ne kadar ilişkili olduğunu görebiliriz. Aynı kadının mekansal değişikliklerle, aşkî yaşayışı arasındaki bağlantı, birçok başka konuda da geçerliliğini koruyor.

Araştırmaya katılanlar arasında kırsal kesimde büyüyüp aşık olan kadınlar da vardır. Daha önce de belirtildiği gibi kırsal kesimde büyüyen kadınların aşklarını kendi içlerinde yaşadıkları ve aşklarını bakışmalardan öteye götürmedikleri görülmektedir. Bu yüzden “aşk” ve aşkî yaşayış söz konusu olduğunda en büyük farkın kuşaklar değil, kır-kent arasında olduğunu söylemiştik.

Kırsal kesimde büyümüş bir anne, 5 yıl süren bir aşkını anlatırken şunları söylüyor:

“Yani oturup, bir seviyoruz diye açıkladığımız gün uzun uzadıya konuşabildik, bir de yani tamamıyla ayrılık kararı aldığımızda uzun konuşmuştuk”

Yine kırsal kesimde büyümüş bir anne aşık olduğu dönemlerden bahsederken şöyle diyor:

“Öyle sadece bakkala markete giderken, hani sürekli arkamda oluyordu ki hep karşılaşıyorduk. Mesela bir ayakkabıcı vardı bizim karşıda, hep orada dururdu ki görebilsin beni... Zaten genelde ben kursa giderken peşime takılırdı öyle gelirdi imkanı yok ben dönüp bakamazdım. Çünkü babamlar o mahallede çok tanınan insanlardı yani arkamdan gelirken böyle laf falan atardı ben dönemezdim bile hani ağabeyim duyar, babam duyar diye”

Bu durumun da yine mekansal faktörlerden bağımsız olmadığı açıktır. Kırsal kesimde ya da küçük kentlerde kadınların “namuslarının kirlenmesi”, büyük kentlere göre çok daha kolaydır. Bir erkekle konuşurken görülmek bile, kadınların hayatını büsbütün etkileyebilmektedir.

Genç kuşaktan olmasına rağmen küçük kentte büyümüş bir genç kız şöyle diyor:

“...küçük bir yerde yaşadığımız için karşılıklı ilişkilerden çok karşılıksız beğenilerimiz olmuştur. Hoşlandığımız insanlar bizim farkımızda bile değildi. Çıkma olayı şeydir yani böyle metropolde yaşamadığımız için mekanlar çok küçük, herkesin girip çıktığı yerler olduğu için yani işte mekanda otururken işte atıyorum kuzenin gelebilir, komşun görebilir, böyle yani metropoldeki gibi daha uzun saatlerin yok. Her şey yüzeysel yaşandı bitti... Sürekli falanca mı geçti? Acaba kapıdan geçen içeriye baktı mı? Beni tanıdı mı?... Böyle korkular yaşadık biz. Biz diyorum çünkü benim arkadaşlarım ya da işte çevremdeki insanlar çoğu böyleydi... Yaşayamadık yani... Bu nasıl gelişir bilemedik yani... Gidiyorsun ama işte yanında en yakın arkadaşını götürüyorsun. Amcanın kızını götürüyorsun, teyzenin kızını götürüyorsun. Diyorsun ki; burası biraz kalabalık olsun, dışarıdan birileri geçerse hani arkadaş gurubuyla oturuyor gibi öyle düşün yani. Yani mekanda sadece oturuyorsun, sohbet ediyorsun, bir de el ele tutuşuyorsun, en büyük lüksün bu yani. Olmadı demeyeceğim olamadı... Mesela sana bir örnek vereyim; benim kuzenimin 5-6 yıldır çıktığı bir sevgilisi var ve birkaç hafta sonra söz yapılacak, endişe denilen şey şu; çarşıda yürürsek ya da el ele tutuşursak yani hala birileri görece korkusu var. Ben hala o modun içerisine giremedim. Öyle endişeleri var düşünsene böyle düşünüyor kız”

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi her zaman nişanlanma da kadınların karşı cinsle olan ilişkilerine tam anlamıyla bir özgürleşme sağlamamaktadır. “Sınır”lar nişanlı çiftler için de geçerlidir. Görüşebilmek bile kimi nişanlı çiftler için çoğu zaman bir hayaldir. Nişanlı olduğu dönemi anlatan bir kadın şöyle diyor:

“...gelip nişan yaptılar, iki defa falan da görmeye geldi başka yok. Üçüncü görüşmede de düğünümüz oldu”

Ama çoğu çift de nişanlandıklarında, önceki dönemlere göre daha çok beraber olma imkanı bulabilmektedir. Farklı örnekler olsa da; annelerin bir kısmının, aşk ve flörte dair ilk deneyimlerini nişanlı oldukları insanla yaşamış oldukları görülmektedir. Nişan toplum için de önemli bir simgedir.

“Nişanlılığımız sekiz ay sürdüğü için birbirimize çok alışmıştık, bazı şeyleri iletmiştik. Çok derine inmemiştik de, alışmıştık tip olarak biraz alışmıştık... Bir temasımız oldu yani. Ama cinsel birleşme değil de temas işte. Boyumuzu posumuzu her şeyimizi tanımiştık yani. Beyinsel zaten tanımiştık da, fiziksel anlamda da tanıştık yani. O dönem bir de öyle yasaklar vardı ama, bu nişanlılık döneminde oldu. Dedim ya demin de nişanlılık döneminde rahattık, annem babam da zaten nişanlandıktan sonra çok kısıtlamadılar. Yani çok değişiyor insan ya da işte onların aklıyla fikriyle ben şimdi düşünüyorum belki biz de olsak biz de yapardık, orada o çevrede yaşayıp da bana söz gelmesin, böyle böyle olmuş, bunun kızı nişanlanmadan böyle böyle olmuş gibi laflar bizim oralarda var, benim yaşadığım çevrede şimdi o kadar değildir ama o zamanlar vardı bilmiyorum yaşamıyoruz şimdi, o dönem vardı”

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı gibi nişanla beraber ailelerin “namus” sınırları genişlemeye başlamaktadır. Ailelerin sınırları genişledikçe, kadınlar için de “bazı şeyler” daha yaşanılır olmaktadır. Fakat başka diğer “bazı şeyler” in yaşanmasına, nişan da yetmemektedir.

Aşk adı hazla ve tutkuyla birlikte anıldığı için; ataerkillik için büyük bir tehdit unsuru olmaktadır. Bu yüzden romantik aşk karmaşasının yıkıcı doğası, aşkın evlilik ve annelikle birleştirilmesiyle ve gerçek aşkın bir kere bulunduğu ebedi olduğu düşüncesiyle kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır (Giddens;1994:48). Aynı zamanda aşk kadınların esaretinin sebebi de olabilmektedir. Kültür ve kültürel

ürünler aracılığıyla aşk, eril kültür yararına işleyen bir mekanizmaya dönüşebilir. Ataerkillik, kadınlara sınırları bazen aşkla çizmektedir. Aşık olunca neler yapmamız gerektiğini ise kültür aracılığıyla öğreniriz. Aşık olduğumuz erkek için yaptığımız her şeyin, bize doyumsuz bir tatmin vereceği yanılgısını, gerçeklikten ayıramaz oluruz. Nasıl mutlu olmamız gerektiğini bile kültür bize öğretir -tabi ki eril kültürün yararına-.

Firestone (1993:158) aşka sorgulayıcılıkla bakmaktadır. Ve romantikliğin, erkek egemenliğinin kadınları kendi durumlarının farkına vardırılmamak için kullandığı kültürel bir araç olduğunu öne sürmektedir. Firestone ayrıca romantiklik ve ürünleri aracılığıyla, kadınların bir çok baskı ve denetime kayıtsız kaldıklarından, hatta bunları sevginin bir göstergesi olarak kabul ettiklerinden bahsetmektedir. Kadınların erkeklere psikolojik bakımdan bağımlı olmasının sürüp giden gerçek ekonomik ve toplumsal baskılardan doğduğu bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte çağdaş dünyada, bu baskının ekonomik ve toplumsal dayanakları, kendi başlarına bu durumu sürdürmeye yetmez. İşte bu yüzden romantiklik edebiyatının desteği gerekmektedir(Firestone;1993:157). Aksu Bora ve İlkur Üstün de yaptıkları araştırmada buna benzer bulgular elde etmişlerdir. Bundan bahsederken şöyle diyorlar:

“Görüştüğümüz kadın ve erkeklerin bir bölümü, yaşam öykülerini anlatırken bu engellerden söz ettiklerinde bile bunları koruma, sevgi ya da namus gibi kavramlarla adlandırdılar, engel ve baskı olarak değil”(Bora, Üstün;2005:31). Aynı şekilde bu araştırmada da sayısı az da olsa bazı kadınların, erkeklerin uyguladıkları

baskılardan bahsederken bu baskıyı kabullenmiş oldukları, hatta bazen de sevgi ve aşkla özdeşleştirdiklerine rastlanmıştır. Bu durumu ölçmek için birebir bir soru bulunmamasına rağmen, kadınlarla gelecek, karşı cins, evlilik ve ilişkiler üzerine konuşurken bu durum ortaya çıkmıştır.

Bu duruma örnek olarak bir annenin eşinden ayrılmış kızıyla ilgili konuşmasından örnek verebiliriz:

“...o da 1-1.5 yıl oldu yani boşanalı? Asla yeniden düşünmüyor ve eşini hala çok sevdiğini biliyorum. Oğlan da çok seviyor. Deliriyor mesela kız işe girdi diye. Karşısına çıkıp demiş ayrılacaksın. Deli gibi seviyor oğlan ama benden de korkuyor oğlan”

Ataerki, sevgi ile cinsellik arasına kesin bir ayırım koymaktadır: Erkekler “saygı duydukları” karılarını frijit hale getirmekte ama cinsel hazlarını doyumak için “daha düşük seviyelerdeki” kadınları seçmektedirler (Mernissi;2003:104). Ataerki düzenin binlerce yıllık geçmişi boyunca, fahişeliği bir eliyle lanetlerken diğer eliyle desteklemesi de bu şekilde açıklanabilir (Caner;2004:103). Bu durum bu araştırmada görüşülen annelerin durumuyla örtüşmektedir. Sevgiyle cinselliğin ayrı algılanır olması kadınların hayatını derinden etkilemektedir. Kadınların cinselliği “aşağılık” bir şey olarak görmelerinin en büyük sebebi budur. Katılımcı annelerin çoğu hayatlarında cinsellik yokmuş gibi davranmaktadırlar. Özellikle de yaşı daha büyük katılımcı annelerin evliliklerinden bahsederken; arkadaşça bir tavır içinde olmaları bunu göstermektedir. Anneler cinsellikten bahsetmekten çekinirken ve yok sayarlarken, genç kadınlar (yaşları küçük olanlar da dahil) erkek arkadaşları tarafından cinsel ilişki konusunda ısrarlar olduğunu belirtmişlerdir. Buradan

hareketle iki kuşak erkekleri hakkında da fikir yürütmek mümkündür. Genç kadınların yaşıtı olan erkekler; cinsel ilişki teklifleri reddedildiğinde “sevgi”den söz etmektedirler. Bu durum önceki kuşak erkeklerinde sık rastlanan bir durum değildir.

Aşk ve sevgi, kadınların ataerkil öğeleri görmezden gelmelerine sebep olduğunda tehlikeli olmaktadır. Önceleri kadınlara karşı duyulan nefret açıkça ortaya konabilirken, şimdi kadınlar yalancı bir tapınma düzeyine yüceltilmektedir (Firestone;1993:157). Bu tapınma da “çok sevdiği için” öldüren erkeği kahraman yapmakta ve kadınların durumlarından rahatsızlık duymamalarına sebep olmaktadır. Toplumsal, ekonomik, siyasal ve aile düzeyindeki baskılar, bu baskıların engellediği ve biçimlendirdiği insanlar tarafından her durumda birer baskı olarak algılanmamaktadır. Bu durum cinsellik için de böyledir. Bu durumda kadınların ezilmeye karşı müdahaleci olmalarının önü kesilmektedir ve diğer yandan erkekler de sevmeyi ve aşkı böyle kodlamaktadırlar.

Aslında kadınlar bir erkeğe aşık olacakları günü, daha o gün gelmeden öğrenmektedirler. Aşkın varlığına inanan, hatta belki de aşkı yaşadığını düşünen, tüm var oluşunu aşka bağlayan, gözleri kör kadınlar öğretir çoğunlukla kadınlara aşkı. Yani kör olan aşk değil; aşık olanlardır. Arada sırada bir erkek “aşık” olduğunu söylese de aşk sözcüğü, kadınla erkek için aynı anlamda değildir ve onları ayıran ciddi anlaşmazlıkların nedenlerinden birisi de bu olmuştur (Beauvoir;1986:73).

“Erkekler içimizdeki çelişkiyi duyumsuyorlardı. Av olmaya duyduğumuz isteği gözlemliyorlardı. Kendimizi onların ellerine bırakmayı, onlar tarafından ezilmeyi, teslim alınmayı nasıl istediğimizi fark ediyorlardı. Çekici kadınlara kapılacaklarını

söyleyerek bizi çekici olmaya özendiriyorlardı. Böylece de bizleri, 'boyun eğme' mitini kendilerine sunmaya zorluyorlardı" (Rowbotham;1987:81).

“Uygarlık ilerledikçe, cinsel sınıfların biyolojik temeli dağıldıkça, erkek egemenliğinin yapay kurumlarla ya da eski kurumların abartılmasıyla desteklenmesi gerekmektedir” (Firestone;1993:158). Aşk da bu destek kurumlardan biridir. “Sahibimiz” olan erkek dışında kalan diğer erkekleri ve artık “rakibimiz” olan kadınlarla olan ortaklıklarımızı görmememiz için en ideal kurum aşktı. Bizi birbirimize düşürüp, erkeğe muhtaç eden...

Katılımcı kadınların verdikleri bazı örneklerde film kareleri olduğu dikkati çekmektedir. Kadınların aşkı anlamlandırmalarında filmlerin, kitapların ve kahramanlarının da etkisi çok büyüktür. Fakat bütün bu yapıtların da sorgulanması gerekmektedir:

Tarihte uzun dönemler okuma, yazma, düşünme ve söyleme yetkilerinin ve bunlarla dolaylı olarak sanatın, erkekler tarafından yönlendirildiğini düşünürsek; iyi niyetli bir kültürel yapının bile en azından erkek bakış açısıyla yaratıldığını söyleyebiliriz. O zaman öncelikle sormamız gereken şudur:

Erkekler hayallerindeki aşkı ve -kadın ve erkek- aşığı yaratırken eril bakış açılarından ne kadar kurtulmaktadırlar?

İşte bu şüpheyile; aşka dair algımızda çok önemli bir yer edinen şiiri, sinemayı, müziği ve edebiyatı da masaya yatırmamız gerekmektedir. Çünkü bu ürünler aşkı algılayışımızı etkilerken, cinsellikle ilgili algılarımızı da rahat bırakmamaktadırlar. Fakat tüm bunları sorgulamak bu tez sınırları içinde mümkün olmayacaktır.

Kısaca aşk ve sevgi, kadınların biyolojik yapılarından kurtulmalarıyla doğru orantılı olarak gelişmiştir (Firestone;1993:157). Ve kadınların aleyhine işleyen süreçlerle yakından ilişkilidir. Bu tezde sevgi ve aşka da şüpheyile bakılmasının sebebi budur.

İLK GECE/İLK GECE KORKUSU

Araştırmada 10 genç kadından, cinsel birliktelik yaşamış olan 2 genç kadın hariç her kadına ilk geceyle ilgili neler düşündükleri sorulmuştur. Bu 18 kadından sadece 4 kadın ilk geceden bahsederken korkudan bahsetmemişlerdir. Geriye kalan 14 kadın, en azından “biraz” korktuğunu belirtmiştir. “Ataerkil toplumda bekaret, bir kadın için o kadar büyük bir ruhsal baskı aracına dönüşür ki; ilk cinsel deneyim, erkeğe kendi benliğini teslim etmekle eş anlamlı hale gelir. Bakireliğin yüceltilmesi, kadının kafasında korku ve kuşkuyla karışmış abartılı bir “ilk gece” miti oluşturur (Caner; 2004:91-92).

Kadınlar evlilik öncesinde cinsellikleri yok sayılarak büyütüldükleri için evlendikleri ilk gece karşılaştıkları “şey” hakkında çok az bilgiye sahiplerdir.

Kadınlar için en büyük korku bu bilinmezliktir. Genç kadınların -özellikle de tamamının Ankara’da yaşadıklarını düşündüğümüzde- annelere oranla bu konuda daha bilinçli oldukları kesindir. En azından bu konuya medyada, sinemada ya da arkadaş sohbetlerinde aşınadılar. Ama köy kökenli bir çok anne için durum genç kadınlarinkinden çok farklıdır.

“Yavrum ilk gece bile bilmiyordum ben. Bana onu bile söylemediler biliyor musun af edersin yani onun oraya gireceğini bile bilmiyordum ben. Aynı yatakta yatılacağını biliyordum ama katiyen başka bir şey bilmiyordum”

Kentli annelerin tamamının da bu konuda bilgili olarak evlendikleri düşünülemez tabi.

“...ilk gece korkusu bende anormal bir haldeydi. Çünkü hiçbir zaman ailede oturup böyle bir konuşma mümkün değil, nitekim de ilk gece zaten hiçbir şey yapamadık. Ta ki sabah olana kadar kendime yaklaştırmadım onu o kadar yakın olmamıza rağmen. İşte sabah oldu belki gevşedim ondandır, eşime karşı öyle huzursuzdum ki.... Teslim olamadım birden nedendir bilemiyorum”

Bilmemenin yarattığı korku dışında kadınların kurdukları cümlelerden, cinsellikte rolleri nasıl algıladıkları da ortaya çıkıyor. Kadınlar “teslim olmak” olarak gördükleri bir cinselliği yaşıyorlar.

Bir çok kadın da ilk geceyle ilgili dinledikleri hikayeleri aktarmışlardır.

Köy kökenli ilkokul mezunu bir anne katılımcı, ilk geceyle ilgili düşüncelerini şöyle aktarıyor:

“Benden önceki evlenenler gidip gelenler vardı ama nedense hep ilk geceyi ben ölüm gibi düşünürdüm... dedim ya bilmiyorsun. Hani köyde olduğun için kimse sana onun normal olduğunu yani ne bileyim hep şöyle düşünürdüm o geceden sonra bunlar nasıl kalkıyorlar ayağa. Yani ölüm gibi düşünürdüm ya, o düşünüyüp giden kızın ben hep o gece öleceğini düşünürdüm. Yani duygu olarak. Tam ölüm olarak düşünme. Çünkü en güzel varlığın elinden gidiyor. O güne kadar sakladığın bir özelin yani kalkınca birden her şeyin değişeceğini işte ölüm gibi hissediyorum ben yani gerçek ölüm değil. Gerçekten ölecek değil de yani bir gün önce tertemiz kirlenmemişsin ikinci günü hiç bir şeyin yoktur. Kırk yıllık evlilere karışyorsun ve hiç tanımadığın birisine bedenini veriyorsun. Bir de ben öyle yaşadım. Belki sevdiğime verseler farklı olurdu”

Bu hikayeden bekarete verilen önemi anlayabiliyoruz. “En güzel varlık”, “sakladığın özelin”, “tertemiz”liğin sembolü. Sadece bir kadının hikayesinden bile kadınlara bekaretlerinin nasıl aktarıldığını anlayabiliyoruz. “Kırk yıllık evlilere karışmak”sa büsbütün kirlenmek ve bakire günlerinin çok uzaklarda kalmasını temsil ediyor.

Fakat bu hikayede kadın başka bir vurgu daha yapıyor:

“Belki sevdiğime verseler farklı olurdu”

Tanımadığı birisiyle istemediği bir evlilik yapan kadınlar için cinselliğin iyi çağrışımlar yapması mümkün gözüküyor.

Hikayelerden, kadınların yaşadıkları çelişki yüzünden de ilk gece korkularının tetiklendiğini görebiliyoruz. Yıllarca erkeklerden uzak durması söylenen kadınlar, birden ilk gece mutlaka birlikte olunması gerektiği ile ilgili nasihatlerle karşılaşıyorlar.

“...yengem beni çok korkuttu hayatım. Bana ne dedi bak ne kadar anlayışlıysa da o kadar da cahil bir kadınmış, onun bilincine ben yıllar sonra varabildim. Sen dedi hani benim erkeklerle ilişkim olmadığı için daha önce konuşmuşluğum olmadığı için yengem de bunu biliyordu yani hani tedirgin olacağımı, çocuğu hemen yanıma koymayacağını ilk geceden. Bıçak koyarlar dedi, çocuğu yanına koymazsan seni bıçaklarlar dedi. Bu şekilde korkuttu beni. İlk yapamadık zaten ikincide olabildi... beni keserlermiş. Ya bakar mısınız şu bilinçsiz kadının bana söylediğine bu gencecik kıza söylenir mi? Hiçbir şey de bilmiyorum zaten yani kendini bırakmamazlık yapmayasın dedi ama ben de adam üzerime geldikçe bayağı tedirgin oluyordum yani. Anlatabiliyor muyum? İçim almadı yani anla”

Genç kadınlar annelere göre daha az endişeli olsalar da, onların da ilk geceyle ilgili korkuları ve endişeleri olduğu bir gerçek. Üniversite mezunu genç kadınlardan biri duyduğu hikayelerden sonra ilk geceyle ilgili düşüncelerini şöyle aktarıyor:

“...biz yurttan kalırken bizim odamızda sağlık meslek yüksek okulunda okuyan ebe kızlar vardı onlar anlatırdı. Yani işte ne yapılması gerektiği falan filan, korkulması gereken bir şeymiş çünkü kadınların bazıları ilk geceden sonra oturmakta falan zorluk çekiyorlarmış”

Başka bir genç kadın ilk geceyle ilgili fikirlerini şöyle dile getiriyor:

“Korkularım var tabii, yani en küçüğünden şunu diyorum; ben o gece içmeliyim, rahat olmalıyım yani zırt diye bir şeyler olmamalı, işte ben sohbet etmeliyim, yemeğimi yemeliyim ya da o gece olmamalı şart mı yani o gün? Ben o modun içine girmeliyim, yani bana o psikolojiyi yaşatmaya kimsenin hakkı yok”

Genç kadınların annelere göre; “bekaretlerini kaybedecekleri için” değil de, daha çok duydukları “acı” hikayeleri yüzünden ilk geceden korktukları ortaya çıkıyor. Bu farklılıkta medyanın ve cinselliğin daha konuşulur olmasının etkisinden bahsedilebilir. Fakat kadınların cinselliklerine uygulanan ikiyüzlü tutum değişmedikçe, kadınların ilk birlikteliklerinde kaygı duymalarının tamamen

engellenmesi mümkün gözükmemektedir. Kadınların evlilik öncesi çeşitli yollarla; korku, endişe, günah ve ayıplarla birlikte adını duydukları cinselliğe, evlenir evlenmez ılımlı yaklaşımları çok da beklenir bir durum değildir.

CİNSEL DENEYİMLER

Bütün kadınlara bu konuyla ilgili direk sorular sorulmamıştır. Genç kadınların kimilerine ilişkilerinde cinselliğe dair neler yaşadıkları sorulmuştur. Aynı soru bazı annelere de yöneltilmiştir. Onun dışında başka konu başlıkları altında bu konuyla ilgili konuşmalar gerçekleşmiştir.

Yorumlanması, sınıflandırılması en zor başlıklardan biri cinsel deneyimler başlığıdır. Çünkü her kadın cinsel deneyimlerini anlatırken kendi hikayesini anlatmaktadır. Olabildiğince ortak noktalara yoğunlaşmaya çalışıldıysa da; kadınların cinsel deneyimlerinin başlıklar altında incelenmesinin çok da bilimsel olmadığı kanısındayım.

Daha basit düzeyde ortaklıklara değinecek olursak; araştırma annelerin cinsellikle aralarının çok da iyi olmadığını göstermektedir. Kimi anneler için bu bir görev, kimileri için sürüp giden bir eziyettir. Genç kadınlar için de durum tam tersi değildir fakat gözle görülür şekilde (belki de sadece 2 genç kadın cinsel birliktelik yaşadığı için) bir fark söz konusudur.

Eysenck'in bir araştırmasında; kadınların, erkeklerden dört kez daha fazla olmak üzere hoşlanmadıkları şeyleri yaptıkları saptanmıştır. Yine Kinsey'in bir araştırmasında bir çok erkeğin, kadınlara kendilerine yaklaşımlarından hoşlandıkları biçimde yaklaştıkları saptanmıştır (Faust;1986:57-58). "Bir çok erkek, erkeklerin etkilendiği anatomik özelliklerin kadınları da etkilediğine inanır" (Faust;1986:84). Çünkü cinselliğe dair tüm materyaller erkeklerin gözünden erkekler için üretilmektedir. Durum bu olunca erkekler, tüm cinselliği erkek cinselliğiyle sınırlı görürler. Hatta kadınlar da bu yanılaşa düşer.

Araştırmaya katılan kadınlar arasında da; evli olsun bekar olsun, cinsel ilişkiye girmiş olsun girmemiş olsun, çoğu kadında bu durumu destekleyen örnekler vardı. En etkileyici örneklerden biri ise 48 yaşındaki ortaokul mezunu bir anneye aitti. Kırsal kesim kökenli bu anne, istemeyerek yaptığı evliliğindeki cinsel deneyimlerden bahsederken şunları söyledi:

"...sonra eşimin eline düştüm. O da Almanyalarda büyümüş her şeyi böyle çok bilen, bir de sekse çok aşırı düşkün... Böyle o pornolar bilmem neler dergilerde gördüklerini hep bende başladı uygulamaya. Ee benim oradan psikolojim evlenir evlenmez bozuldu. Bir de şöyle bir şey; ben hiçbir şey bilmiyorum ya , benim o hiçbir şey bilmemem ona çok avantaj oldu. Bir yandan da zarar oldu, ona da zarar bana da... Çünkü ben de hiçbir şey bilmiyordum, o öyle olacak deyince iyi böyle olacak. Ve ben 10 yıl sonra baktım artık benim tahammül gücüm kalmadı, yani her gece her gece ayıptır söylemesi Cak! Cak! Cak! Ne uyku var ne bir şey var. O üstüme saldırır, karıcım seni seviyorum diye, ya insan severse karısını saldırıp da her saat ellemek zorunda mı, gece uyutmamak zorunda mı yani? Ben 10 yıl sonra başladım arkadaşlarıma sormaya ve o sırada benim oğlum ilk okula başlamıştı, kızım da dört yaşında. Yirmi yaşında benim iki çocuğum vardı. Kızım 4 yaşındayken oğlum da ikinci sınıfa başladığı sıra ben başladım arkadaşlarıma sormaya. Ben sevmiyorum bu konulara girmeyi ama dedim yani bu nedir nasıl yapılır yani vallahi sordum... kocam da bana bu böyledir diyince ben ona inandım Ne bileyim ben ama artık ben tahammül edemiyordum, 10 yıllık bir evlilikte tahammül edilmez yani. Dedim bu nedir ya artık ben, başladım kendimden iğrenmeye artık yani o şekil artık

ellemesin, değmesin. O zaman ben yine böyle bir kere bunalıma girdim, hastalandım yani bu yüzden. Arkadaşlarımdan da hiç öyle bir şey duymadım. Benden başka hiç kimsede böyle bir şey yok bu sefer başladı benim psikolojim bozulmaya... Böyle ipli bir şeyler giyecekmişim, seksi olacakmışım yani öyle istiyor. Ben ev kadınıyım arkadaş ev kadınıyım. Hani bir şeyler falan sokuyor ya falan, ona da kızmıyorum öyle görmüş ama ben ev kadınıyım onları sen bana tatbik edemezsin. Onları git filmdeki kadınlara yap sen. Neyse öğrenince ben başladım karşı koymaya, dedim bu böyle değil ben istemiyorum. İsterse karın yaparsın normal olabilir ama ben istemiyorsam, sen de bana zorla yaptırma olmuyor!”

Sadece bu hikayeden kadınların cinsellikle ilişkisine dair çok şey söylemek mümkündür.

“Cinsel saldırı, evlilikte ya da evlilik dışında, nerede meydana gelirse gelsin, bedensel bütünlüğe el uzatılması ve özgürlük ile kendi geleceğini belirleme haklarının çiğnenmesi demektir”(Brownmiller;1984:497). Fakat çoğu evli kadın evlilik içinde yaşadığı tecavüzü görememektedir. Bu da toplumsal öğretinin bir yansımasıdır. Çünkü toplum tecavüze karşı “kız”ları eğitirken, evliliği konu dışı tutar.

Kadınların evlenene kadar cinsellikle ilgili bilgilendirilmemiş olmaları, onların hayatlarının önemli bir bölümlerinde cinselliğin ne olduğunu anlayamamaları ve eşlerinin cinsellik anlayışlarına mahkum kalmaları demek oluyor. Tabi bu kadının hikayesi erkeklerin cinsel davranışlarıyla ilgili de ipucular vermektedir. Erkekler cinsellikle evlilik öncesinde tanışırlar. Hem görsel materyaller, hem de yaşama konusunda özgür bırakıldıkları cinsel deneyimler sayesinde; erkeklerin çoğu evlendiklerinde cinsellikle ilgili en azından fikir sahibi olmuş olur. Fakat abartılı erkeklik vurgularıyla dolu ürünler aracılığıyla ya da

sokaktan cinselliği öğrenen erkeklerin cinselliği tam anlamıyla bildikleri söylenemez. Yukarıdaki hikayedeki kadın eşine gidip duyduğu farklı örnekleri anlattığında; eşi ona “*onlar erkek değil, o öyle yapılmaz, ben biliyorum her şeyi*” şeklinde cevap vermiştir. Çünkü bu adam izlediği pornografik filmlerdeki, erkeklerin hayalleri için yaratılmış kadınların edimlerini eşinden beklemekte ve eksikliği onda görmektedir. “Zührevi hastalıkların ve gebeliğin bilinmediği, kadınların hiç adet görmediği bu hayal dünyasında cinsel temizliğe ve doğum kontrolüne yer yoktur... Cinsel davranışın toplumsal ve psikolojik öğelerine pornografide yer yoktur: kur yapma, flört etme, reddetme, baştan çıkarma, hatta soyunma ve uyuma gibi olağan günlük faaliyetlere yer yoktur. Katılanlar başlamak için çok isteklidirler. Kadınlar her zaman istekli, erkekler her zaman güçlüdür. Yani, kadınlar cinsel faaliyete aynen erkekler gibi yaklaşır gösterilirler; kendinden emin, hemen uyarılabilen, hiç baş ağrısı çekmeyen, hiç şefkat istemeyen ve hiç bebeğin ağlayıp ağlamadığını merak etmeyen kadınlar...Uyarıldıkları gibi hemen orgazm olurlar. Gerçekte bunlar kılık değiştirmiş erkeklerdir”(Faust;1986:27-28).

Zevk alamadığından söz eden tek kadın bu anne değildi.

“Taleplerim isteklerim hiç bir şey yok. Olsa söyleyebilirdim eşim onu şey eder ama yok. Hiç bir talebim yok. Cinsellik bana hiç bir zaman şey gelmedi. Hatta eşimle doktora da gittik, kitaplar da okuduk. Bana yardımcı olsun diye yani öyle bir insan ama bu sorunu çözemedik. Yani ben bütün gün eşimin yolunu beklerim ama ne zaman yatağa girince ben bir ağaçtan farksızım. Bunu da çözemedik. Psikologlar da çözemedi. Ben de çözemedim. Beynimde olan bir şey mi acaba? Kendimden tiksiniyorum öyle zamanda”

Kadınların cinsel deneyimlerinin ortak yönü olarak karşımıza çıkan başka bir durum da, ilk cinsel beraberlik sonrasında duyulan tiksindir. Hatta ilk cinsel birliktelikle sınırlı kalmayan olumsuz duygular da söz konusudur. Kimi genç kadınların birleşme yaşamadıkları cinsel paylaşımlarında bile bu duruma rastlanmaktadır. Şimdi farklı kadınların öpüşme, sevişme ya da cinsel birleşme sonrası hissettiklerine bakalım:

“Yani mesela şöyle bir şey var. Ben bir şeyler yaşadktan sonra kendimi kullanılmış gibi hissediyorum yatmadığım halde. Hırçınlaşıyorum”

“Bundan önceki arkadaşlarımla da bir şeyler yaşadım. Düşündüğümde onlar yoklar artık. Yaşadığımla kalmışım. Bazen böyle düşündüğümde nefret ediyorum. Tiksiniyorum kendimden. Bu insanı da niye öpmüşüm ki diyorum”

Kadınlar neden tiksine hissi yaşıyorlardı? Ve bu his kuşaklar arasında değişen bunca şeye rağmen neden değişmiyordu? Bütün kadınların ilk cinsel birlikteliklerinde bu hissi yaşadığı genellemesini yapmak büyük bir yanlışlıktır fakat görüşülen 20 kadın içinde bu histen bahseden kadınların sayısı 10’u geçmektedir.

Genç bir kadın ilk cinsel ilişkisini ve sonra hissettiklerini şöyle aktarmıştır:

“...giderek işin oraya gittiği zaten çok belliydi. Hani sürekli ileri gidiyorsun. Sonunda bir gün oldu. Ben hiç kendimi kötü hissetmemiştim. Canım çok yanmıştı. O biraz can sıkıcı olmuştu ama bunun olacağını biliyordum. Bir sorun yoktu ta ki en yakın arkadaşımınla konuşana kadar. Onunla konuştuktan sonra birden kendimi sorgulamaya başladım. Bana yaptığım şeyin iğrenç olduğunu söylemişti. Gerçekten seven bir erkeğin dokunmayacağını söylemişti. Birden ilişkiyi ve kendimi sorgulamaya başladım. Sonrası hep çok kötü oldu. Hep ağlama krizi oldu... sonra ne zaman beraber olsam ağlıyordum. Kendimi kullanılmış gibi

hissetmeye başladım. Hep çok ters davrandım erkek arkadaşıma. Biraz sorunlu oldu cinsellik benim için sonradan.”

Başkalarının cinsellikle ilgili fikirlerinden bağımsız olarak cinselliğinin yaşanmadığının önemli bir örneğiydi bu genç kadın. Bu ilişki öncesinde ailesinin gözle görülür bir baskısını hatırlamadığından, sadece küçükken izlediği ve kadınların “kötü yola düşürüldüğü” filmlerden her zaman çok korktuğunu belirten bu kadın, yaşadığı cinsel deneyimden bir süre sonra pişmanlık yaşamaya başlamıştı.

“Toplumumuzdaki sevgi nesnelere yalnızca kadınlardır; bu durum öylesine yerleşmiştir ki kadınların kendileri bile kendilerini erotik görürler. Bu, kadının bağımlılığını arttırarak erkeğin doğrudan cinsel zevk almasını sağlar. Kadınlar ancak kendilerinden zevk alan erkekle bir ölçüde özdeşleşerek cinsel doygunluğa erişebilirler. Böylece erotiklik, cinsel sınıf sisteminin korunmasını sağlar” (Firestone;1993:159). Yukarıda bahsedilen olumsuz duyguların yanı sıra özellikle genç kadınların bir kısmının, cinselliği karşı tarafı mutlu etmek üzerinden algıladığı da dikkati çekmiştir:

Kilolarından sıkıntılı olduğundan bahseden bir genç kadın cinselliğe dair karşı cinsle paylaşımlarından bahsederken şunları söylüyor:

“Çok saçma gelecek ama bana hep şey gibi gelirdi. Yani sen kiloluysan o zaman karşı taraf senden başka şeyler bekler. Ve yani ben bu konuda artık kendime güveniyorum. Bence ben karşımdakine zevk verebilirim. Hani böyle normal bir erkeğe yani. Zaten ona zevk verebildiğini gördükçe rahatlıyorsun. Sen de zevk alıyorsun. Benim için de önemli olan bu. Bence erkekler için de bu önemli. Yani hem kilolusun, hem de ona bir şeyler yapamıyorsan o zaman bence erkek mutlu olmaz.”

Başka bir genç kadın şöyle söylüyordu:

“Erkek arkadaşım öpüşmenin dışında şeyler bekliyor benden, yani bilmiyorum erkek olduğu içindir. Ben ona çok şey yapamıyorum. Çok tatmin edemiyorum. Yani hem üzülüyorum, kendimi zorluyorum yapayım diye ama hem de korkuyorum. Emin de değilim zaten”

Araştırmanın ilginç sonuçlarından biri de şudur:

Kır kökenli ve görücü usulü istemeyerek evlenmiş 3 kadının 3’ü de cinsel hayatlarından yakınmışlardır.

“...zaten ilk geceden hiç bir şey anlamadım. Yani ikinci gece sonraki gecelerde de. Zaten evliliğimin bak ben kaç yıllık evliyim. Kızım 19 yaşına girdi demek ki evliliğim 20. yılında ama benim evliliğim cinsel yönden çürük. Yani hiç bir şey hissetmedim kocama karşı bugüne kadar.”

“Yani yıllar sonra oldu o işler güzelim. Çünkü biz görücü usulü evlendiğimiz için o zaten önceden yaşamış bir takım şeyleri ama hep onun istediği zaman başlıyordu. Ben bir günden bir güne bir şey istemedim. Ay bir yatalım bir şey yapalım bak şu gün olmuş hala tedirginim hala hiç yatmayı düşünmem. En nefret ettiğim şey cinsel ilişki benim, sevmiyorum çünkü.”

“Ben ondan sonra eşimin eline düştüm. O da Almanyalarda büyümüş her şeyi böyle çok bilen bir de sekse çok aşırı düşkün... böyle o pornolar bilmem neler dergilerde gördüklerini hep bende başladı uygulamaya. Ee benim oradan psikolojim evlenir evlenmez bozuldu.”

Cinselliği yaşayış biçimimiz doğal, biyolojik bir kader değildir. Cinsellik söz konusu olduğunda bize yasaklanan şeyler vardır, bir de sınırları bu yasaklarla belirlenmiş bir meşru alan (Savran;2004:318). Bu meşru alanın içerisi bile kendi içinde çelişkiler taşır. Fakat en büyük çelişki; cinselliğin yasaklandığı dönemden, cinselliğin meşruluğunu kazandığı döneme geçişte yaşanır. Araştırmaya katılan

anne ya da genç kadınların ilk cinsel ilişki hikayelerinden bu durum anlaşılmaktadır. Kadınların cinsellikle ilgili ilk deneyimleri, önceden konulan yasakların algılarındaki izlerinden bağımsız olamadığı sonraki hayatlarını da etkiler şekilde sıkıntılı olmaktadır.

Erkekler orgazm olamayan kadınların kendilerini suçlu hissetmelerine, kendi kendilerinden nefret etmelerine, öz güvenlerinin azalmasına sebep olmaktadırlar (Çabuklu;2006:38). Bu araştırmada da bu durumu çağrıştıran örneklere rastlanmaktadır. Kimi kadınların cinsel açıdan yaşadıkları sıkıntılarda kendilerini suçladıkları görülmüştür.

“... bak ben kaç yıllık evliyim. Kızım 19 yaşına girdi demek ki evliliğim 20. yılında ama benim evliliğim cinsel yönden çürük. Yani hiç bir şey hissetmedim kocama karşı bugüne kadar. Eşimin tabi onun bunda eşimin bir suçu yok. O elinden geleni yapar ama bende hiç bir şey yok. Ben çok aktifim, çok dışa dönüğüüm ama cinselliğe gelince ben taşa dönüyorum.”

“Yani bizim cinsel hayatımızda ben biraz bitkin ve yorgun hissederim kendimi. Stresten olduğunu şey yaptım kendim. Stresli dönemlerim geçti. Ben genelde yorgun olurum. O da ister yani. Arada öyle sorunlarımızın olduğu oldu yani. Ben istiyorum sen istemiyorsun falan. İsteksiz olan benim. Neden bilmiyorum. Belki ben de istekli olsam hiç şey olmazdı.”

Klitoral yoldan zevk alabildiğini söyleyen başka bir genç kadın erkek arkadaşıyla vajinal birlikteliklerinde büyük acılar yaşadığını anlatmıştır. Erkek arkadaşının bu sorunu çözmek için uğraştığını dile getirse de, bu kadının yaşadığı sorun, başka kadınların yaşadığı mutsuz cinsellikleri akla getirmektedir. Her kadın bu genç kadın kadar sıkıntısını rahatlıkla açıklayamamaktadır. Ama aynı sıkıntıyı çeken bir çok kadın olduğu da bir gerçektir.

Cinsel ilişki sırasında acı çektiğinden ve ilişkiye girdikten sonra hissettiği suçluluk yüzünden ağlama krizleri geçirdiğinden bahseden bu genç kadın şöyle diyordu:

“Yani cinsel birleşme sırasında asla zevk almıyordum. Başka şekillerde alabiliyordum. Şimdiki erkek arkadaşımda biraz almaya başladım sanki. Ama tabii karşıdakinin anlayışıyla ilgili böyle bir şey. O da benim için çok uğraşiyor.”

Erkekler kadınların klitoral yoldan orgazm olabileceğini bilmektedirler. Ama erkeğin orgazmı vajinanın içine girerek gerçekleşebildiği için duhulü tek yol olarak kadınlara dayatmak isterler (Çabuklu;2006:38). Vajinal orgazm olamayan kadınların tatminsiz oldukları söylenir oysa vajinal ilişkide kadınlardan çok daha fazla tatmin olan erkeklerdir. Yani partnerlerini tatmin edemeyen kadınlar, karşılarındakini tatmin edemedikleri için kendilerinin tatminsiz olduklarını düşünürler.

Kadın cinselliğinin konu edinildiği bir araştırmada klitoris önemli bir konu başlığı olduğu kanısındayım. Çünkü tarih boyunca kadınların bu organının erkekler için sorun olduğu görülmüştür.

Klitoris ile ilgili ilk yazılı çalışma, 1558’de İtalyan anatomi bilgini Matte O Colombo tarafından yayımlanmıştır. Klitorisi “çok güzel ve yararlı bir şey” olarak tanımlayan yazar daha sonra hapsi boylamıştır (Çabuklu;2006:35). XVI. yüzyılda ise uzamış klitorisleriyle erkeklere tecavüz eden kadınlara ilişkin korkulu fanteziler mevcuttur (Çabuklu;2006:35-36). Kadınların üreme amacına yönelik olmayıp sadece zevk almaya yarayan bir organa sahip olması özellikle muhafazakar çevreleri rahatsız etmiştir. İşin kötüsü, klitoris büyüyüp uzadığında penise

benzemektedir (Çabuklu;2006:35). Erkekler tarih boyunca yüceltilen penislerinin bir benzerinin karşı cinsten olduğunu öğrenince korkmuşlardır.

Kadınların cinsel deneyimlerine bakıldığında genç kadın ya da annelerde olsun, ortak bir nokta göze çarpmaktadır. Aşağıdaki örnekler bu ortak noktaya işaret etmektedir:

“Yani bayanlar tam olarak rahat olamıyor. Ancak hani bazı davranışlarla belli edebiliyorsun direk söyleyemiyorsun. Erkek anlarsa işte gayet normal oluyor her şey ama anlayamazsa da o zaman problem çıkıyor. İstemeye istemeye oluyor. o da kadın için eziyet yani resmen.”

“Erkekler genelde egoist insanlar yani cinsellik konusunda hep kendi istekleri doğrultusunda bir şeyler yapmak istiyorlar. Ha! Benim eşim sağ olsun beni de çok düşünür fakat diyelim ki ben bugün yorgunum canım yapmak istemiyor ama o istiyor ise susmak ve yapmak zorundasın. Yapmadığın zaman kesin bir gerginlik oluyor.”

Erkek istemekte, kadın ise yapmaktadır. Kadınlar cinsel isteklerinden bahsetme konusunda çekiniklerdir. “İsteyen” olmak onların gözünde “kadına ait” bir şey değildir. Genç kadınlarda da buna benzer örnekler söz konusudur. Bu durumda dikkat edilmesi gereken en önemli konu ise yine bu örneklerin içinde saklıdır:

“...ama o istiyor ise susmak ve yapmak zorundasın”

“İstemeye istemeye oluyor...”

“İnsanın cinsel uyarılmasının psikolojik yönü hala uzmanlar tarafından tam olarak anlaşılmamış, aynı derecede karmaşık bir olgudur.” (Toubia;2003:269). Fakat kadınların cinsel uyarılmasının arkasında erkeklerinkine göre daha karmaşık

süreçlerin yattığı kesindir. Çünkü kadınlar uyarılma sırasında duygularını, ahlak anlayışlarını, geçmiş yaşantılarını, erotizmin kabulünü, hastalık ya da hamilelik korkusunu, düşlerini ve fantezilerini göz ardı edemezler. Bu durumda kadınların yaşadıkları cinsel deneyimler tam olarak anlamlandırabilmemiz için tüm bu arka planı açıklıkla görebiliyor olmamız gerekir. Kadına düşenin haz almak değil, babasının soyadını taşıyacak çocuklar dünyaya getirmek olduğu düşünülen bir toplumda kadınların cinsel deneyimleri erkeklerce çok önemsenmemeye mahkumdur.

“DİĞER”LERİ - DİĞER KADINLAR

Kadınlara kendi yaşıtı diğer kadınlar ve ilişkilerle ilgili ne düşündükleri sorusu yöneltilmiştir. Ortak nokta “diğerleri”nin genellikle “kötü” olmasıdır.

“...üniversitede okurken o zamanlar Ankara’da station dolmuşlar vardı. Cebeci-Bahçeli hattında çalışırdı 2-3liraydı dolmuş parası, şunun için söylüyorum onu, hukukta okuyan öğrenciler, yurdun oradan, Bahçeli’den binerlerdi, Cebeci’de inerlerdi. Bunun için şoförlerle çıkarlardı, yol parası için. Kabak çiçeği gibi açılmışlardı kızlar, inanılmaz iğrençti, ama tabi bunlar aile baskısından kaynaklanıyordu.”

Anneler için kendi dönemlerindeki “diğerleri”nin arasında “kötü”ler vardır. Ama kızlarının akranları arasındaki “diğerleri” çok daha “kötü”dür. Kırdan büyüüp daha sonradan kente gelen anneler için ise işler gitgide “bozulmaktadır”.

“...şimdikilerden daha çok şey biliyorduk biz o zaman. Şimdikiler çok şey bilmiyorlar. Gerçekten bilmiyorlar. Sizler bilmiyorsunuz. Hiçbir şey bilmiyorsunuz gerçekten ya da gerçekleri mi kabul etmiyorsunuz? Biz hem korkardık hem şey biraz da tutuculuk değil de yani kendimizi sanki evleneceğimiz kişiye ait olsun isterdik.”

“...onlar daha seviyelilerdi. Daha çekingenlerdi. Onlar mesela şimdi çok laçkalaştı diye düşünüyorum bu tarz olaylar. Duyuyorum görüyorum. Her gün bir bir arkadaş değiştirmeler. Duyuyorum görüyorum biz lisenin yanında oturuyoruz. Kızlar oğlanların boynuna atlıyorlar falan. Dışarıda okul dışında öpüşüyorlar falan öğretmenler orda. Bizim zamanımızda çekinirdik öyle şeylerde. Şimdi ağız ağıza. Kendini kısıtlama yok. Biz kısıtlardık yani yapmazdık da. Biraz daha seviyeliydi o dönem. Şimdiki o yönden pek beğenmiyorum. Çok aşırı rahat davranıyorlar. Ama tabi öylesi de vardır böylesi de. Yine de bizim zamanımızda yolda göremezdin öyle hareketler.”

“Çok fark var. Yani ben onu modernlik olarak görmüyorum. Sokakta öpüşmeyi mesela. İstanbul’a gidiyoruz mesela, sahile gidiyorsun herkes dudak dudağa. Ben bunu doğru bulmuyorum. Bu modernlik değil. Kendisine ve karşısındakine saygısızlık bana öyle geliyor. Onun da bir mahremiyeti vardır yani. Bir kuralı bir terbiyesi. Her yerde her zaman olacak bir şey değil. Bizim dönemde mümkün değildi sokakta el ele tutuşunca çok hoşuma gider severim. El ele tutuşmuş gençler o kadar yaklaşıyorlar ki el ele tutuşunca, kol kola giriyorlar çok hoşuma gider ama dudak dudağa görmek istemiyorum. Her şeylerini ortaya dökmek zorunda değiller. Onu güzel yerde kullanmalılar. Parklarda sokakta sahilde her yerde değil. Özel bir yerlerde kullanmalılar... Sınırlı olduğu sürece karşı değilim ama cinselliği yaşamalarını ben doğru bulmuyorum.”

Anlatılan hikayeler değişse de genç kadınların da “diğer”leri için anlattıkları pek değişmemektedir.

“Bir kere çok kötü her şey, benim kendi arkadaş grubum var, herkes birbiriyle çıktı yani. Hani ben şey olmadım buna katılmadım ama çok normal geliyor insanlara. Ve hayat artık kötüye gidiyor, dünya kötüye gidiyor eskidenmiş o güzel şeyler, mesela artık ilk buluşmadan öpüşülüyor. Belki ilk buluşmadan birlikte olunuyor. Bence bunlar yanlış, yani tamam olabilir ama bana göre ne bileyim bir ertesi gün hayali olsun, bir öbür gün hayali olsun. Bunlar yok yani. O yüzden hızlı tükenip hızlı bittiğini görüyorum.”

“Genel olarak bakarsan korkunç bir genişlik görüyorum yani insanların artık bu konuda deformasyona uğramış görüyorum onları... Mesela en basitinden bir gece kulübüne gidiyorsun insanlar saçma sapan neredeyse ayakta oracıkta sevişecekler, küçücük daha 17-18 yaşında insanlar benim ablam gibi duruyor ve insan düşünüyor bunların hiç mi ailesi kızım sen nereye gidiyorsun bu halde demiyorlar mı... Yani genel görüntü şimdi artık bu iş çok normal hani herkes her an her istediğiyle birlikte olabilir.”

“Bana sorarsan biraz daha tehlikeliye gidiyor bu iş. Orta ikide mesela hiç unutmam bir kız yaşadığı cinsel ilişkiyi olumlu bir şeymiş gibi herkese yayabiliyordu. Şimdi araştırmaları okuduğum kadarıyla bu ilkokul beşe inmiş orta birlere inmiş. Bence erken yaşta cinsellik de insanlara zarar verir. O yüzden daha çok insanlar tüketime yönelik.”

Kadınların, “diğer” kadınlarla ilgili hikayeleri biliyor olmalarının, hatta genellikle (köy olsun kent olsun) buldukları yerde kızlarla ilgili değişik hikayelerin ağızdan ağza dolaşıyor olmasının da önemli bir anlamı vardır. Bu hikayeler kimilerine ibret olmakta, kimilerinin ise “namus”larını birebir etkilemektedir. Sürekli konuşulan bu “diğer” kadınlar ne kadar namussuzsa, onların hikayeleri anlatılıp ayıplandıkça, konuşanların namusları da o kadar artmaktadır. Bir kadına kolaylıkla “namussuz” diyenlerin tamamının erkek olmadığı unutulmamalıdır. Çağdaş toplumların hemen hepsinde geçerli olan ataerkil sistem altında bütün kadınlar ezilmekle birlikte, hepsinin ezilme derecesi aynı değildir; hatta ezilenler arasında başka ezilenleri ezenler de vardır(Michel;1993:133).

PARTNERLE CİNSELLİĞE DAİR PAYLAŞIM

Yaşadığımız bu cinsiyetçi dünyada kadınlarla erkekler arasında yaşanan cinselliğin, erkeğin arzusu, kadının ise arzulanma arzusu üzerine kurulu olduğunu herhalde söyleyebiliriz. Kadın bekler, erkek girişimde bulunur; kadın vardır, erkek eyler; kadın sunar, erkek alır... kısacası bu iş bölümünde, erkeğe aktif olmak, arzusunu gerçekleştirmek, karşısındaki bedenden haz almak düşer. Kadına ise hazır olmak, haz vermek ve bütün bunlardan duygusal doyum duymak (Savran;2004:317). Bu durumun evlilik içinde de çok büyük değişiklik göstermediği söylenebilir. Özellikle araştırmaya katılan annelerin yaş grubundaki,

daha geleneksel yapıda büyümüş kadınlar için cinsellik yokmuş gibi davranmak en uygun olanıdır. “Evlilik sanki erotizmle hiçbir ilgisi yokmuş gibi değerlendirilir” (Bataille;1993:119). Zevk almak ve bunu dile getirmek bir çok kadın için çok da hoş karşılanır bir durum değildir. Hangisi hangisinin sonucudur bilinmez ama kadınların büyük bir çoğunluğu da evliliklerinde yaşadıkları cinsel ilişkiden haz almamaktadırlar. Öyle olması gerektiği için mi zevk almamaktadırlar, yoksa zevk almıyoruz diye diye mi zevk almamaktadırlar, bilinmemektedir.

Evli olan kadınlara eşleriyle, bekar kadınlara ise sevgilileri ya da erkek arkadaşlarıyla cinsellikle ilgili sıkıntılarını, hoşlarına gidenleri ya da gitmeyenleri paylaşıp paylaşmadıkları sorulmuştur. Kadınların bu soruya cevapları çok çeşitli olmuştur.

Kadınların nelerden zevk aldıklarını söylemekten utandıkları daha önce yapılan bir çok araştırmada da ortaya konulmuştur (Selkirk, Rosenblatt; 1994:55). Bu araştırma da bunu desteklemektedir. Evli çiftlerde utanma hissini yaşamayan az sayıda örnek mevcuttur.

“Evet konuşuyoruz. Zaten insan karı koca olunca o konuları rahatlıkla konuşabiliyor.”

“Tabi canım! O konuda çok rahatım. Eşim de sağ olsun hep konuşmuşuzdur. O da konuşmam için ortam yaratır yani.”

Genç kadınların yaşadıkları ilişkilerde ise utanma hissi annelere göre daha çok dikkati çekmektedir. Fakat genç kadınların annelerden farklı olarak henüz bekar oldukları bu konuda gözden kaçmaması gereken bir durumdur.

“Ben konuşamam ya utanırım. Ne denir ki? Yok ya hayatta söyleyemem. Ha mesela ama ...'ya söylemiştim. O da bekalet konusunda. Yapalım mı demişti? Ben de hayır demiştim. Onu söyleyebiliyorum. Diğer türlü şunu yap bunu yapma diyemem.”

“Önceden çok utanırdım bundan. Yani neyden zevk aldığını söylemek sanki böyle histeriklikmiş gibi gelirdi. Şimdi biraz daha rahatım. Yani cinselliği konuşabilirim ama kendimle ilgili olarak konuşmak biraz zor. Ama daha iyiyim. Yani hoşlanmadığım bir şey olursa ya da istemediğim onu kesin söylerim de hoşuma gideni söylemek zor işte.”

Bir kadındaki “aşırı” cinsel isteğin (buradaki “aşırı” ölçüsünü kimlerin, neye göre tarttığı da tartışılır bir konu), hastalık olarak adı varken; erkekler için böyle bir hastalıktan bahsedilmemektedir (Çabuklu;2006:25). Kadınlardaki “aşırı”, “marazi” şehvetin, “hiper cinselliğin”, “şehvetperestliğin”, “sekskolikliğin” adı nemfomanidir. Fakat kadınların potansiyel nemfomanlar olarak görülmesi için çok çaba sarfetmelerine ya da çok “anormal” davranışlar sergilemelerine gerek yoktur. Bir kadın evlilikten söz ettiğinde, dul kaldığında, mastürbasyon yaptığında, cinsel ilişkiden “normal” ölçülerde zevk aldığında, hatta uzun süre bakireliğini koruduğunda bile o kadında nemfomani potansiyeli olduğu teşhisi toplum tarafından konulur. Tüm bunlar şu soruyu akla getirmektedir: Acaba birileri kadınların cinselle barişmasından mı korkmaktadır?

Aynı zamanda cinsel ilişki öncesinde bekarete dair konuşmaların çiftler arasında gerçekleşip gerçekleşmediği ve bebek sahibi olmak, doğum kontrolü gibi konularda kararların nasıl alındığı da konuşulmuştur. Annelerin yaşayamadıkları ya da yaşasalar da ancak nişanlıyken yaşayabildikleri çoğu şeyi, genç kadınlar flört ederek yaşama şansına sahipler. Görüşülen 10 genç kadından 10'unun da bir şekilde karşı cinsle ilişkisi söz konusu olmuştu. Özellikle bekaret konusu konuşulurken genç kadınlara “erkek arkadaşınız daha önce cinsel bir birlikteliğiniz olduğunu öğrense nasıl tepki verirdi?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplardan anlaşılıyordu ki; olumsuz tepki vermeyeceğini söyleyen ama genç kadınlar tarafından bunun sadece sözde kalacağı tahmin edilen bir iki erkek arkadaş dışında diğer erkek arkadaşlar bunu hiç de olumlu karşılamazdı. İlişkilerin başlangıç evrelerinde bekaretin konuşulması çok sık rastlanan bir durumdu. Evli kadınlara aynı soru yöneltildiğinde ise 2 anne dışında diğer annelerin cevapları benzerlik gösteriyordu. Eşleri bakire olmadıklarını öğrense ya asla evlenmez ya da çok sinirlenirlerdi.

“Babamın evine gönderirdi ay!! Kesinlikle kabul edilmez bizim şeylerde kesinlikle ama ben kabul ederdim biliyor musun gelinim olsa oğlum olsa olabilir insanlık halidir bir cahilliktir olmuştur. Onu ben kabul ederim ama ben kabul edilmezdim. Asla ve asla benim kendi ailem bile zaten gericiler gittiğim ev de gerici olduğuna göre o zaman benim ailem gibi aileler bu tür şeylere asla müsaade etmezlerdi. Yani o kafa yapısıyla.”

Daha önceden cinsel bir beraberlik yaşamış olan genç kadın ise, bu durumun sonraki ilişkilerine nasıl yansıdığından şöyle söz etti:

“...hayatıma girecek insanlara yalan söylemek istemiyorum ama bu baştan da söylenince bakışı değişiyor karşıdakinin. Hani bu bir kere olmuş e demek ki olabilir yine şeklinde. Değer verirken birden bakışı değişiyor. O yüzden şimdi söyler miyim bilmem. Zamanı gelince söylerim. Daha önce de dediğim gibi konuşulmadı ama durum onu gerektirdi.”

ANNE-KIZ PAYLAŞIMI

Annelere de genç kadınlara da bu soru çift taraflı olarak sorulmuştur. Kızlara ve annelere; kendi anneleriyle olan; aşk, karşı cinsle ilişkiler ve cinsellikle ilgili paylaşımları sorulmuştur. Ayrıca annelere de aynı şekilde kızlarıyla paylaşımları sorulmuştur. Kızlara anneleriyle neler paylaştıklarının yanı sıra ileride kızları olursa neler paylaşmayı düşündükleri de sorulmuştur.

Bu soruların cevaplarına bakıldığında; her kuşak bir önceki kuşağın eksiklerini gidereceğinden veya giderdiğinden söz etmektedir. Annelerin tamamı kendi anneleriyle kıyasladıklarında kızlarıyla olan ilişkilerinde “her” şeyi konuşabildiklerini söylemekte, fakat cinselliği konuşup konuşmadıkları sorulduğunda kimi anneler buna olumsuz cevap vermektedir.

“Valla şöyle oluyor konuşuyoruz tabi ki de. İşte erkek arkadaşları olursa o da anlatırsa ben de ona fikirlerimi söyleyip yol göstermeye çalışıyorum. Ama daha derine inmedik hiç.”

“Her” şeyi konuştuğunu söyleyen annelerin çoğu ise kızlarının flörtlerini konuşabildiklerini kastetmektedirler. Bu, anneler için “her” şeydir, çünkü kendi anneleriyle bunları da konuşamamışlardır.

“Her şeyi konuşuyoruz. Kızımın o kadar açık ve rahatız ki belki onunla da görüşürsen o da söyler gelip bütün sıkıntısını anlatabiliyor erkek arkadaşıyla ilgili. Erkek arkadaşı olduğunu zaten biliyorum başta söyledi. Acaba ne yapabilirim anne diye gelip soruyor. Daha iki gün önce konuştuk. Erkek arkadaşının olduğunu zaten söylemişti de ayrılmak istediğini söyledi. Anne dedi çok ısrarcı şu özelliği hoşuma gidiyor şu gitmiyor ortada kalıyorum diyor mesela çünkü ben artık şimdiden sonra evlilik düşünebilirim diyor ileride evlenebilirim diye bakarım çıkarsam diyor. Öyle geçici ilişki istemiyor.”

“Anne babalar çocuklarına kendileri de cinsellikle gerçekte olduğundan daha az ilgiliymiş izlenimi verirler”(Kayır;1993:32). Bu sessizlik anne babalar için eğitimin ta kendisidir. Araştırmada bu durumun aksini gösteren çok az örnek bulunmaktadır.

Kızlar anneleriyle kimi konuları paylaşabildiklerini belirtse bile, çoğu gelecekte çocuklarıyla daha farklı ilişkiler kuracaklarını söylemektedirler.

“Yani çok konuşurum emin olsun o konuda... Cinsellikle ilgili bir çok şeyi anlatırım. Gerçekten arkadaş gibi olurum eminim yani o bana sorar ben ona sorarım büyük bir ihtimalle. Her şeyi paylaşıyorum.”

“Çok şey paylaştım... Annem gibi olmam yani. Bir defa şey olmam; bana göre insanın vicdanı üstündür. Yani ben özgürlük kavramına çok farklı bakıyorum. Bence değer çok önemli. Her bireyin kendine ait değerleri olmalı. Kişi kendisine değer veriyorsa ya da kendi kafasında kurduğu değerler varsa zaten yapmaz bir takım şeyleri. Ama ben bunları konuşmadan öğretmem kızıma. Konuşurum sonuna kadar. Aslında toplumdaki şeyler çok açık, yapman gerekenler ve yapmaman gerekenler demiştik ya benim de kız çocuğuma anlatacağım o kadar çok şeyim olacaktır ki...”

İki genç kadın ise annesiyle kurduğu ilişkiye benzer bir ilişki kuracağını söylemektedir.

“Benim kızım olsa yani demin söylediğim gibi annemle cinselliği çok konuşmuyorum diye ben de kızımın bu konuyu öyle çok içli dışlı konuşmak istemem yani onun da bir özeli olsun her ne kadar annesi de olsam zaten ne kadarını anlatır ki bana.”

“Konuşurum ama onun çok da özeline girmek istemem. Annem gibi olurum yani. Sonuçta hani kızım 15 yaşında anne ben cinsel ilişkide bulundum deyince içim rahat etmeyecek. Söylemeyince de rahat etmez. Ben o yüzden kızımı bu konuda bilinçlendirmeye çalışırım. En azından mesela insan duydukça bu konuda düşündükçe daha mantıklı oluyor, bir şeyleri daha geç yaşaması gerektiğini görüyor. Bir dönem oluyor aman yaşasam ne olacak diyorsun. Ama sonra işler değişiyor. Bunu kızıma göstermek isterdim. Ama daha fazlası, bence zaten o noktada yalanlar girer devreye.”

Tam olarak sınırları kaldıramasa da, anne kız ilişkisinde evliliğin; cinselliğin konuşulmasındaki etkisi de gözle görülürdür.

Evlenmeden önce kızıyla cinsellikle ilgili çok sınırlı konuştuğunu belirten bir anne, evlendikten sonra kızının cinsel hayatıyla ilgili bir çok ayrıntıyı bildiğinden bahsediyordu. Evlenmeden önceki paylaşımları sorulduğunda anne şu cevabı vermişti:

“Sadece bir kere şunu dedim: Annecim bak ne olursun dışarı çıkıyorsun, şimdi genç kız dönemine başlıyorsun, senden tek bir şey istiyorum, sakın cinsel ilişkide bulunma kimseyle, ben onu çok öğütledim bu konuda. Ben yarın öbür gün baktın çocuk olur, pislik birileri olur, ben dedim senin bunları yaşamanı istemiyorum. Evleninceye kadar senin cinsel ilişki yaşamanı istemiyorum.”

Kızı evlendikten sonraki dönemden bahsederken ise aynı anne kızının cinsellikte yaşadığı sorunları, cinsel hayatının genel olarak nasıl olduğunu bildiğini, kızıyla bunları açık açık konuştuklarını söylüyordu. Aynı anne geliniyle olan ilişkisini de şöyle anlatıyordu:

“Gelinimle de arkadaş gibiyiz, gelinim ailesinden o kadar baskı görerek yetişmiş ve annesine bile söylemediği her şeyi bana söyler... Tabi konuşmaz mıyız? Çocukları yukarı yollarım, oğlumla gelini. Hatta halı çırpın derim. Ben çocuklara bakarım onlar ilişkilerine girer duşlarını yapar aşağıya inerler. Bir tek o konuda değil mesela doğum yapar dikişlerini temizlerim mesela annesine göstermez kendini bana gösterir, yani her şeyini benimle konuşur.”

Bu örnekten anlaşılan; evlilik, toplum için bekaretin yokluğunu önemsizleştirmesi açısından anne ve kızın cinsellikle ilgili paylaşımlarının da sınırlarını genişletebilmektedir. Anneler kızlarıyla “arkadaş” gibi olduklarını söylemektedirler. Oysa anne ve kız ilişkisinin sınırlarında önceki kuşaklara göre bir genişlemeden söz edilse bile; bu sınırlar bekaret ve cinsel ilişki deneyimlerini içine almamaktadır.

NAMUS VE BEKARET

“...bekaret, erkekler arasında bir meseledir. Kadınlar bu meselede sadece sessiz birer aracı rolünü üstlenirler. Namus gibi bekaret de sadece erkeklere özgü bir saplantının tezahürüdür. Eşitsizliğin, kıtlığın damgasını vurduğu, bazı insanların onur kırıcı bir biçimde başkalarının tahakkümü altında olması yüzünden bütün bir toplumun, tek gerçek insan gücü olan özgüvenden mahrum kaldığı toplumsal yapılarda görülür. Namus ve bekaret kavramları, erkeğin itibarını kadının iki bacağı arasına yerleştirmektedir. Erkek, doğayı hakimiyeti altına alarak ya da dağları ve nehirleri fethederek değil, akraba ya da hısımları olan kadınların hareketlerini kontrol ederek ve yabancı erkeklerle herhangi bir temas kurmalarını yasaklayarak statü elde edebilmektedir” (Mernissi;2003:99-100).

Araştırmada katılımcı kadınlara direk olarak onlara göre namusun ne demek olduğu, namuslu kadını ve namuslu erkeği nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Namus ve bekaretle ilgili olarak ayrıca, “evlilik öncesi cinselliğe nasıl bakıyorsunuz?”,

annelere “kızınız evlenmeden önce cinsel bir birliktelik yaşasa ne hissedersiniz?” gibi sorular da sorulmuştur. Bunun yanı sıra başka konulardaki konuşmalar da, kadınların ‘namus’u nasıl algıladıkları konusunda ipucu verebilmektedir.

Namustan konuşulduğunda konu büyük bir çoğunlukla evlilik öncesi cinsel birlikteliğe ve bekarete geliyor olsa da, kadınların gözünde kadın bedeni namus açısından başlı başına önem taşımaktaydı. Bir anne “namuslu” bir görünümün kadına çekicilik kazandırdığından bahsetmekteydi. “Namuslu” görüntüyü de şöyle tanımlıyordu:

“Şimdikilere bakıyoruz her şey ortada. Mesela şu giyinme faslı. Mesela sen ne kadar kapalı giyinirsen senin çekiciliğin artar, sen ne kadar açarsan yani görülen yerlerinin kıymeti kalmıyor. Mesela biri göbeğini gösteriyor. Güzelmiş ya da çirkinmiş. Güzelse anca şehvet uyandırıyor öylesine. Ama önemli olan o değil. Şehvetten önemli olan senin bilinmeyen görülmeyen yerlerin.”

Namusun bedenin belirli bölgelerinin örtülmesiyle başladığı genel bir kanıdır. Çünkü bedenini başka erkeklerle fiziksel olarak paylaşmayan kadınların, görsel olarak da paylaşmaması beklenir. Namuslu -yani bakire- kadın, erkeklerde şehvetten daha önemli bir “ilgi” uyandırır.

Namusun kişisel tanımı sorulduğunda, katılımcı yirmi kadından yirmisi de “namus bacak arasında değildir”, “namus cinsellikle ilgili değildir”, “namus beyindedir” gibi açıklamalar yapmışlardır. Fakat görüşmenin diğer bölümlerinde bu soruya verilen cevapların kimileri için geçerli olmadığı görülmüştür. Namus konusunda bu cevapları veren kadınlar, evlilik öncesi cinsel birlikteliğe ya da

bekarete sıra geldiğinde namusla ilgili gerçek düşüncelerini ortaya koymaktadırlar. Namusun bekaretle neredeyse aynı şey olarak görülmesi, bu konudaki değerlerin, algıların ve düşüncelerin, uygulamaların, asıl olarak kadın bedeninin ve cinselliğinin denetlenmesine yönelik olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir (Bora,Üstün;2005:71).

Namus ve bekaret konusunda kadınların verdikleri cevapları kategorize etmek çok zor olmuştur. Bir genellemeye varmaya çalışıldığında sadece bu yirmi kadın içinde bile, o genellemeyi yıkacak örneklerle rastlanmıştır.

Evlilik öncesi cinsel ilişkiyi “doğal” karşılayan ve bunu yaşamış olan iki genç kadının ikisi de kent kökenliydi ve üniversite mezunuydu. Fakat ikisi de ilk cinsel ilişkilerinden sonra yaşadıkları duygusal çöküntülerden bahsediyorlardı. Bu kadınların “bekaret” ve “namus” gibi kavramları zihinlerinde nereye oturttuklarını kategorize etmek zordu.

“Bir sorun yoktu, ta ki en yakın arkadaşımınla konuşana kadar. Onunla konuştuktan sonra birden kendimi sorgulamaya başladım. Bana yaptığım şeyin iğrenç olduğunu söylemişti. Gerçekten seven bir erkeğin dokunmayacağını söylemişti. Birden ilişkiyi ve kendimi sorgulamaya başladım. Sonrası hep çok kötü oldu. Hep ağlama krizi oldu. yani sonra ne zaman beraber olsam ağlıyordum. Kendimi kullanılmış gibi hissetmeye başladım. Hep çok ters davrandım erkek arkadaşımınla. Biraz sorunlu oldu cinsellik benim için sonradan” diyor 25 yaşındaki genç kadın.

Bu kadına baktığımızda kadınların cinsel ilişkiye girme “cesaret” ini göstermiş olmalarının, bu konuyu zihinlerinde çözmeye yetmediğini görüyoruz. Kendi kendine verdiği kararı başka birisiyle paylaşana kadar bir sorun

yaşamadığını, ama toplumun baskısını “yansıtıcı” birisiyle karşılaştığında kendini nasıl sorguladığını görüyoruz.

Bu olaydan “baskı”nın derinliğini anlayabiliriz. O baskı aşıldığında bile zihne yerleşmiş baskı kalıntıları temizlenmiyor ve kadın ilk kez “yasak”ı hatırlatan bir şeyle karşılaştığında pişmanlık başlıyor. Tıpkı bir suçlu gibi. Aynı genç kadın sonraki bir çok cinsel ilişkisinde ağlama nöbetleri geçirdiğinden bahsediyor.

Kadınlar kendilerini suçlu hissediyorlarsa, yaptıkları eylemi de suç gibi görüyorlar demektir. Bu durumda özgürleşmeden bahsetmek pek de akılcı olmayacaktır.

Bu kadın örneği dışında bir de diğer genç kadına bakalım;

Diğer genç kadın da şöyle anlatıyor ilk cinsel ilişkisini:

“Oyun gibiydi. Tam olarak ne olduğunu bilmiyordum. Filmlerde gördüğüm bir şeydi. Zaten 17 yaşındaydım. Filmler gibi işte. Kendin yaşarken haz alıyorsun, o şevkle, ona zevk vermek istiyorsun. Ama oyun gibiydi daha çok. Çok bilinçli değildim. Ama açıkçası biraz zor oldu. Karşı tarafın ısrarıyla oldu bu yakınlaşma. Çünkü öpüşmek tamamdı o dönem, zevkliydi ama daha ilerisi beni aşan bir durumdu. O biraz zor oldu. Erkek arkadaşımın evine gitmiştim, birlikte aynı evde olmanın hayalini kurardık. Hani o bana yemek hazırlayacak, ben yiyeceğim. Birlikte sofrayı hazırlayacağız, Türk filmi izleyip güleceğiz, dans edeceğiz falan diye. Ama onun hayali başka bir yöndeymiş, onun ısrarı üzerine, benim hayırlarımı evet olarak algılaması üzerine oldu ilk keresinde. Ben şimdi düşünüyorum da hislerimi bastırılmışım. Galiba kötü bir şey hissetmekten korktum. Tek düşündüğüm “onu seviyorum”du. Daha sonra ayrılınca bende bazı şeyler ortaya çıktı. Mesela şimdi aynı şey başıma gelse tokadı basıp çıkmayı tercih ederim. O anın bana zarar

verdiğinin hiç farkına varmamışım. O anı hissetmeye kendimi vermişim. Ama o an bana zarar vermiş. Benim bile geç fark ettiğim bir zarar. Yani ister istemez hazır olmadığım bir andı ve hayır derken karşıdakinin onu evet olarak algılaması hoş değildi çünkü ısrar sonucunda yapıyorsun. Sürekli karşıdakinden bir ısrar var”

Bu kadının hikayesinde de dikkati çeken şey; kadının cinsel ilişkiye girmeyi kendi tercih etmemesidir. Özürler, akla razı olmayı getirmektedir. “ ‘Gebe kalmaktan korkuyorum...(ama nasıl önleyebileceğimi bilseydim, yapardım)’, ‘Adet görüyorum...(ama gelecek hafta uygundur)’, ‘Evlene kadar bekleyeceğim...(ama nişanlı olmak da hemen hemen aynı şey)’. Kadınlar kendilerini öylesine köşeye sıkıştırmışlardır ki, birisi özürlerin üstesinden geldiği zaman, yenisini bulmak zorunda kalırlar – ya da razı olurlar” (Faust;1986:143).

Cinsel ilişkiye girilip girilmemesine erkeklerin karar veriyor olması, kadınların “bekaret”lerinin de erkeklerin elinde olduğunun göstergesidir. Kadınlar sadece cinsel ilişkiye girme değil, girmeme kararını da verebilmelidirler. Evlendikleri ilk gece cinsel ilişkiye girmek zorunda bırakılan kadınların durumu, evlenmeden önce cinsel ilişkiye girmemeleri öğütlenen genç kadınlardan çok da farklı değildir. Erkek arkadaşı tarafından ısrarlarla cinsel ilişkiye giren kadının durumunun, cinsel ilişkiye girdiği için kınanan genç kadından çok farkının olmaması gibi.

Görüşmelere katılan bir çok kadının kendine bir “sınır” koyduğunu görebiliyoruz. Kadınlar cinsellikte belli “sınır”lara kadar bir şeylerin yaşanabileceğinden bahsediyorlar. Fakat bu sınırlar kişiden kişiye değişiyor.

Kimi kadın için öpüşmek sorun değildir.

“Yani öpüşülür o yapılır bu yapılır ama ilerisi bilmiyorum yani”

Kimi kadın için dışarıda öpüşmek sorundur.

“Her gün bir bir arkadaş değiştirmeler. Duyuyorum görüyorum biz lisenin yanında oturuyoruz. Kızlar oğlanların boynuna atlıyorlar falan. Dışarıda okul dışında öpüşüyorlar falan, öğretmenler orda. Bizim zamanımızda çekinirdik öyle şeylerde. Şimdi ağız ağıza. Kendini kısıtlama yok”

Kimi kadın için annelik amacıyla cinsel ilişki sorun değildir.

“Yani şöyle olur evlenmek istemeyen genç kızlar belki bir annelik duygusunu tatmak için istiyorlarsa onlara karşı değilim. Yani isterim ki kocasıyla olsun yine de ama yok ben evlenmek istemiyorum bu şekilde ilişkiyi sürdürüp çocuk istiyorum derse onun duygusuna da saygı duyarım başka bir şey diyemem”

Kimi kadın için aileden bağımsız olmadan cinsel yönden birlikte olduğunu açıklamak zordur.

“...ben ekonomik olarak babama bağlı bir insandım ve babam da böyle bir şeyi kabullenebilecek yapıda bir insan değildi zaten öyle kabullenebilecek bir aileden de gelmiyorum. Eğer onu yaptıktan sonra babamın karşısına geçip ona açıklayacak gücü kendimde bulabilseydim yapardım ama bulamadım”

Kimi kadın için çocuklarının hayatı için bile olsa evlilik dışı cinsel ilişki olmaz.

“Kızım da sordu onun yerinde olsan ne yaparsın diye, mesela dedi ben hastayım, ben ölüyorum. Kızım dedim sen ölürsen zaten yaşayacağım o acıyı. Bedenimi birine verip seni kurtarırsam, yine yaşayacağım o acıyı. Yani para için değil mi, bedenini verdi kadın, her gün öldü. O kadın bir kez yattı ama her gün ölüyor. Yani o öyle bir şey ki her gün ölmektense kızımın ölümünü seçerdim”

Kimi kadın için çocuklarının hayatı içinse, evlilik dışı cinsel ilişki kabul edilebilirdir.

“Evlat için yapılmayacak hiçbir şey yok. Evlat öyle bir şey ki ne anne gibi ne baba gibi... ben onaylarım yani. Niye onaylamayayım”

Kimi kadın için belli bir paylaşımından sonra yaşanırsa sorun yoktur.

“...çıkılmaya başladıktan hemen öyle 2. 3. gün olması taraftarı değilim. Önce bir şeyler paylaşılmalı, iyi günler kötü günler. Uzun bir şeyden sonra birlikte olunur ona sıcak bakarım ama ikinci gündən beraber olmaya sıcak bakmıyorum”

Kimi kadınsa henüz kararsızdır.

“Ya hem böyle hayatın kısa olduğunun, yarın vefat edebileceğimizin farkındayım... böyle şey diyorum evet şuan zamanında yap. Ama hem de doğru insan olmasından yanayım yani bunu doğru insanla yapmalıyım ki güzel hatırlayabileyim”

Namusun herkes için geçerli bir tanımını yapmanın mümkün olmadığı bu kısa alıntılarda da ortaya çıkmaktadır. Cinsel ilişkinin nasıl gerçekleştiği, öpüşmenin yeri, vb gibi bir çok faktör belirleyici olabilmektedir.

Kadınlardan namus ve bekaretle ilgili olarak partnerlerini değerlendirmeleri beklenmiştir. Onlara, partnerlerinden önce başka bir cinsel birliktelik yaşamış olmaları ve bunu partnerleriyle paylaşmaları durumunda partnerlerinin tahmin ettikleri tepkileri sorulmuştur. Bu durumda alınan cevaplar da namus ve bekarite dair kadınların yaşadıkları baskıları aydınlatacak şekildedir.

“Kesinlikle kabul etmezdi... Bu konuşulmadı ama ondan önce bir erkek arkadaşım olduğunu bile hazmedemeyeceğini bildiğim için o sorusuna bile hayır daha önce olmadı dedim. Çünkü var desem kıyamet kopacak. Zaten dedi arkadaşım vardı desen asla kabul etmezdim. Yani bırak bekareti arkadaşşı kabul etmiyorum.”

“Ay sanmıyorum. Yani yok ama kabul etmezdi. Bilmiyorum sanmıyorum.”

“Sana bir şey diyeyim mi? Ne kadar olursa olsun herhalde hiç hoş olmazdı... Yani mesela önceden konuşmuştuk şöyle mesela bendeki korkular şöyleydi, hani kızlık zarı esnekti yok acırdı acımazdı falan davası vardır ya. Mesela biz onları evlenmeden önce konuşmuştuk yani kiminin esnek oluyor kan gelmiyor kiminin işte kapalı oluyor kan geliyor böyle davaları konuşmuştuk. Doktora gitmiştik mesela biz çocuk istemiyorduk. Doktor bize bir hap verdi. Evlenmeden 1 ay önce kullanmaya başlayın diye. Öyle bir doğum kontrol hapı. Gitmiştik. Öyle bir şeyimiz olmuştu. Sonra biz eşimle beraber olunca kanama olunca böyle bir mutluluk oldu. Aa falan şey etti böyle. O olmamış olsaydı ki ne kadar konuşmamıza rağmen anladın mı olayı... Asla hoş karşılanmazdı.”

Anneler ve kızların bekarete bakışlarında fark edilen en önemli farklılıklardan biri şöyle açıklanabilir:

Anneler bekaretlerini korumaları gerektiği baskısıyla büyümüşlerdir. Kimi kentli anneler bu konuda farklı düşünmektedirler. Kimi anneler tüm geçmiş öğretilere rağmen bu konuda daha “insancıl” düşünmektedirler. Bekareti kaybetmenin “hafifletici” sebepleri olabileceğinden bahsetmektedirler. Bu arada hiçbir anne erkeklerin cinsel ilişki konusunda ısrarcı olduğundan söz etmemiştir. Onların yaşadığı durumu en iyi Mernissi açıklamıştır. Mernissi’ye (2003:102) göre; “evliliği öncesinde başka bir genç kadının bekaretini bozduktan sonra, evlenmek için bakire arayan bir erkeğin zihninde cinsellik, kirlenme ya da kirlenmedir; cinsel birleşme, hem kadını hem de akraba ve hısımları olan erkekleri alçaltan, onur kırıcı bir deneyimdir”. Annelerin yaşadıkları dönemin “namus” anlayışını bu açıklama

tamamıyla karşılamaktadır. Günümüzdeki bakışı da karşılayan bu açıklamaya ek olarak genç kadınların çoğu; erkek arkadaşlarının cinsel ilişki konusundaki ısrarlarından söz etmiştir. Hatta bir genç kadın, eski sevgilisinden söz ederken şunları söylemiştir:

“Yani aslında o işte birlikte olmak istiyordu, ben hazır değildim. Biliyorum bir erkeğin bunu yaşaması gerekiyor. Yani fizyolojik bir şey. İhtiyaçları onların. Onlar bizim gibi değil. Bana dedi ki benimle olmazsan başkasıyla mı olayım yani diye. Ben de git ol dedim. Sonuçta fiziksel bir şey. Ama o yine de devam etti ısrarlarına.”

Erkekler cinselliği yaşama konusunda baskı yapmakta, kimi zaman bunu “sevginin bir göstergesi” gibi kadınlara kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. İsrarlarında başarısız olan erkekler sevgililerine, başka kadınlarla birlikte olmanın “sevgi ile ilgisiz” olduğunu, “sadece fiziksel” ihtiyaçlarını karşılamak üzere başka kadınlarla cinsel birliktelik yaşadıklarını kabul etmelerini beklemektedirler. Erkeklerin cinselliği sevgiyle ilgili mi, ilgisiz mi gördükleri karmaşası kadınlara da yansımaktadır. Kendini kullanılmış hissettiğini söyleyen kadınların kafasını karıştıran şeylerden biri de budur.

Katılan kadınlardan kendilerine göre namusu tanımlamaları istendiğinde alınan cevaplar yaşanlardan farklı tablolar çizebilmektedir.

Aşağıda annelerin verdiği cevaplara birkaç örnek sunulacaktır:

“Benim için namus öyle apış arasında değil.”

Aynı annenin, kızının evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşamasına vereceği tepki sorulduğunda ise cevabı şöyledir:

“Çok kızardım ama geçici olurdu kızmam birkaç gün bir ay belki ne kadar sürer bilemem ama düşünürdüm çok üzülürdüm o kesin ben zaten duygusalım.”

Başka bir annenin namusla ilgili fikirleri şöyledir:

“Valla bence ben namusu öyle sadece şeyle bir görmüyorum. Yani yazıktır bazen istemeden geliyor insanların başlarına bir şeyler. Bir neden diye sormadan ben kimseye namussuz demem o yüzden. İyi insan olmak önemli bence. Namus da iyi insan doğru insan olmaktır.”

Aynı şekilde kızının evlilik öncesi cinsel birlikteliğine vereceği tepki sorulduğunda cevabı şöyle olmuştur:

“Ayyy! Herhalde hayal kırıklığına uğradım. Ne bileyim hiç düşünmemiştim ne tepki vereceğimi bilemedim. Ayyy! Aman Allah korusun. Babası da çok üzülür. Babasıyla kızının ilişkileri çok iyi çok aşırı sevgi var aralarında o durumda kabul edemez ama zannetmiyorum da. Bak mesela hala bugün olmuş küçük çocuğu sever gibi sever kızını...”

Kızlarının evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşaması durumunda olumsuz tepki göstereceğini belirten annelerin sayısı 6 iken, bu konuda olumsuz tepki vermeyeceğini söyleyen annelerin sayısı 4'tür.

“Valla yani tepki göstermezdim. Onun da duyguları var çünkü yani insanların bir şeyleri yaşaması gerekiyor belki ama ben isterim ki kızım iyi bir evlilik yapsın. Yani kızım öyle bir şey yaşayıp bana gelse bile ben kızıma güveniyorum. Kızım zaten hani kendini bilen bir insan öyle bir şey olduysa da demek ki olması gerekiyordu diye düşünürüm.”

Olumsuz tepki göstermeyeceğini söyleyen ama cevaplarından bu konuda çok da net olmadıkları belli olan anneler de vardı.

“Vallahi geçen bir yerde bir anket olmuş denmişti ki ODTÜ’deki gençlere sormuşlar... Evlilik öncesi cinsel ilişkiye ne diyorsun demişler. Hepsi yani %90’ı evet demiş. Aynı anketi tersten yapmışlar. Sormuşlardı gençlere peki senin evleneceğin insanın da kız olmamasını ister misin? Hayır demiş hepsi. Ben kız isterim. Düşün ODTÜ’de yapılan anketti. Valla koşullar zaman bence değişiyor. Ben farklı düşünüyorum. Benden olan kızım farklı düşünür. Ama benim kızımın cinselliği geçen 18 mesela liseyi bitirmişti kızımı önüme aldım. Dedim ki kızım bugüne kadar seni koruyan bendim. Bundan sonra yaşam senin. İstedığın şekilde yaşayabilirsin. Ama yanlış, sonradan üzüleceğin bir şey yapma. Benim kızım cinselliği yaşayacaksa buna ben engel olamam. Zaman koşul çevre onu zaten senden alıp götürüyor ben istesem de istemesem de ama kızımın da yanlış yapmasını istemem. Cinselliği yaşayacaksa sevdiği evlendiği biriyle olsun isterim. Yani hem karşı taraf için hem de kendi için hoş bir şey değil.”

Bu anne kararı kızına bıraktığını söylese de *“sevdiği evlendiği biriyle olsun isterim”* diye ekliyor.

Bekareti önemsemediğini, evlilik öncesi cinselliğin olumsuz karşılanacak bir şey olmadığını söyleyen annelerin çoğunda bu dikkati çekmektedir. Anneler olumsuz karşılamayacaklarını belirttikten sonra *“doğru”* insanla olması gerektiğini ekliyorlar.

“... üzülürüm ama o kendi üzüldüğü için üzülürüm yoksa şey bir tepki vermem. Çünkü bu tür şeyler öyle alelade insanlarla yaşanacak şeyler değil. Gerçi muhakkak hoşlandığı bir şey ettiği birisiyle olmuştur ama akli başındayken olsun isterim yani içip de sızıp da öyle şey olsun istemem.”

“Valla daha yeni yeni o konuşmalara başladık, geçenlerde onun sorduğu bir soru vardı, bekaret sence çok mu önemli diye. Ben de olmadığını söyledim. Bu senin bedenini dedim. O bedeninin olayı ama şunu söyledim degecek insan vazgeçemeyeceğin bir insan olsun ya da sonradan pişmanlık duymayacağın bir insan olmalı”

Degecek insan kimdir? Vazgeçilemeyecek insan kimdir? Pişman olunmayacak insan kimdir? Bu soruların hepsinin toplumdaki yanıtı *“evlenilen*

insan”dır. Bu annenin de temel meselesi şudur: Evlenmeden önce evlenilecek insanla birlikte olmak sorun değildir. Sorun olan evlenilmeyecek insanlar evlenmeden önce birlikte olmaktır. Bu anneler evlilikte atılan imzanın önemsiz olduğundan bahsetmişlerdir. Fakat cinsel birliktelik yaşanan insanın değişmesi durumu hala kabul görmemektedir.

“O evleneceği kişiye bağlı. O kişi onu kabul edebilir mi edemez mi”

Aslında temel sorun budur. Kızları ne yaparsa yapsın kızlarıdır ama anneler kızlarının üzülmelerinden korkmaktadır. Çünkü bekaret kızların kendileri için sakladıkları bir şey değildir. Bir kadının bekaretini kaybetmesi, bekarettten sorumlu olan evleneceği erkeğin bu duruma vereceği tepkiye göre olumlu ya da olumsuz sonuçlanacaktır.

Genç kadınlar da annelerle paralel olarak namusun “apış arasında olmadığı”ndan bahsetmişlerdir. Buna paralel olarak evlilik öncesi cinsel birlikteliğe olumlu bakan genç kadınların sayısı hem olumsuz bakan genç kadınlara, hem de olumlu bakan annelere göre fazladır.

Birkaç kadın ise namusun apış arasında olmadığını söylediği halde evlilik öncesi cinsel birlikteliği onaylamamaktadır. Bunu yaşayan kadınlar için kötü düşünmemekle birlikte kendileri bunu yapmayacaklarından söz etmektedirler.

“Yani aslında gayet doğal bir şey bir insanın çiftleşmesi, cinsel ilişkiye girmesi ama benim gibi toplumdaki görüşü benliğine yerleştirmiş kimselerin tabularını yıkması çok zor. Yani doğruyu yanlıştan ayıracak seviyede olsak da kabul edemiyoruz kendimiz yapamıyoruz.”

“Yani şimdi şöyle; emek veriyorsun, karşıdaki kişi eğer gerçekten saygıya değerse, gerçekten senin sevgine değerse ama işte bir beğeniyle bunu yapamıyorsun verilen öğretilere ters ya hani! Çünkü 26 yaşındasın bunu yapamıyorsun. Çocukluktan bu yana hep aynı şeyler verilmiş. Kendi fikrimi söylüyorum ama uygulamaya gelince başkalaşamıyorsun anlıyorsun değil mi demek istediğimi? Bir anda başkasının kimliğine bürünemiyorsun. Haaa! Nasıl olacak dersin, parmağında yüzük olur nişanlı olursam belli ölçüde bir şeyleri yaşayabilirsin. Çünkü sana hep bu verilmiş yani bunun doğru olduğu. Halbuki bence evlilik de şart değil...”

Genç kadınların çelişkilerinin en çok su yüzüne çıktığı konu da budur. Fikirlerini dile getiren kadınlar “bazı şeyleri” aşamadıklarını, “bir şeyin” onları durdurduğunu söylemektedirler. İşte bu toplumsal baskının kadınların kendilerinin bile farkına varamadıkları içselleştirilmiş halidir.

CİNSELLİKLE İLGİLİ DÖNÜŞENLER

Çeşitli açılardan kendini geliştirmiş insanın kendine cinsel güveninin olması kötü bir şey değildir. Ancak bu, yetiştirilmeden başlayarak kadınlarda desteklenmemektedir. “Tam tersine karşı cins iletişimini, sevgisini geliştiren genç kız için ailesi; cinsel gelişimi iyi gidiyor diye sevinç duymaz. Duygularından dolayı suçluluk duyması için ne gerekirse yapılır” (Kayır;1993:32). Hissedilen suçluluk duygusu dönüşmemekle birlikte, karşı cins iletişimi kadınlarda dönüşmektedir. Anneler ve kızların karşı cinsle ilişkilerine bakıldığında bu görülmektedir. Annelerin karşı cinsle flört konusunda kızlarından çok daha az deneyimli oldukları

kesindir. Görüştüğüm daha küçük yaşlardaki genç kadınlar için şimdiye kadar flört edilen karşı cins sayısı daha fazladır. Aşkı dile getiriş ve daha da önemlisi aşkı yaşayış konusunda da genç kadınlar annelere göre daha şanslılardır.

“Ülkemizde büyük çelişkiler ve aşırı uçlarda çok farklı tutumlar ve yaşam biçimleri belirgindir. Buna göre; gerçekten gençlerin büyük çoğunluğu değişmiştir, eski kuşaklardan çok daha uyanık, bilgili ve dürüsttür, gizli kapaklı davranışları kendine yakıştıramayacak kadar açıktır. Aksine bir kısım gençler, özellikle 12 Eylül sonrasında devlet eliyle desteklenen aşırı İslamcı akımların etkisinde, ana babalarının kuşağından bile daha dindar, cinsellik konusunda daha tutucu ve hoşgörüsüzdür... Bu iki uç arasındaki büyük çoğunluk ise zaman zaman her iki uçtan da etkilenip bir ileri bir geri gidip gelmektedir” (Ekşi;1993:27). Bu araştırmada genç kadınların bu iki uç arasında gidip geldiklerine daha çok rastlanılmıştır. Annelerinden farklı olduklarını bilen genç kadınlar bir yandan da kurdukları cümleler kadar özgür yaşayamamaktadırlar. Aslında yeni kuşak annelerinin kuşağına göre; düşündükleri ve yaşadıklarının çelişkisini hissetmektedir.

Kadın cinselliğiyle ilgili olumlu gelişmelerin olduğu kimi başlıklar söz konusu olmakla birlikte bunların Türkiye'nin ne kadarında geçerli olduğu da tartışma konusudur. Burada yapılan tüm yorumların araştırmaya katılan anneler ve kızlar için geçerli olduğu ve bu anne ve kızların Ankara'da yaşayan kadınlar oldukları unutulmamalıdır.

Kentli kadının hayatında önceki kuşaktaki ve kırdaki kadınlara göre olumlu yönde değişen en önemli olgu bilinçlilikdir. Regl olmak ve cinsel ilişki konusunda kentli kadın bunları yaşamadan önce bilinçlenmektedir. Özellikle regl olmanın kadın cinselliğinin baskı altına alınmasının tarihinin miladı olduğunu düşünürsek; bu kadın cinselliği açısından olumlu bir gelişmedir. Genç kadınların regl oldukları ilk gün anneleri gibi korku ve utanç değil de; gurur ve heyecan yaşamaları, “kadınlığa atılan ilk adım” diye düşünülen o gün ve “kadınlık” ın geri kalanının, zihindeki yerini etkilemektedir. Hiç değilse bilimsel yönden bedenini tanımaya olanak bulabilen genç kadının; regli, doğumu ve cinselliği en azından teorik olarak öğrenme fırsatına annesinden daha yakın olduğu bir gerçektir. Bunda artan eğitim seviyesi ve medya gibi bir çok faktörün de etkisi söz konusudur.

DÖNÜŞ(E)MEYEN VE İÇSELLEŞTİRDİĞİMİZ BASKI

“Cinselliğin binlerce yıl boyunca bastırılması, hem erkek hem de kadın için eylemin doğal yanının karanlıkta kalmasına neden olmuştur. Eylemin lanetli bir günah olduğunu savunan dinsel inançlar ve kadın bedenini erkeğin mülkiyetine veren paradigma insanın benliğine işlemiş, böylece gitgide paylaşımcı özünden uzaklaşan cinsel edim, sadece erkeğin becerdiği bir iş konumuna indirgenmiştir” (Caner;2004:90). Erkekler, eylemin öznesi olduklarına inandıkları (ve sürekli bu inanç pekiştirildiği) için, ortaya çıkan hazzı sadece kendi organlarının bir başarısı zannetmeye devam ederler. Günümüzde cinsellikle ilgili dönüşmeyen durumlardan birisi de budur. Cinsellik hala ve hep “erkek etkinliği”dir. Bu inanç bulaşıcı bir hastalık gibi kadınların da bir kısmını ele geçirmektedir. Kadınların kendileri de

cinsellik söz konusu olduğunda kabul edilmiş bir edilgenlik sergilemektedirler. Bu edilgenlik anneler gibi genç kadınların bazılarının cümlelerine yansımaya da, anlam veremedikleri utanç, tikslenme, suçluluk gibi hislerle kendini ortaya koymaktadır. Cinsel yönden isteğini belli edebilmesi için kadınların evlilik kurumuna sığınmaları gerekmektedir. Cinsel yönden taleplerini karşı tarafa rahatlıkla belirtebildiğini söyleyen kadınların tamamı annedir. Yani evlidirler. Genç kadınlar “evlenmeden” yaşanan cinsel birlikteliğin suçluluk hissi ile mücadele etmektedirler. Evlendiği halde bu utançtan kurtulamayan kadınlar da vardır.

Kadınların cinselliği yaşayışlarında kuşaklar arasında farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklar sadece bu araştırmadaki katılımcı anneler ve kızların hikayelerinden bile çıkartılabilir. Fakat her farklılaşmanın cinsel yönden kadınların özgürlüğüne işaret ettiği yanılgısına düşmemek gerekmektedir. Çünkü kadınlar bir yasağı deldiklerini bilerek bu farklılıkları yaşamaktadırlar.

“Yasağa karşı gelme yasağın yadsınması değildir. O, yasağı aşar ve onu tamamlar” (Bataille;1991:67). Başka bir deyişle yasakları delmek; onların varlığını kabul edip pekiştirmenin başka bir yoludur. Kadınlar deldikleri yasakları delmemiş süsü vermek için farklı yollar denemektedirler. Genç kızların evlenmeden önceki ilişkilerinde anal ya da oral ilişki gibi “sonradan tespit edilemeyecek” yöntemleri tercih etmeleri ya da cinsel birleşmeden sonra zarlarını diktirmeleri, kadınlar için sınırlı bir cinsel özgürlükten bahsedebileceğimizin kanıtıdır. Kadınlar bedenlerinin hakimiyetini geçen dönemlere göre daha fazla ellerine alsalar dahi -ki her kadın bedeninin hakimiyetini eline almış değildir, çok sınırlı sayıda kadın bunu

yapabilmektedir- zihinlerindeki yasak bilincinden kurtulamamaktadırlar. Ayrıca kadınların yaşadıkları değişimin karşısında, ataerkilliğin de yeni baskı yöntemleri durmaktadır.

Bu araştırmadaki kadınlar düşünüldüğünde annelere göre genç kadınların daha büyük çelişkilerle dolu oldukları dikkati çekmektedir. Annelerin çoğu yasaklar ve günahlarla bazı şeyleri açıklamakta ve kendi içlerinde tutarlılıklarını koruyabilmekteyken; genç kadınlar cümlelerindeki özgürlükle hayatlarındaki tutsaklık arasında sıkışıp tutarsızlıklarını dışa vurmaktadırlar. Evlilik öncesi cinsel birlikteliği olumlu gören kadınların sayısı ikiden fazla olduğu halde, görüşülen on bekar genç kadının ikisi cinsel birliktelik yaşamıştır.

Bir genç kadın şöyle diyordu:

“Şimdi çok ilginç bir şekilde ben nasıl bu konuların rahat olmasını düşünüyorsam benim çevremdeki en yakınlarım da öyle düşünüyorlar; ama icraata gelince kimsede bir şey yoktur. Ben bunu aile yapılarımıza ve yetiştirilme tarzlarımıza bağlıyorum. Kafanda çözebiliyorsun bazı şeyleri. Ama icraata geçmek cesaret işi. Sadece kendimle ilgili olsa ben yaşardım bunu. Hatta dedim ya bazen pişman oluyorum neden .....’yla yaşamadım diye. Ama sadece benimle ilgili değil ki”

Genellikle kafaları o kadar karışıktır ki, hangi duygunun gerçekten doğru olduğuna karar vermekte zorlanırlar. “Sutyenleri vites kolunun üzerinde sallanmaya ve okşama sevişmeye dönüşmeye başlayınca kadınların uyarılmaları sona eriyordu. Gebe kalmaktan, zührevi hastalık kapmaktan, anne-babalarını kızdırmaktan, insanların saygısını yitirmekten korktuklarını söylüyorlardı” (Faust;1986:142). İşte

tüm bunlar kadınların kendi kararları ile çakıştığı için; kadınların cinsel özgürlüğü, “bir yasağı delme cesareti”nin ötesine geçememektedir. “Daha küçücük bir çocuk iken kendi bedenlerinin aileleri için ne anlama geldiğini öğrenen genç kızlar, onu titizlikle koruması gerektiğini içselleştirir; kendi bedenlerinin istekleri ve karşı cinsle ilişkiler konusunda endişe ve utanç taşır ve en küçük kural dışı hareketlerinin cezasının çok ağır olacağı korkusunu taşıyarak yaşamayı öğrenirler” (Kardam;2003:251). Bu öğretiyi zihnin bir kenarında dururken beden özgürleşmeye gayret etse bile; tam bir özgürlük mümkün olmayacaktır.

“...mesela bluzumu çıkartmak istiyor, ben çıkartmak istemiyorum. Bilmiyorum bir şey durduruyor beni. Ne durduruyor bilmiyorum. Gerçekten istesem olurdu belki diye düşünüyorum. Belki de başka bir şey durduruyor beni, emin değilim ya onun çelişkisini yaşıyorum”

İşte bu kadını durduran şey farkına varmadan içimize aldığımız baskının ta kendisidir.

Genç kadınların çelişkileri bu kadının cümleleriyle açıklanabilir. Kadınlar “sadece kendileri ile ilgili” olmadığı için cinsellik konusunda düşündüklerini yaşayamamaktadırlar. Çünkü onlar bedenlerinin “sadece kendilerine ait” olmadığı fikriyle büyütülmüşlerdir. Dolayısıyla bedenleriyle ilgili verdikleri kararlar da “sadece kendi kendilerine verebilecekleri kararlar” değildir.

Ataerkillik kavramından vazgeçip kadınların toplumsal uyum ve direniş stratejileri üzerinde odaklanan bir bakış açısı geliştirilse ne olurdu? Bu bizi

yaygınlığı yadsınamayacak erkek egemenliğinden kavram olarak vazgeçmeye değil, ama onun aldığı biçimleri daha hassas bir biçimde tanımlamaya götürebilirdi.

Kandiyoti (1996:12-13), "ataerkil pazarlık" kavramını bu boşluğu doldurabilmek için geliştirmiştir. Aslında bu kavram çok basit bir mantığa dayanmaktadır; kadınların haklarını savunmak için benimsedikleri yollar bir ölçüde içinde buldukları sistemin mantığıyla açıklanabilir. Bütün egemenlik sistemlerinde olduğu gibi erkek egemenlik sistemlerinin de hem koruyucu, hem baskıcı öğeleri vardır ve her sistem içinde kadınların da kendi güç ve özerklik kaynakları mevcuttur. Dolayısıyla onları eziyormuş gibi görünen sistemlere kadınlar da erkekler kadar bağlı olabilir. Ancak "ataerkil pazarlık" lar birtakım karşılıklı beklentilerin yerine getirileceği varsayımına dayanır ve bu beklentilerin niteliği toplumdan topluma değişebilir”

Bizim toplumumuzda kadınlardan beklenenlerin başında, “namuslarını ve bekaretlerini korumaları” gelmektedir. Bu kadınların babalarına, erkek kardeşlerine, evlenecekleri erkeğe ve içinde yaşadıkları topluma karşı bu beklentiyi karşılayamamaları, kadınları suçluluk, pişmanlık, utanç gibi hislere itmektir. Bu beklentiyi karşılayan kadınlar ise, namus ve bekaretleri karşılığında erkeklerden beklentide bulunabilmektedirler.

4. SONUÇ

Cinsellik, kadın hayatında üstü kapatılmaya uygun bir konu olduğu için kadınlarla ilgili çalışmalar yapan her bireyin aklını kurcalamaktadır. Cinsellikle ilgili ilk ve en büyük yasağın kadınların dillerine vurulduğunu fark etmek çok da zor değildir. Cinsellikle ilgili söylenmeden sessizce konulan yasakların ilki, susmaktır. Foucault; bu susuşa, “susan sessizlikler” demektedir. Konuşmadan aktarılamayan hikayeler “kişisel” olanın içinde sıkışıp kalırken, kadınlar kadın oldukları için içinde buldukları durumun farkına varamamaktadırlar.

Cinselliğin “susan sessizlik”lere hapis olmuş kısmı, bu araştırmada da değerlendirme dışı kalmıştır.

Bu araştırmada iki farklı kuşaktan kadının cinsellikle ilgili bilgileri, düşünceleri ve deneyimlerinin ortak yönlerinden hareketle kadınların kendi cinselliklerine bakışları, daha özelde ise namus ve bekaretle ilgili fikirleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunu yaparken kadın cinselliğine ait bir çok alt başlık da araştırmaya yansımıştır.

Araştırmaya katılan 20 kadınla yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

Kadınlar cinsellikle ilgili ilk bilgilerini ailelerinden almamaktadırlar. Çok az sayıda ve çok kısıtlı bir şekilde formel anlamda bu eğitimi alan kadın söz

konusudur. Bu durumda anneler ve kızları arasında cinsellikle ilgili bilinç düzeyinin artmış olmasında en önemli etken, artan iletişim teknolojileridir. Bu olumlu gelişmenin Türkiye'nin her yerinde söz konusu olduğu ise düşünülemez. Bunun başlıca sebebi ise kırdaki ve kentte bu teknolojilere erişme imkanlarının eşit olmamasıdır. Yine de bu fırsata sahip kadınlar cinsellik açısından daha bilinçlidir. Bu bilinç düzeyi hayatlarının cinsellikle ilgili kısmında daha az utanç, korku, pişmanlık ve suçluluk duymalarında etkilidir. Özellikle adet olan kadınlar bu konuda daha önce bilgilendirildikleri için, kalıcı travmalar yaşamamaktadırlar.

Araştırmada dikkati çeken en olumlu gelişme, adet kanamasının kadın hayatında bıraktığı travmatik izlerin azalmasıdır. Annelerin yaşadıkları bilinçsizlikten kaynaklı utanç ve korku, genç kızların hayatında aynı şekilde sürmemektedir. Genç kadınların da kimileri korktuklarından bahsetseler de, bu korku annelerinkinde farklıdır. Fakat bu konuda da kentli kadın ve kır kökenli kadın arasında gözle görülür fark söz konusudur.

Aşk ve karşı cinsle ilişkiler söz konusu olduğunda yine karşımıza farklılıklar çıkmaktadır. Bu farklılıklar sadece kuşaklar arasında değil, içinde bulunulan kültürle de ilişkilidir. Kır ve kent arasındaki fark sabit kalmakla beraber, genç kadınlar ve anneler arasında aşkı yaşayış ve dile getiriş açısından değişimler söz konusudur. Çoğu anne evlenmeden önce aşık olup olmadığını hatırlamadığından ya da aşkı yaşamadığından söz ederken, genç kadınların aşkla ilgili mutlaka yaşanmış hikayeleri bulunmaktadır. Fakat aşkın yaşanmasında yaşanılan yerleşim birimi yine önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk gece korkusu da kadınların hayatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu korkuya araştırmaya katılan kadınların çoğunda da rastlanılmaktadır. Fakat anneler bu konuda genç kadınlara göre farklı korkular da yaşamışlardır. Genç kadınlar duydukları “acı” hikayelerinden ve genel olarak kanamadan korkarlarken, annelerin korkusunun temeli daha az fiziksel, daha çok toplumsal ve psikolojiktir. Anneler “kızlık”larını kaybedecekleri için de korku yaşamışlardır. Bu durumda da yine kent ve kırsal arasındaki fark dikkat çekmektedir. Kırsalda büyümüş bir çok anne ilk geceyle ilgili bilgilerden yoksun bırakılmışlardır. Duydukları hikayelere ek olarak yaşadıkları baskı, ilk geceyi onlar için daha sorunlu kılmıştır.

Cinsel deneyimler söz konusu olduğunda ise; bir çok kadının hikayesinin ortak noktası olarak ilk cinsel deneyim sonrası yaşanan “tiksinme” duygusu karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar ilk cinsel birlikteliklerinden sonra olumsuz bir çok histen söz etmektedirler. Görücü usulü evlilik yapmış annelerin yanı sıra, bu his isteyerek evlilik yapmış veya erkek arkadaşlarıyla cinselliği ilk kez yaşamış genç kadınlarda da söz konusu olabilmektedir. Kadınların yaşadıkları cinsel deneyimler bize bir çok konuda ipucu verebilmektedir. Fakat karşımıza yine kırsal ve kent farkı çıkmaktadır. Görücü usulü evlilik yapmış ve cinsel ilişkilerini olumsuz duygularla anlatan kadınların üçü de kırsal kökenlidir.

Araştırmanın başlıklarından biri de kadınların “diğer” kadınlara bakışlarıdır. Diğer kadınlar, kadınlar için genellikle kötü anılan hikayelerin kahramanlarıdır. Fakat özellikle araştırmaya katılan annelerin gözünde yeni kuşağın kadınları, akraba olan “diğer” kadınlardan farklı değildir. Annelerin kızlarına anlattıkları hikayeler bu

“diğer” kadınlarla ilgilidir. Kızlarının bu kadınlar gibi olmamaları için bu hikayeler anlatılmaktadır.

Anneler ve genç kadınlar arasında göze çarpan bir önemli fark; partnerle cinselliğe dair paylaşım konusundadır. Annelerin genç kadınlara göre bu konuda daha rahat oldukları gözlenmiştir. Fakat bu bilgi okunurken genç kadınların tamamının bekar olduğu unutulmamalıdır. Evlilik cinsellik konusunda rahatlayabilen az sayıda kadın için çok önemli bir etkendir.

Anne-kız arasındaki paylaşım, araştırmada olumlu gelişmeler söz konusu olan başlıklardan biridir. Genellikle genç kadınlar annelerini eleştirmektedirler. Fakat annelerin kendi anneleriyle paylaşımlarına bakıldığında bu kuşak bu yönden şanslıdır. Paylaşım sınırlarına cinsellik giremese de, karşı cinsel ilişkiler anneler ve kızları arasında konuşulabilmektedir. Özellikle kızın evlenmesi durumunda anne ve kız arasındaki duvarlar daha çok aşılmaktadır. Nadir de olsa evlendikten sonra anneler kızlarıyla cinsellik hakkında da konuşabilmektedirler. Annelerden bazıları kızlarına bekaretle ilgili mesajlar verdiğinden söz etmiştir.

Namus konusunda ise bu 20 kadın arasında genel bir tanım yapmak mümkün değildir. Kadınların tamamı namusun cinsellikle ilgili olmadığından bahsetmiştir. Fakat diğer anlatılanlarla birleştirildiğinde bu fikrin sadece sözlere hakim olabildiği gözlenmiştir.

Bekaret konusunda kadınları etkileyen kimi faktörler de değişmiştir. Çoğu genç kadın erkek arkadaşının ısrarlarına ve zihnindeki bekaretin önemsiz olduğu fikrine “rağmen” bekaretini korumaya çalışmakta, dolayısıyla bu durum onları daha büyük bir kaosun içine sokmaktadır. Anneler içinse ne karşı cinsten gelen bir ısrar, ne de bekaretin önemsizliğine dair bir fikir söz konusu değildir. Genç kadınların kafalarının bu konuda annelerine göre daha karışık olmasının sebebi tam da budur. Genç kadınlar “ne olduklarını bilmedikleri bir şey”in onları bu konuda durdurduğundan söz etmektedirler.

Namusun cinsellikle ilgili olmadığına dair cümlelerin sadece sözde olduğu başka sorulara verilen cevaplarla ortaya çıkmaktadır. Annelere kızlarının evlenmeden önce cinsel birliktelik yaşamalarına nasıl bakacakları sorulduğunda genellikle karşımıza çıkan “ilk cinsel birlikteliğin ‘değecek’ bir insanla olması gerektiği” cevabı bu durumu özetlemektedir. Bu cevap “evlenmeden olmaz” cevabının dönüşmüş halidir(ki “evlenmeden olmaz” cümlesi hayatımızdan çıkmış da değildir zaten). Bu konuda konuşulanlar bekaretin toplumdaki öneminin içselleştirildiğini kanıtlamaktadır.

Artan bilinç düzeyi kadın cinselliğiyle ilgili dönüşen en önemli noktadır. Dönüşmeyen ise; görünürlüğü azaldığı için dikkatleri daha az çeken ve kadınlar tarafından içselleştirilen baskıdır. Baskı kadınların hayatında yeni formlarıyla karşımıza çıkmaktadır. “Ne olduğu bilinmeyen” ve her şeye rağmen kadınları durduran şey tam da budur. Utanma hissi, kadınların hayatından adet oldukları gün

siliniyor olsa da, konu bekaret olunca pişmanlık, suçluluk ve kendinden tiksiniyle beraber yine karşımıza çıkmaktadır.

Sonuçta cinsel yönden “özgürleşen” kadınlar, yasak bilincinden kurtulamamaktadır. Yasağı delme hissi ve beraberinde gelen suçluluk söz konusuysen; özgürlükten bahsetmek zordur.

Bataille’in dediği gibi; yasakların anlamının bütünlüğü, ancak o yasakların farklı görünümünü sunan olgulardan çıkartılabilir. Kendi başına önemi olmayan bir noktaya takılan yasak, aslında çok derin bir anlamın varlığını kanıtlamaktadır. Özellikle çok farklı hayatları yaşayan kadınların bile cinsel hayatlarında ortak yönler bulabiliyorsak, bazı cümleler ne kadar da benzer diye dikkatleri çekiveriyorsa; o cümlelerin altı çizilmeli ve kadınların gündemine alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Agacinski, S. (1998). **Cinsiyetler Siyaseti**. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Akal, C. B. (1994). **Siyasi İktidarın Cinsiyeti**. Ankara: İmge Kitabevi.

Altınay, A. (2002). **Bedenimiz ve Biz: Bekaret ve Cinselliğin Siyaseti. 90'larda Türkiye'de Feminizm** içinde. Bora, A. ve Günel, A. (Der.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Armutçu, E. (2006). **Türkiye'nin En Kapsamlı Cinsellik Araştırması – Türkiye Cinselliğini Konuşuyor**. İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Arsel, İ. (1990). **Şeriat ve Kadın**. İstanbul: Tümuda.

Bataille, G. (1993). **Erotizm**. Ankara: Fikir Kitapları.

Berktaş, F. (2000). **Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın**. İstanbul: Metis Yayınları.

Bora, A. ve Üstün, İ. (2005). **Sıcak Aile Ortamı – Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler**. İstanbul: Tesev Yayınları.

Bottéro, J. (1992). **Her şey Babil'de Başladı. Batı'da Aşk ve Cinsellik** içinde. Duby, G. (Der.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Brownmiller, S. (1975). **Against Our Will: Men, Women and Rape**. New York:Simon and Schuster.

_____ (1984). **Cinsel Zorbalık – Irza Tecavüz Olgusunun Bir Tarihçesi**. İstanbul:Cep Kitapları A.Ş.

Caner, E. (2004). **Kutsal Fahişeden Bakire Meryem'e – Toprak ve Kadın**. İstanbul:Su Yayınevi.

Cindoğlu, D. (2003). Modern Türk Tıbbında Bekaret Testleri ve Suni Bekaret. **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik** içinde. İlkaracan, P. (Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

Collin, F. (2005). Felsefi Farklılıklar. **Kadınların Tarihi Cilt V** içinde. Duby, G ve Perrot, M. (Der.). İstanbul:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Çabuklu, Y. (2006). **Bedenin Farklı Halleri**. İstanbul:Kanat Kitap

De Beauvoir, S. (1986). **Kadın**. İstanbul:Payel Yayıncılık.

Delaney, C. (2001). **Tohum ve Toprak**. İstanbul:İletişim Yayınları.

Demir, H.(1998). **İslamcı Kadının Aynadaki Sureti**. İstanbul:Sel Yayıncılık.

Dermen, Ç. (2003). Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. **Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın** içinde. Akın, A. (Der.). Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Duby, G. (Der.). (1992). **Batı'da Aşk ve Cinsellik**. İstanbul:İletişim Yayınları.

Ekşi, A. (1993). Genç Kızlarımız ve Cinsellik. Kadın ve Cinsellik içinde. Arat, N. (Der.). İstanbul:Say Yayınları.

Faust, B. (1986). **Kadınlar, Seks ve Pornografi**. İstanbul:Yaprak Yayınları.

Foucault, M. (2003). **Cinselliğin Tarihi**. İstanbul:Ayrıntı Yayınları.

Firestone, S. (1993). **Cinselliğin Diyalektiği – Kadın Özgürlüğü Davası**. İstanbul:Payel Yayınevi.

Geray, H. (2004). **Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş – İletişim Alanından Örneklerle**. Ankara:Siyasal Kitabevi.

Giddens, A. (1994). **Mahremiyetin Dönüşümü – Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm**. İstanbul:Ayrıntı Yayınları.

Haeberle, E. J. (1993). **Cinsel Atlas**. İstanbul:Say Yayınları.

İlkkaracan, İ. ve Seral, G. (2003). Kadının İnsan Hakkı Olarak Cinsel Haz: Türkiye'deki Bir Taban Eğitimi Programından Deneyimler. **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik** içinde. İlkkaracan, P. (Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

İlkkaracan, P. (Der.) (2003). **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik**. İstanbul:İletişim Yayınları.

İmam, A. M. (2003). Müslüman Dinsel Sağ (Köktendinciler) ve Cinsellik. **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik** içinde. İlkkaracan, P. (Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

Kandiyoti, D. (1997). **Cariyeler Bacılar Yurttaşlar – Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler**. İstanbul:Metis Yayınları.

_____ (1996). **Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın**. İstanbul:Metis Kadın Araştırmaları.

Kardam,F. (2003). Namus Gerekeçisiyle Öldürme Ya Da Kendi Canına Kıyma (Kadın Cinselliği Üzerinde Baskıların Benzer Koşullarda Farklı Sonuçları mı?(1)). **Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın** içinde. Akın, A. (Der.). Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Kayır, A. (1993). Kadın ve Cinsel Yaşamı. **Kadın ve Cinsellik** içinde. Arat, N. (Der.). İstanbul: Say Yayınları.

Kevorkian, N. S. (2003). Tecavüzün Kültürel Bir Tanımına Doğru: Filistin Toplumunda Tecavüz Mağdurlarıyla Çalışırken Karşılaşılan İnkilemler. **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik** içinde. İlkaracan, P. (Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

Le Goff, J. (1992). Zevkin Yadsınması. **Batı'da Aşk ve Cinsellik içinde**. Duby, G.(Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

MacKinnon, C. A. (2003). **Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru**. İstanbul:Metis Yayınları.

Marshall, G. (1999). **Sosyoloji Sözlüğü**. Ankara:Bilim ve Sanat Yayınları.

Masters, W. H. , Johnson V. E. ve Kolodyn R. C. (1986). **Masters and Johnson on Sex and Human Living**. Canada:Little Brown and Comp.

Mernissi, F. (2003). Bekaret ve Ataerki. **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik** içinde. İlkaracan, P. (Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

Michel, A. (1993). **Feminizm – Cep Üniversitesi**. İstanbul:İletişim Yayınları.

Miles, R. (1988). **The Women's History of the World**. England:Paladin Books.

Millet, K. (1973). **Cinsel Politika**. İstanbul:Payel Yayıncılık.

Mitchell, J. (1985). **Kadınlık Durumu**. İstanbul:Kadın Çevresi Yayınları.

Örs, Y. ve Şahinoğlu, S. (2003). **Kadın Sağlığında Tıbbi Etik Sorunlar. Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın** içinde. Akın, A. (Der.). Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Özarslan, A. D. (2003). Aybaşının Toplumsal Hali. **Kadın Yaşantıları** içinde. Yaraman, A.(Der.). İstanbul:Bağlam Yayıncılık.

Reiche, R. (2006). **Cinsellik ve Sınıf Mücadelesi – Baskıcı Değersizleştirme Savunması**. İstanbul:Gri Yayınevi.

Rosenblatt, N. ve Selkirk. E. (1994). **Cinsellik – Çizgilerle Seksin Öyküsü**. İstanbul:Milliyet Yayıncılık.

Rowbotham, S. (1987). **Kadın Bilinci Erkek Dünyası**. İstanbul:Payel Yayıncılık.

Rubin, L. (1990) **Erotic Wars**. New York:Farror, Straus and Giroux.

Savran, G. A. (2004). **Beden Emek Tarih – Diyalektik Bir Feminizm İçin**.
İstanbul:Kanat Kitap.

Tillion, G. (2006). **Harem ve Kuzenler**. İstanbul:Metis Yayınları.

Toubia, N. (2003). Kadın Genital Mütilasyonu Nedir?. **Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik** içinde. İlkaracan, P. (Der.). İstanbul:İletişim Yayınları.

Walkowitz, J. R. (2005). Tehlikeli Cinsellikler. **Kadınların Tarihi Cilt IV** içinde. Duby, G. ve Perrot, M. (Der.). İstanbul:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Weber, M (1997). **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhü**. İstanbul: Hil Yayınları.

Weitz, R. (1998). **The Politics of Women's Bodies**. New York:Oxford University Press.

